

I. INTRODUCERE

Actualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Arad, Proiect Nr. 6961/2007 este elaborat de INCD URBANPROIECT, în colaborare cu INSTITUTUL DE GEOGRAFIE AL ACADEMIEI ROMÂNE, pentru capitolele referitoare la cadrul natural și activitățile economice.

Studiul istoric, care fundamentează analiza patrimoniul cultural este realizat de un colectiv al MUZEULUI DE ISTORIE ARAD.

Proiectul se constituie într-o documentație de amenajarea teritoriului a cărei necesitate este stabilită conform prevederilor *Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismului*.

Planul de Amenajare a Teritoriului Județean are caracter director și reprezintă expresia spațială a programului de dezvoltare socio-economică a județului pe o perioadă de timp scurtă, medie și de largă perspectivă. Orizontul de timp al strategiei de dezvoltare care va fi detaliată în ultima fază a aceluși proiect are ca repere: perioada scurtă și medie (2-5 ani) până în anul 2013 și o perioadă lungă, de 10 ani.

Lucrarea cuprinde trei etape și are următorul conținut:

ETAPA I – Elemente care condiționează dezvoltarea

Faza I – Documentație pentru avizul de mediu

Faza a II-a – Elemente care condiționează dezvoltarea

ETAPA a II-a – Diagnostic prospectiv și general, prioritati

ETAPA a III-a - Strategia de dezvoltare spațială și programul de măsuri; documentație pentru obținerea avizelor

Etapa I a fost structurată în două faze:

- o fază ce cuprinde elemente de pregătire a documentației pentru evaluarea de mediu pentru planuri și programe cu impact județean, prin inventarierea programelor de dezvoltare a infrastructurii tehnice din domeniul gospodăririi apelor și infrastructura de transport;
- faza principală de analiză a situației existente constând în identificarea elementelor care condiționează dezvoltarea teritoriului, grupate pe pe domenii-țintă specifice amenajării teritoriului, cu evidențierea disfuncționalităților și problemelor specifice.

Obiectivul etapei a doua este formularea diagnosticului prospectiv al dezvoltării teritoriale a județului, pe domeniile țintă și componentele acestora, pe baza caracteristicilor, problemelor și disfuncționalităților semnalate în faza precedentă de studiu.

Etapa de diagnostic cuprinde analize multidisciplinare, în plan social, economic și teritorial, care prezintă problematica, ierarhizarea și prioritățile domeniilor diagnosticate la nivel județean și regional.

Sintetizarea problemelor identificate precum și a factorilor de favorabilitate pentru fiecare domeniu analizat s-a realizat sub forma analizei de tip S.W.O.T. S-au evidențiat astfel punctele tari, punctele slabe, oportunitățile și riscurile care se manifestă în teritoriul județului în vederea prefigurării dezvoltării posibile viitoare.

Diagnosticul prospectiv s-a elaborat pe cele patru domenii țintă: structura teritoriului, structura socio-demografică, structura activităților economice și contextul suprateritorial.

Diagnosticul prospectiv urmărește investigarea și estimarea condițiilor viitoare ale fenomenelor și proceselor ce au loc în teritoriu, pentru evidențierea atât a aspectelor negative cât și a oportunităților legate de desfășurarea acestora. Formularea acestor aspecte, care se constituie în factori favorabili sau nu, pentru dezvoltarea teritoriului s-a realizat prin raportare la principalele obiective pe domenii

țință prezentate în etapa anterioară. Pentru problemele și oportunitățile identificate s-au identificat areale de manifestare relativ omogenă.

Pe baza diagnosticului prospectiv și a evaluării decalajului dintre situația actuală și cea considerată necesară pentru orizontul stabilit, s-a formulat diagnosticul general al teritoriului județean. Diagnosticul general are ca scop integrarea rezultatelor diagnosticului prospectiv pe domenii țință, în vederea evidențierii principalelor aspecte negative care afectează structurile teritoriale, sociale și economice ale județului, precum și a atuurilor și oportunităților de care acesta beneficiază. Se stabilesc astfel și relațiile dintre diferitele domenii, pentru a obține formulări sintetice ale unor probleme complexe și pentru a putea stabili ierarhia priorităților de soluționare, în funcție de gravitatea problemelor.

În formularea diagnosticului general s-au evidențiat două areale cu dezvoltare relativ omogenă, identificate pe baza sintetizării configurației disparităților teritoriale semnalate în fazele precedente de analiză. S-au utilizat de asemenea zonificări teritoriale ale gradului de dezvoltare considerate relevante sectorial: diagnosticul general al dezvoltării socio-economice (realizat de INSTITUTUL DE GEOGRAFIE AL ACADEMIEI ROMÂNE), studiul privind PATN Secțiunea Dezvoltare rurală.

Prezentarea diagnosticului pe zone cu potențial și șanse de dezvoltare pregătește formularea strategiei de dezvoltare spațială a județului prin evidențierea arealelor cu relativă omogenitate și a axelor de dezvoltare care vor structura teritoriul. Scopul acestei structurări propuse este evidențierea decalajelor dintre resurse și valorificarea lor în scopul optimizării utilizării acestora și asigurarea unei dezvoltări echilibrate a teritoriului.

De asemenea diagnosticul prospectiv evidențiază stadiul și șansele de dezvoltare ale județului în contextul relațiilor sale cu teritoriul regional, național și european. Palierul de integrare a dezvoltării în context supra-teritorial constituie o componentă determinantă în contextul integrării europene a României și asigură utilizarea eficientă a eforturilor și ocazia accesării unor fonduri suplimentare, ușurând astfel sarcina suportării dezvoltării la nivel local.

II. ANALIZA SWOT

1.	STRUCTURA TERITORIULUI	
1.1.	MEDIU	
1.1.1.	Cadrul natural, localizare	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> · Poziția favorabilă, la intersecția unor drumuri europene, la granița cu Ungaria · Stabilitate tectonică relativ ridicată în comparație cu alte județe · Complexitate teritorială dată de asocierea formelor de relief de câmpie, dealuri cu caracter piemontan, munți joși, depresiuni și masive montane · Predominarea altitudinilor mai mici de 200m, care ocupă aproape 50% din teritoriul județului · Prezența zăcămintelor de petrol și gaze naturale (exploatate în regiunea Turnu: Sântana, Zădăreni, Bodrogu Nou, Nădlac) · Existența unor bogate resurse minerale în regiunea montană - minereuri metalifere, metale prețioase, materiale de construcții · Dispune de unele dintre cele mai bogate rezerve de apă din România atât de suprafață cât și subterane; resurse de apă subterană valoroase cantitativ și calitativ; densitate mare a rețelei hidrografice · Prezența apelor termale și minerale (Moneasa, Macea, Chișineu Criș, Lipova, Curtici) · Climat moderat, cu influențe oceanice favorabil culturilor și activităților umane · Climat de adăpost în regiunile depresionare; · Suprapunerea teritoriului administrativ al județului peste trei regiuni biogeografice (panonică, continentală și alină) ceea ce oferă o biodiversitate mare și prezența multor specii la limită de areal · Prezența unor specii de interes cinegetic · Prezența solurilor fertile în regiunile de 	<ul style="list-style-type: none"> · Distanța relativ mare față de capitala țării · Precipitații bogate, care asociate cu adâncimea pânzei freactice duce la înmlăștiniri · Disponibilitatea pânzei freactice la adâncimi foarte mici (mai puțin de 3 m în cea mai mare parte a Câmpiei Aradului) · Vulnerabilitate mare la inundații · Puternica transformare antropică a vegetației naturale, ruderalizarea pajiștilor stepice · Reducerea suprafețelor împădurite, în special în zona colinară având ca efect declanșarea sau accentuarea unor fenomene și procese geomorfologice actuale · Fenomene de eutrofizare care afectează numeroase specii protejate sau rare · Creșterea suprafețelor agricole în detrimentul vegetației naturale duce la reducerea biodiversității precum și la distrugerea habitatului unor specii faunistice · Apariția fenomenelor de secetă care provoacă secarea bălților, râurilor cu cursuri temporare, uscarea vegetației și producerea incendiilor

	câmpie, favorabile culturilor agricole	
	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
	<ul style="list-style-type: none"> · programe de protejare, valorificare și promovare a capitalului natural ca resursă turistică · poziția geografică favorizează accesarea suplimentară de fonduri prin programe de cooperare transfrontalieră 	<ul style="list-style-type: none"> · manifestarea unor fenomene climatice extreme: valuri de frig/căldură, secetă, precipitații excedentare, furtuni, grindină, viscole s.a. · supraexploatarea resurselor neregenerabile · braconajul și vînarea peste efectivele admise
1.1.2.	Calitatea factorilor de mediu	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> · Reduceri înregistrate ale emisiilor cu gaze și pulberi poluante, în ultimii ani · Nu sunt înregistrate depășiri ale limitelor de atenționare pentru nivelul radioactivității mediului · Nu s-au înregistrat schimbări de categorii de folosință la păduri în 2006 · Lucrările de împăduriri și regenerări naturale s-au desfășurat cu succes · Puține surse de emisie a poluanților organici persistenți · Utilizare redusă a pesticidelor și îngrășămintelor chimice, îndeosebi în zonele colinare · Scăderi ale incidenței ploilor acide · Preponderența tronsoanelor de apă cu încadrarea în clasa de calitate I și II · Rețele de alimentare cu apă prezente în toate zonele aglomerate · Apă potabilă de bună calitate în acvifere freatice ușor de exploatat · Condiții hidrografice deosebite prin existența cursurilor de apă care sunt în măsură să asigure, prin permanența scurgerilor, debitele de servitute necesare menținerii unei stări corespunzătoare de curățenie · Existența lucrărilor de îmbunătățiri funciare (irigații, desecări, combaterea eroziunii solului) și lucrări de gospodărirea apelor (acumulări, derivații, lucrări de îndiguiri, regularizări și de consolidare a malurilor), cu rol de prevenire a degradărilor solului prin exces sau 	<ul style="list-style-type: none"> · Existența unor surse de poluare a aerului prin emisii de gaze și pulberi rezultate din activități industriale și energetice, construcții, gestionarea defectuoasă a deșeurilor agricole, transport rutier · Existența unei zone critice sub aspectul poluării atmosferice în municipiul Arad; · Existența unor tronsoane de râu cu încadrarea în clasa de calitate a II-a, a III-a și a IV-a ca urmare a poluării generate de prin insuficienta tratare a apelor reziduale menajere și din industrie/agricultură · Incadrarea în clasa de calitate II a lacului antropoc Ghioroc · Existența unor zone vulnerabile la poluarea apelor subterane cu nitrați și nitriți proveniți din activități agricole în bazinul Crișului Alb (Ordinului MMGA-MAPDR 241/196/2005) · Existența unor zone critice sub aspectul poluării apelor subterane în bazinul Mureșului cauzate de activități industriale extractive și prelucrătoare, energetice, depozitarea deșeurilor și practicarea agriculturii intensive (Arad, Păuliș, Semlac, Nădlac, Pecica, Dorobanți) · Existența exploatărilor miniere de metale grele (în bazinul Crișului Alb) cu iazuri de decantare și potențial de poluare a apei și solului · Existența unor zone cu soluri afectate de eroziune, acidifiere, exces de umiditate, compactare, săsăturare, poluare cu hidrocarburi, deșeuri și depozități din

	<p>deficit de umiditate, oprirea fenomenelor de eroziune, exploatarea durabilă a resurselor de apă</p> <ul style="list-style-type: none"> • Condiții geografice diversificate și armonios echilibrate ale formelor de relief care constituie suport pentru factorii de mediu aer, sol, apă, floră, faună 	<p>industria alimentară și agricultură</p> <ul style="list-style-type: none"> • Insuficiența stațiilor și instalațiilor de epurare pentru procesarea integrală a debitelor de ape uzate provenite din activitățile industriale, agrozootehnice sau din gospodăriile populației, cu repercusiuni ca: poluarea apelor de suprafață, subterane, degradarea solului; • Localități cu sisteme de canalizare și epurare a apei inexistente sau învechite fizic și moral • Inexistența unui sistem de monitorizare adecvat pentru a utiliza informațiile legate de mediu • Managementul defectuos al deșeurilor (depozitare, colectare, transport și prelucrare a deșeurilor menajere, industriale și agricole) • Insuficiența infrastructurii de circulație rutieră și feroviară pentru traficul greu și de tranzit, pentru evitarea poluării sonore și a aerului • Ponderea mare a suprafețelor mlăștinoase sau cu exces de umiditate; • Înteruperea realizării de lucrări de îmbunătățiri funciare, în special a celor de combatere a eroziunii solului în special în zona colinară • Lipsa lucrărilor de ameliorare, pe suprafețele unde fenomenul desărăturare și acidifiere se manifestă în continuare; • Lipsa politicilor privind economisirea și conservarea energiei și utilizarea insuficientă a resurselor neconvenționale: ape geotermale, energie solară
	<p>OPORTUNITĂȚI</p>	<p>RISURI</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Creșterea interesului autorităților publice și a organizațiilor nonguvernamentale pentru programele de protecția mediului și promovarea parteneriatelor public-privat • Existența strategiilor și programelor regionale, naționale și transnaționale care urmăresc protecția mediului • Existența fondurilor structurale pentru protecția mediului • Acces la fonduri nerambursabile pentru soluționarea problemelor de 	<ul style="list-style-type: none"> • Neconformarea cu cerințele legale de mediu în activitățile umane contribuie la agravarea degradărilor factorilor de mediu • Defrișările necontrolate au efecte negative asupra poluării aerului, eroziunii solului • Implicarea insuficientă investitorilor privați și a populației în domeniul protecției mediului

	<p>mediu</p> <ul style="list-style-type: none"> Existența învățământului superior care formează specialiști în protecția mediului Politici de promovare a activităților economice nepoluante 	
1.1.3.	Zonele de risc natural	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> Existența lucrărilor hidrotehnice cu rol de apărare împotriva inundațiilor Legislația în vigoare cu privire la managementul riscului la inundații este aliniată cerințelor europene în domeniu, H.G.1854/2005–Strategia națională de management al riscului la inundații Condițiile geologice și fizico-geografice situează județul în categoria celor cu potențial scăzut de producere a alunecărilor de teren – aproximativ 60% din suprafața județului (conf. Ghidului privind macrozonarea teritoriului României din punct de vedere al riscului la alunecări de teren care a fundamentat Legea 575 ”Zone de risc natural”) Suprafețe importante acoperite de păduri, cu rol de protecție a terenurilor la alunecări de teren (212.023 ha - 27,3%) Teritoriul județului aparține unei zone fără probleme deosebite din punct de vedere al expunerii construcțiilor la riscul seismic 	<ul style="list-style-type: none"> Gradul de apărare pentru care au fost executate lucrările hidrotehnice este depășit Lucrările existente, în mare parte, nu au fost reparate după trecerea inundații produse în trecut În secțiunea de scurgere a cursurilor de apă sunt depozitate diverse materiale Secțiunea de curgere a apei pe sub poduri și podețe este în mare parte subdimensionată Ponderea mare a suprafețelor construite, în special în arealele expuse hazardelor hidrologice Terenuri cu potențial mediu de producere a alunecărilor de teren - caracterizează relieful de tip colinar al zonelor piemontane și de podiș fragmentate de rețele hidrografice mărginite de versanți cu înălțimi medii și înclinări în general până la 45° și nivel a 1 apelor freatice la adâncimi mai mici de 5 metri Terenuri cu potențial ridicat de producere a alunecărilor de teren - afectate de eroziune puternică-excesivă asociată cu ravenări și alunecări de teren active - în cazul ploilor puternice, a schimbării folosințelor (defrișări) sau a lucrărilor de destabilizare a versanților (construcții grele –clădiri, șosele) Suprafețe mari în care s-au produs alunecări active datorită ploilor intense și prelungi din ultimii doi ani (260,0 ha) Lipsa lucrărilor de combatere a eroziunii solului și a alunecărilor de teren S-au realizat lucrări de reconstrucție ecologică pe suprafețe restrânse Municipiul Arad, și orașele Nădlac și Pecica sunt situate în zone afectate de cutremure cu intensități de gradul VII și

		pe scara MSK
	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
	<ul style="list-style-type: none"> · Existența „Planului județean de apărare împotriva dezastrelor”, care conține prevederi legate de protecția și intervenția în caz de dezastre naturale · Existența ordinului nr. 420/2005 privind gestionarea situațiilor de urgență, generate de inundații, fenomene meteorologice periculoase, accidente la construcțiile hidrotehnice și poluări accidentale · Identificarea și delimitarea hazardurilor naturale prin studiul „Hărți de hazard la nivelul teritoriului județean, Regiunea 5 Vest; Arad, Timiș, Caraș Severin, Hunedoara-Faza I, aprobat prin HCL 159/ 27.07.2007 · Harta de risc la alunecări de teren-Studiu de caz satul Groșeni Județul Arad, Faza a II-a finală, Măsuri de prevenire conform HCJ Arad nr. 49/29.02.2008 · Existența legislației, la nivel național, privind realizarea hărților de risc natural: <ul style="list-style-type: none"> - Legea 575/2001 privind aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului Național – Secțiunea V- Riscuri naturale - HG 447/2003 pentru aprobarea normelor metodologice privind modul de elaborare a hărților de risc natural la alunecări de teren și inundații - Ordinul comun MLPAT – DAPL – MAPPM /Nr.62/N/31 iulie 1998 privind delimitarea zonelor expuse la riscuri naturale emis în conformitate cu prevederile OG nr. 47/1994, privind apararea împotriva dezastrelor, aprobată prin Legea nr. 124/1995, art.2., art.5 - Ordin nr. 18/N/19.02.1997 privind <i>“Ghidul privind identificarea și monitorizarea alunecărilor de teren și stabilirea soluțiilor cadru de intervenție, în vederea prevenirii și reducerii efectelor acestora, pentru siguranța în exploatare a construcțiilor, refacerea și protecția mediului”</i> - GT 006 – 97 - Ordin nr. 80/N/1998 privind “Ghidul de redactare a hărților de risc la alunecare a 	<ul style="list-style-type: none"> · Neaplicarea prevederilor din legislația în vigoare favorizează continuarea producerii fenomenului de inundații cu distrugerii materiale și chiar pierderi de vieți omenești · Defrișări necontrolate în spațiul colinar și montan care pot declanșa procese geomorfologice cu caracter de hazard geomorfologic cu implicații în periclitatea stabilității solurilor și producerea de alunecări de teren · Risc ridicat de activare a alunecărilor de teren în cazul ploilor puternice, a schimbării folosințelor (defrișări) sau a lucrărilor pe versanți · Accentura riscurilor climatice și geomorfologice în anumite zone ale județului, datorita fenomenului de încălzire globală, pericol de declanșare a alunecărilor de teren · Capacitate instituțională redusă pentru urmărirea și aplicarea legislației privind utilizarea terenurilor în zonele cu risc de alunecări · Seismele constituie factori de agravare și concentrare a pierderilor cu caracter de dezastru atunci când efectele lor se suprapun peste situațiile produse de degradarea mediului înconjurător · Inertie și ignorarea de către locuitori a avertizărilor pentru cazuri de urgență

	versanților, pentru asigurarea stabilității construcțiilor” – GT 019-98 · Legea nr.124 / 1995 privind apărarea împotriva dezastrelor	
1.2.	PATRIMONIUL NATURAL ȘI CONSTRUIT	
1.2.1.	Patrimoniul natural	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> · Importantă rețea de arii naturale protejate și de arii Natura 2000- suprafețe mari și varietate · Definitivarea rețelei de arii naturale protejate pe toate palierele de importanță: european, național, județean · Prezența Parcului Natural Lunca Mureșului, care reunește în 17166 ha, numeroase rezervații naturale cu valoare peisagistică ridicată · Existența unui regulament-cadru special de administrare a zonelor naturale protejate (rezervații botanice, speologice, paleontologice, zoologice, forestiere mixte, științifice, parcuri), a suprafețelor în regim silvic și a speciilor valoroase din flora și fauna județului 	<ul style="list-style-type: none"> · Dezvoltarea insuficientă a managementului zonelor protejate · Insuficienta valorificare în circuitul turistic a zonelor naturale valoroase
	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
	<ul style="list-style-type: none"> · Prezența unor suprafețe extinse de situri incluse în rețeaua Natura 2000 pot beneficia de fonduri comunitare · Programe de dezvoltare a ecoturismului · Existența legislației de protecție a ariilor naturale valoroase 	<ul style="list-style-type: none"> · Degradarea ecosistemelor din cadrul ariilor protejate ca urmare a activităților antropice insuficient controlate · Dispariția unor specii floristice și faunistice · Insuficienta implicare a populației în protecția valorilor de patrimoniu natural
1.2.2.	Patrimoniul construit	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> · Teritorii locuite încă din perioada paleoliticului mijlociu, pe văile Mureșului și Crișului Alb · Continuitate în locuirea așezărilor din cele mai vechi timpuri · Amestec cultural și etnic datorat unei istorii bogate în evenimente și modificări în organizarea administrativă 	<ul style="list-style-type: none"> · Dificultăți de protejare a monumentelor istorice cauzată de lipsa reglementărilor prin documentații de urbanism recente(PUG) și specifice(PUZCP) pentru majoritatea localităților ce includ monumente istorice clasate · Monumente istorice aflate în diverse stadii de degradare

	<p>caracteristică poziției frontaliere</p> <ul style="list-style-type: none"> · existența unui patrimoniu cultural construit bogat, care cuprinde 413 de monumente, ansambluri și situri, clasificate și protejate prin lege, dintre care 118 sunt de categoria A și 295 de categoria B · clarificarea regimului juridic asupra unor imobile de patrimoniu și sprijinul financiar adus de proprietari în reabilitarea și valorificarea clădirilor · existența unor zone de concentrare a monumentelor istorice de tip fortificație care fac posibilă conturarea unei identități culturale specifice · prezența unui număr important de monumente istorice în zone cu cadru natural de valoare națională și comunitară 	<ul style="list-style-type: none"> · Lipsa elementelor de informare și semnalizare cu privire la patrimoniul construit existent · Valorificare insuficientă a monumentelor istorice și a zonelor cu concentrare mare de patrimoniu cultural · Monumente istorice valoroase cu accesibilitate redusă
	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
	<ul style="list-style-type: none"> · Dezvoltarea unui turism durabil care să valorifice patrimoniul cultural, cu avantaje atât culturale cât și economice · Existența programelor și fondurilor comunitare ce au ca scop prezervarea și valorificarea zonelor și obiectivelor cu valoare istorică · Creșterea interesului autorităților locale pentru dezvoltarea de evenimente culturale în spațiu public ce valorifică tradițiile zonei 	<ul style="list-style-type: none"> · Degradarea clădirilor din fondul de patrimoniu cultural în lipsa intervențiilor pentru reabilitarea, restaurarea și conservarea acestuia · Presiuni asupra fondului de patrimoniu cultural construit datorate intereselor economice, în localitățile cu nivel mai ridicat de dezvoltare · Nerespectarea legislației în vigoare privind prescripțiile de construire permise în vecinătatea monumentelor istorice · Pierderea autenticității și valorilor culturale prin utilizarea necorespunzătoare a fondului construit de patrimoniu
1.3.	REȚEAUA DE LOCALITĂȚI	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<p>Structură, ierarhizare, indicatori de definire</p> <ul style="list-style-type: none"> · Existența unui număr relativ mare de localități urbane · Rolul teritorial important deținut de municipiul Arad în cadrul teritoriului regional și național · Prezența stațiilor turistice de 	<p>Structură, ierarhizare, indicatori de definire</p> <ul style="list-style-type: none"> · Structura rețelei de localități este dezechilibrată atât sub aspect numeric cât și în ce privește distribuția teritorială a localităților · Concentrare foarte mare de populație urbană în municipiul reședința de județ și zonele sale limitrofe

<p>importanță națională și locală</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prezența orașelor de frontieră care antrenează dezvoltarea serviciilor specifice • O structură relativ echilibrată a rețelei de localități rurale • Existența unui număr important de comune cu populație comparabilă cu a localităților urbane • Creșteri de populație în perioada 2000-2006 la o treime din numărul UAT-urilor, din care 23 sunt rurale și 2 sunt urbane • Sunt satisfăcuți în totalitate indicatorii minimali de definire a localităților urbane referitori la populația totală, populația ocupată, dotările de învățământ și cele de cultură • Orașele cu cel mai ridicat grad de satisfacere a indicatorilor minimali: Chișineu-Criș, Sebiș, Ineu, Lipova și municipiul Arad <p>Locuire</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pondere mare a locuințelor proprietate privată • Confort relativ ridicat al locuințelor prin ponderea mare a suprafeței locuibile (17,1mp/locuitor) • Dimensiune mare a locuințelor în mediul rural (tradițional) • Creșterea moderată a numărului de locuințe în perioada ultimilor ani, atât în mediul urban cât și în cel rural • Creșterea confortului locuințelor în ultimii ani îndeosebi în localitățile din zonele de mare accesibilitate și cele montane <p>Echipare hidroedilitară</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alimentarea cu apă a localităților din județ se asigură prin 16 microsisteme zonale, care deservește 124 localități din totalul de 384 existente • Sursa de apă a sistemelor centralizate de alimentare este sursa subterană, sursă optimă din punct de vedere cantitativ și calitativ • Apele uzate provenite de la consumatori sunt colectate și epurate în toate orașele 	<ul style="list-style-type: none"> • Concentrare de localități urbane în jumătatea de vest a județului și lipsa unor poli urbani de echilibru în jumătatea estică • Orașe de talie mică și foarte mică avînd un grad redus de urbanizare în dotări • Pondere mare de comune cu populație mică • Pondere mare de comune cu sate numeroase și de dimensiuni foarte mici • Satisfacerea redusă a indicatorii minimali de definire pentru echiparea edilitară, posibilități de cazare, confortul și igiena locuințelor, asigurarea serviciilor medicale de bază • Orașele cu cel mai scăzut grad de satisfacere a indicatorilor minimali: Pecica, Sântana, Pâncota, Curtici, Nădlac <p>Locuire</p> <ul style="list-style-type: none"> • Presiune asupra terenurilor prin creștere accentuată a numărului de locuințe în mediul urban, municipiul Arad și localitățile limitrofe • Disparități teritoriale în confortul locuințelor din mediul rural (favorabilitate în zona montană și sud-estul județului) • Degradarea fondului de locuințe din zonele centrale tradiționale ale orașelor • Insuficienta dotare a locuințelor din mediul rural cu instalații de alimentare cu apă • Insuficiența fondului de locuințe sociale <p>Echipare hidroedilitară</p> <ul style="list-style-type: none"> • Un număr de 160 localități nu beneficiază de sisteme de alimentare cu apă, dintre care 3 localități cu cca. 2.000 locuitori • Rețelele de distribuție a apei potabile nu au o pondere ridicată în trama stradală a localităților • Grad scăzut de contorizare a consumului de apă potabilă • Număr mic de localități care au rețele de canalizare pentru apa uzată, 27 de localități • 13 localități care au rețele de apă uzată au și stații de epurare • Stațiile de epurare existente, nu sunt funcționale sau nu funcționează la
--	---

	județului • Municipiul reședință de județ este racordat la sistemul de canalizare în proporție de 80%.	parametrii admiși de normele în vigoare.
	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
	<p>Structură, ierarhizare, indicatori</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prezența unor axe majore de transport de transport european (coridorului IV, auto și CF) • Pozitia frontalieră a multor localități permite dezvoltarea serviciilor și realizarea de parteneriate transfrontaliere • Accesarea fondurilor structurale pentru protecția mediului și creșterea nivelului de dotare și echipare a localităților urbane • Fonduri comunitare pentru dezvoltarea localităților rurale • Programe regionale de dezvoltare integrată a localităților <p>Locuire</p> <ul style="list-style-type: none"> • Existența Agenției Naționale pentru Locuințe • Fonduri comunitare pentru îmbunătățirea calității locuirii în mediul rural și orașele mici; • Facilități bancare pentru reabilitarea și consolidarea locuințelor private <p>Echipare hidroedilitară</p> <ul style="list-style-type: none"> • existența unor programe guvernamentale, fonduri de coeziune pentru susținerea financiară a unor investiții în domeniul reabilitării și extinderii rețelelor de apă, canalizare și epurare a apelor uzată • extinderea și modernizarea serviciilor publice de alimentare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate răspunde cerințelor cuprinse în directivele europene • serviciile publice de alimentare cu apă și canalizare, prin dimensiunea lor socială, asigură locuri de muncă pentru un număr mare de salariați, dar mai ales asigură populației condiții optime de trai 	<p>Structură, ierarhizare, indicatori</p> <ul style="list-style-type: none"> • Relații concurențiale în raport cu municipiul Timișoara, pot diminua șansele de dezvoltare ale Aradului • Dezechilibrele în rețeaua de localități se pot accentua în lipsa interesului pentru susținerea dezvoltării orașelor mici • Accentuarea decalajelor de dezvoltare socio – economică între urban și rural, estul și vestul județului • Lipsa documentațiilor de urbanism și a regulamentelor ferme de construcție determină o creștere necontrolată a localităților și o utilizare necorespunătoare a terenurilor <p>Locuire</p> <ul style="list-style-type: none"> • Creșterea continuă a prețului locuințelor • Degradarea locuințelor proprietate privată cauzată de sărăcirea populației • Insuficiente fonduri pentru reabilitarea construcțiilor de locuit • Creșterea cererilor pentru locuințe sociale • Scăderea calității construcțiilor de locuit prin lipsa forței de muncă specializate din cauza emigrării • Pierderea specificului local prin proliferarea modelelor de construire străine • Extinderea insuficient controlată a zonelor de locuit, prin lipsa documentațiilor de urbanism adecvate <p>Echipare hidroedilitară</p> <ul style="list-style-type: none"> • risc permanent de degradare a factorilor de mediu, deoarece numărul localităților cu instalații centralizate de apă și canalizare este redus. Pericolul deosebit îl reprezintă localitățile care au alimentare cu apă în sistem centralizat, dar nu au sistem de canalizare și epurare a apelor uzate • lipsa intervențiilor prompte în ceea ce

		privește echiparea cu instalații centralizate de apă și canalizare duce la depopularea spațiului rural
1.4.	INFRASTRUCTURI TEHNICE	
1.4.1.	Gospodărirea apelor	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> · Județul este străbătut de râurile Mureș și Crișul Alb, râuri cu un important aport de debite, în același timp constituind acviferele cu cele mai mari rezerve de apă subterană, lucru care a permis dezvoltarea fără restricții a alimentării cu apă pentru populație și ramurii economice · Resurse de apă subterană valoroase atât sub aspect cantitativ cât și calitativ, contribuind decisiv la satisfacerea nevoilor de apă ale populației și ramurilor economice, în special industriale · Alimentarea cu apă a populației județului este asigurată în majoritate din resursa subterană, aceasta satisfăcând cerințele și din punct de vedere calitativ · Implementarea legislației din domeniul Apei, la nivel de bazin hidrografic, în scopul îndeplinirii angajamentelor asumate în procesul de integrare europeană (elaborarea Schemelor Directoare de Amenajare a Bazinelor Hidrografice Mureș și Criș). 	<ul style="list-style-type: none"> · Utilizarea resursei de apă subterană pentru nevoile agenților economici (prețul ridicat cu care se livrează apa distribuită prin sistem centralizat)
	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
	<ul style="list-style-type: none"> · Existența documentațiilor tehnice pentru realizarea de noi lucrări de apăraie împotriva inundațiilor · Posibilitatea accesării fondurilor nerambursabile, în scopul rezolvării problemelor de mediu · Legislația din domeniul apelor este armonizată cu legislația europeană 	<ul style="list-style-type: none"> · Managementul deficitar al resurselor de apă provoacă scăderea calității vieții și a mediului înconjurător

1.4.2. Amenajări pentru agricultură	
PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> · Existența suprafețelor amenajate cu lucrări de îmbunătățiri funciare: <ul style="list-style-type: none"> - irigații - 25.545 ha - desecare și drenaj - 224.214 ha - combaterea eroziunii solurilor - 10.284 ha; · Noile ferme legumicole utilizează pe scară largă irigații în sisteme de picurare, cu un consum redus de apă și posibilitatea fertilizării concomitente 	<ul style="list-style-type: none"> · Marile sisteme de irigații existente pe teritoriul județului Arad au fost dezafectate · Sistemele locale de irigații au funcționat la capacități mult diminuate, fiind orientate în special la culturi legumicole. · În ultimii ani nu s-au făcut lucrări de extindere a sistemelor de îmbunătățiri funciare · Lucrările de îmbunătățiri funciare (irigații, desecări, combaterea eroziunii solului) executate în majoritate înainte de 1990 sunt nefuncționale din cauza lipsei echipamentelor de exploatare, a neasigurării fondurilor pentru realizarea lucrărilor de întreținere și exploatare conform planurilor tehnice și regulamentelor de exploatare · Supradimensionarea unor sisteme de desecare, procesele de degradare și distrugere petrecute după 1990 au avut drept consecință imposibilitatea de exploatare, în condiții de eficiență economică, a suprafețelor amenajate. · Lipsa lucrărilor de combatere a eroziunii solului și a alunecărilor de teren · Întreruperea realizării de lucrări de îmbunătățiri funciare, în special a celor de combatere a eroziunii solului în special în zona colinară · Lipsa fondurilor pentru realizarea lucrărilor de ameliorare, pe suprafețele unde se manifestă fenomenul de sărăturare și acidifiere
OPORTUNITĂȚI	RISURI
<ul style="list-style-type: none"> · Implementarea Programului Național pentru Dezvoltare Rurală și accesarea Fondului European pentru Dezvoltare Rurală · Monitorizarea realizării măsurilor cuprinse în Programul Național de prevenire și combatere a eroziunii solului · Legea nr. 138 / 2004, Art. 98, a îmbunătățirilor funciare, actualizată (înlocuiește Legea 84/ 1996) 	<ul style="list-style-type: none"> · Proiectele de extindere a suprafețelor irigate sunt limitate.: epuizarea suprafețelor favorabile construirii acestor amenajări, costul ridicat, opoziția cetățenilor pentru astfel de lucrări, interesul sporit acordat refacerii și modernizării sistemelor existente etc · Agricultorii riscă pierderea subvențiilor pentru irigații, problema fiind legată de cota din tariful anual care trebuie plătită către ANIF, condiție fără de care

	<ul style="list-style-type: none"> · Refacerea și întreținerea amenajărilor hidroameliorative cu sprijinul fondurilor nerambursabile · Acordarea sprijinului necesar Organizațiilor Utilizatorilor de Apa pentru Irigații pentru reabilitarea sistemelor de irigații · Protocoale de predare-preluare a infrastructurii de îmbunătățiri funciare între ANIF Arad și OUAI, - o condiție esențială impusă de lege pentru acordarea fondurilor necesare modernizării și re tehnologizării sistemelor de irigații 	<p>agricultorii nu vor primi subvenții din partea statului atunci când solicita irigarea suprafețelor agricole</p> <ul style="list-style-type: none"> · Societatea de Îmbunătățiri Funciare nu are dotarea necesară să (utilaje vechi, personal puțin) să execute proiectele de anvergură.
1.4.3.	Infrastructura de transport	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> · Existența drumurilor europene E 68, E 79, E 671 și a coridorului intermodal pan-european IV, de transport rutier și feroviar, care asigură conexiunea pe axa N-S în zona de câmpie a județului · Existența Rețelei trans-europene rutiere și feroviare -TEN-R și TEN-F · Modernizarea axei principale de acces și tranzit pe direcția V-E · Transport intensiv auto de marfă și pasageri · O bună experiență în proiecte cu finanțare externă 	<ul style="list-style-type: none"> · Drumuri naționale doar cu două benzi de circulație, sau cu partea carosabilă mai îngustă de 7m · Densitatea rețelei rutiere este sub densitatea pe țară · Ponderea mică a drumurilor naționale · Timpuri mari de transport al traficului din zona colinară/sub-montană, datorită degradării drumurilor județene · Starea precară a infrastructurii rutiere locale - județene și comunale- mai ales a drumurilor comunale · Accesul dificil în anumite zone din mediul rural și din zonele turistice · Lipsa inelelor de centură care îngreunează traficul în interiorul localităților, trafic care generează o poluare fonică și cu noxe · Insuficienta dotare a rețelei rutiere cu piste pentru bicicliști și persoane cu handicap neuromotor · Slaba dezvoltare și întreținere a infrastructurii de protecție a rețelei de transport față de riscurile naturale a generat tronsoane afectate de alunecări de teren și de inundații · Suprasolicitarea sectorului de cale ferată Arad-Timișoara, datorită traficului feroviar intens și supraîncărcarea nodului de cale ferată Arad · Viteza de circulație pe calea ferată este mult mai scăzută decât standardele

		<p>europene, datorită stării avansate de uzură a rețelei feroviare</p> <ul style="list-style-type: none"> · Treceri la nivel, ale rețelei rutiere cu calea ferată, ne amenajate
	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
	<ul style="list-style-type: none"> · Existența unor programe naționale de modernizare a sectorului rutier · Finanțările din fondurile UE post-aderare și cooperările instituționale · Programe integrate în pregătire la nivel județean și regional în sectorul de transporturi · Programe de dezvoltare a rețelei naționale de căi ferate · Construirea unei autostrăzi și a unui drum expres, conform PATN- Secțiunea I- Rețele de transport · Modernizarea infrastructurii de transport, rutiere și feroviare, conform strategiei de dezvoltare a județului 	<ul style="list-style-type: none"> · Deplasarea transportului feroviar spre cel rutier · Alocarea de resurse reduse sistemelor de transport rutier și feroviar · Diminuarea volumului transportului de călători și marfă · Pericol extins de inundații, eroziunea solului și alunecări de teren · Întârzieri în realizarea proiectelor prioritare · Alocării bugetare naționale insuficiente · Inițiative inconsistente de transport multimodal
1.4.4.	Producția și transportul energiei electrice	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> · Modernizarea în parte a stațiilor, rețelelor și a posturilor de transformare · Alimentarea cu energie electrică din două surse importante (Porțile de Fier, Mintia) · Introducerea fibrei optice pe liniile de 110 KV, ceea ce permite folosirea și pentru telecomunicații · Inceperea execuției tronsonului LEA 400 KV Nădab-Bekescsaba și LEA 400 KV Arad-Nădab-Oradea care realizează conexiunea cu spațiul european (termen de finalizare 2008) 	<ul style="list-style-type: none"> · O serie de instalații de producere, transport și distribuție a energiei parțial învechite și depășite (în special cele de 20 KV subterane)
	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
	<ul style="list-style-type: none"> · Există studii preliminare pentru construirea de centrale hidroelectrice pe râul Mureș la Lipova, Sâmbeni, Fântânele, Pecica, Nădlac · Potențialul energiei eoliene este mai important în zonele cu direcția vântului predominant E-V 	<ul style="list-style-type: none"> · Întreruperi ale curentului electric datorate uzurii avansate a unei părți a liniilor electrice subterane (LES) de 20 KV

	<ul style="list-style-type: none"> · Potențialul energiei solare este mai semnificativ în zonele limitrofe Banatului de vest. Radiația solară globală este de 125-127,5 Kcal/cm², față de maximul de 135 Kcal/cm² în zona litoralului Mării Negre · Modernizări în toate instalațiile: stații, posturi de transformare, linii electrice de 110 KV, medie tensiune și joasă tensiune, fide și cutii de distribuție de joasă tensiune etc · Modernizarea circuitelor secundare prin introducerea protecțiilor cu relee în tehnologie numerică 	
1.4.5.	Producția și transportul energiei termice	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> · Numărul cererilor pentru debranșare de la sistemul de alimentare centralizată cu energie termică (SACET) a scăzut în ultimii ani în municipiul Arad, fapt ce arată că acest sistem a început să livreze energie termică cu parametrii corespunzători și la un preț rezonabil, existând și posibilitatea asigurării unui grad de reglare la nivelul fiecărui utilizator final · Existența echipamentelor moderne a permis instalarea la apartamentele debranșate a sistemelor de încălzire de apartament corespunzătoare din punct de vedere tehnic și al siguranței în funcționare · Folosirea la majoritatea clădirilor din sectorul terțiar a centralelor termice proprii dotate cu echipamente moderne, cu funcționare automatizată, randament ridicat și grad redus de poluare, iar acolo unde există distribuții, alimentate pe gaze naturale 	<ul style="list-style-type: none"> · Existența la ora actuală a circa 40% apartamente debranșate din cele racordate la SACET în municipiul Arad conduce la o echilibrare greoaie în timp real (la variația rapidă a temperaturii exterioare și/sau a vitezei vântului) a rețelelor primare și secundare și a instalațiilor interioare · Uzura fizică și morală a rețelelor (în special a celor secundare), precum și a instalațiilor interioare conduce la scăderea confortului, creșterea pierderilor și a costului Gcal, și în final la restrângerea activității (Chișineu Criș, Ineu, Sebiș) sau chiar la desființarea SACET în unele localități (Curtici) · Prețul extrem de ridicat al energiei termice livrată în sistem centralizat în orașul Sebiș, centralele termice de cartier funcționând pe combustibil lichid fiind în funcțiune doar pentru un număr foarte mic de consumatori · Izolarea termică necorespunzătoare a clădirilor, în special a celor condominiale, conduce la inconfort termic, consum mare de energie, apariția condensului, degradarea clădirilor, cheltuieli ridicate de întreținere, reparații dese
	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
	<ul style="list-style-type: none"> · Modernizarea clădirilor și a instalațiilor 	<ul style="list-style-type: none"> · Montarea la locuințele condominiale

<p>interioare aferente, însoțită de reabilitarea termică a anvelopei clădirilor, va conduce la creșterea confortului termic și reducerea consumului de combustibil, respectiv a cheltuielilor utilizatorilor finali</p> <ul style="list-style-type: none"> · Montarea unor sisteme moderne de racordare la SACET (puncte termice de quartal), precum și reabilitarea sistemelor de transport și distribuție a agentului termic primar permite reducerea riscurilor în funcționare, a poluării mediului, precum și a costurilor specifice, crescând gradul de control al utilizatorilor finali asupra sistemelor de alimentare cu energie termică · Existența pădurilor în zona estică a județului permite o alimentare ușoară cu acest combustibil, inclusiv pentru acei consumatori care își montează instalații de încălzire centrală alimentate de la cazane funcționând pe lemne sau pe pelete din rumeguș și deșeuri de lemn aglomerate · Amplasarea pe teritoriul județului a conductelor magistrale de transport gaze naturale poate duce la extinderea sistemului de alimentare cu gaze naturale în localități, la folosirea de centrale termice moderne cu randament ridicat, funcționare automatizată și grad redus de poluare · Legislație și programe în favoarea reabilitării termice a clădirilor 	<p>debranșate de la SACET de instalații de încălzire centrală sau locală improvizate, necorespunzătoare din punct de vedere tehnic, sanitar sau al riscului de incendiu, precum și lipsa întreținerii corecte a echipamentelor montate pot conduce la creșterea morbidității, intoxicații, incendii sau explozii</p> <ul style="list-style-type: none"> · Lipsa capacității rețelelor exterioare de alimentare cu apă rece și a instalațiilor interioare de apă rece de a prelua noii consumatori care și-au montat microcentrale termice de apartament, în care se prepară, local, apa caldă menajeră · Dezechilibrarea produsă de debranșările masive și aleatorii conduce la imposibilitatea reglării corecte a rețelelor exterioare și a instalațiilor interioare, la scăderea confortului și la discrepanțe semnificative în ce privește costul întreținerii. · Degradarea clădirilor condominiale debranșate de la SACET prin folosirea pentru încălzire a aragazului, încălzirea numai a anumitor încăperi, neîncălzirea spațiilor comune, degradare manifestată prin: apariția mucegaiului, acumularea umidității în pereți, degradarea armăturilor structurii de rezistență · Creșterea continuă a prețului gazelor naturale, în lipsa unor măsuri de utilizare rațională a lor (inclusiv pentru încălzire și preparare apă caldă menajeră), va conduce la scăderea numărului de consumatori racordați, precum și la lipsa interesului pentru înființarea de noi distribuții de gaze (atât din partea operatorilor, cât și din partea locuitorilor) · Lipsa lucrărilor de reabilitare termică și a instalațiilor termice la utilizatorii finali va conduce la ineficiența lucrărilor de reabilitare a surselor termice și rețelelor de transport și de distribuție a agenților termici. · Folosirea în mod abuziv a combustibilului lemnos duce în timp la distrugerea pădurilor, degradarea solului, poluarea mediului.
---	---

1.4.6.	Gaze naturale și fluide combustibile	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<p>Rețele de transport</p> <ul style="list-style-type: none"> · Existența sistemelor de alimentare cu gaze naturale în principalele localități din județul Arad, amplasate în principal în zona de vest a județului: Arad, Chișineu-Criș, Curtici, Ineu, Nădlac, Pecica, Sântana · Existența unor zone de siguranță de-a lungul conductelor de transport de înaltă presiune, de repartiție de medie presiune și de distribuție de redusă presiune, a căror valoare s-a păstrat constantă de-a lungul timpului · Posibilitatea reducerii zonei de siguranță prin montarea de conducte cu grad sporit de siguranță · Amplasarea Stațiilor de reglare măsurare predare (SRMP) de la înaltă la medie / redusă presiune pe terenuri care aparțin SNTGN TRANSGAZ · Protejarea conductelor de gaze împotriva coroziunii în proporție de circa 90% · Existența unor câmpuri petrolifere la Zădăreni, Pecica, Sântana, Sânmartin, precum și la Turnu și Nădlac (acestea cuplate cu gaze asociate) constituie elemente de diversificare a resurselor energetice ale județului · Posibilitatea vehiculării fluidelor pe conducte în ambele sensuri, precum și pomparea de fluide petroliere diferite, după o prealabilă curățare (godevilare) a conductelor <p>Sisteme de distribuție</p> <ul style="list-style-type: none"> · Amplasarea conductelor de presiune medie, respectiv redusă de-a lungul căilor de comunicație · Posibilitatea utilizării conductelor din polietilenă de înaltă densitate (PEID) pentru rețelele de gaze de medie și redusă presiune montate îngropat. Conductele din PEID permit un montaj mai rapid și nu se corodează ca în cazul conductelor din oțel · Amplasarea stațiilor de reglare de sector (SRS) de la medie la redusă presiune pe terenuri care aparțin primăriilor 	<p>Rețele de transport</p> <ul style="list-style-type: none"> · Lipsa sistemelor de alimentare cu gaze naturale în zona de est a județului Arad din cauza dificultăților de montare (condițiile de relief), a izolării localităților și a structurii de tip răsfirat a localităților existente · Amplasarea rețelelor de transport în zone care au fost introduse în intravilan și/sau au fost retrocedate conform Legii 18/1991 și în care accesul se face cu dificultate · Imposibilitatea utilizării pentru construcții care adăpostesc persoane a unui culoar cu lățimea totală de 100...40 m, în lungul conductelor de transport, fără înlocuirea conductei printr-o conductă cu grad sporit de siguranță · Amplasarea rețelelor de transport pe trasee neperalele cu căile de comunicație și la distanță de acestea, fără posibilitate de acces auto · Costul ridicat al investiției de realizare a sistemelor de conducte de transport (de înaltă sau de medie presiune) · Necesitatea odorizării gazelor asociate pentru a putea fi utilizate de către consumatori <p>Sisteme de distribuție</p> <ul style="list-style-type: none"> · Costul ridicat al investiției de realizare a distribuțiilor de gaze în noi localități, în special acolo unde nu există consumatori concentrați și cu debit important · Creșterea continuă a prețului gazelor naturale și perspectiva introducerii în viitorul apropiat a taxei de mediu pentru utilizarea acestora · Creșterea poluării aerului în special în zonele alăturate celor în care sunt amplasate kit-urile de evacuare gaze de ardere / aspirație aer de ardere

	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
	<p>Rețele de transport</p> <ul style="list-style-type: none"> Existența zăcămintelor de gaze asociate în zonele Pecica, Nădlac, Sânmartin Amplasarea pe teritoriul județului Arad a magistralelor de gaze care vin din trei direcții: <ul style="list-style-type: none"> din bazinul central al Transilvaniei din zona de nord-est a României din Ungaria (Szeged) <p>Sisteme de distribuție</p> <ul style="list-style-type: none"> Reducerea consumului industrial de gaze naturale, creându-se astfel condiții pentru alimentarea consumatorilor casnici din rețelele existente Creșterea confortului în localități și posibilitatea atragerii investitorilor prin introducerea alimentării cu gaze naturale Eliminarea consumului de combustibil solid (lemne și cărbuni) pentru încălzire și prepararea apei calde menajere Eliminarea buteliilor de aragaz pentru prepararea hranei și înlocuirea lor cu folosirea gazelor naturale 	<p>Rețele de transport</p> <ul style="list-style-type: none"> Creșterea consumului de gaze naturale și a dependenței de acest tip de combustibil prin montarea de centrale de bloc, de scară de bloc și de apartament în special în localitățile care au fost dotate inițial cu sisteme de alimentare centralizată cu energie termică (SACET) Nerespectarea distanțelor de siguranță între clădiri și alte obiective construite și conductele de gaze de înaltă presiune Pierderile de gaze naturale tranzitate din cauza uzurii conductelor sau a refulatoarelor reprezintă pericol de explozie și incendiu Pierderile de fluide produse accidental constituie pericol de explozii și incendii Uzura conductelor și diversele accidente conduc la poluarea solului și a pânzei de apă freatică, în unele cazuri la incendii și explozii. <p>Sisteme de distribuție</p> <ul style="list-style-type: none"> Creșterea consumului de gaze naturale și a dependenței de acest tip de combustibil în localități prin montarea de centrale de bloc, de scară de bloc și de apartament în special în localitățile care au fost dotate inițial cu sisteme de alimentare centralizată cu energie termică (SACET) Nerespectarea de către consumatori și operatori a prevederilor impuse de legislația în vigoare poate conduce la explozii, incendii, intoxicații. Lipsa spațiilor pentru amplasarea conductelor de gaze de-a lungul drumurilor (la arterele importante de circulație montarea conductelor trebuie făcută pe ambele laturi pentru eliminarea traversărilor prea apropiate)
1.4.7.	Rețele de telecomunicații	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> rata crescută a numărului de abonați de telefonie fixă rețea de telecomunicații extinsă introducerea fibrei optice pe liniile de 110 KV, ceea ce permite folosirea lor și pentru telecomunicații 	<ul style="list-style-type: none"> Teledensitate redusă datorită liberalizării târzii a pieței de telefonie fixă, a nivelului redus de trai și a capacității reduse de atragere a fondurilor europene Dezvoltarea teritorială neechilibrată a telecomunicațiilor, cu diferențe mari între

	<ul style="list-style-type: none"> · dezvoltarea concurenței intercomunicații prin extinderea ariei de activități a unor companii și în domeniul telefoniei fixe · alternativa la telefonia fixă o reprezintă cea mobilă (Orange, Vodafone, Cosmote, Zapp), toate cu acoperire bună în județ · nivel tehnologic ridicat îndeosebi în domeniul telecomunicațiilor mobile · cadru legislativ instituțional adaptat la cerințele și tendințele existente pe plan mondial · rețele de televiziune prin cablu extinde, care pot reprezintă o infrastructură adecvată pentru dezvoltarea telecomunicațiilor în bandă largă 	<p>mediul urban și rural</p> <ul style="list-style-type: none"> · Dezvoltarea redusă a telecomunicațiilor în bandă largă
	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
	<ul style="list-style-type: none"> · Îmbunătățirea climatului economic, atragerea investițiilor străine · Creșterea nivelului tehnologic, îndeosebi în domeniul telecomunicațiilor mobile · Creșterea ritmului de dezvoltare a infrastructurii specifice sectorului de telecomunicații · Apariția și dezvoltarea pe plan mondial a unor tehnologii noi, care implică costuri reduse și oferă lărgimi de bandă sporite 	<ul style="list-style-type: none"> · Nivel de trai redus, care limitează cererea și oportunitățile investiționale · Capacitate încă redusă de atragere și utilizare a fondurilor europene
1.4.8.	Gestionarea deșeurilor	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> · Existența unui depozit municipal conform exigențelor de mediu în vecinătatea municipiului Arad · Pentru zonele urbane există 7 depozite menajere: Curtici, Nadlac, Sebiș, Pâncota, Ineu, Chișineu-Criș, Lipova · În derulare - proiecte de infrastructura pentru sistemul de gestionare a deșeurilor: <ul style="list-style-type: none"> ○ Depozitul conform Arad, al ASA Arad Servicii Ecologice SA, construit cu acord de mediu în anul 2003 și dat în funcțiune în anul 2004; în prezent este operațională prima celulă; depozitul este amplasat lângă 	<ul style="list-style-type: none"> · Existența depozitelor de deșeuri neconforme cu exigențele de mediu cu perioada de tranziție 2009 – 2016: Curtici, Nădlac, Sebiș, Pâncota, Ineu, Chișineu-Criș, Lipova · Există aproximativ 111 depozite rurale localizate lângă sate, în văi și lângă râuri · În zonele rurale nu sunt realizate, colectarea, transportul și recuperarea deșeurilor din gospodării. Transportul către depozitele rurale de deșeuri este realizat în cea mai mare parte individual de către generatorii de deșeuri · Depozitelor neconforme (pentru care nu s-a solicitat perioada de tranziție) din

	<p>depozitul de zgură al CET Arad, la o distanță de 2,5 km de zona locuită</p> <ul style="list-style-type: none"> o Stația de sortare a S.C. Polaris M Holding S.A. de la Arad cu o capacitate de 9 t/oră, dată în folosință în octombrie 2007 · Exista o serie de operatori privați (S.C. ASA Servicii Ecologice S.R.L., S.C. G&E Invest 2003 SRL, S.C. RER Ecologic Service S.A.) care prestează servicii de colectare și transport al deșeurilor municipale în localități urbane sau chiar în cele rurale cum ar fi: Curtici, Nădlac Pecica, Chișineu Criș, respectiv Fântânele, Frumușeni, Vârădia de Mureș și Șagu · Existența Planului Județean de Gestionare a Deșeurilor Arad aprobat prin H.C.L. nr. 7/23.01.2008 · Proiectul S.I.G.D. aflat în curs de elaborare ca urmare a selectării Județului Arad pentru a beneficia de fonduri F.E.D.R.-POS Mediu Axa 2 	<p>localitățile Pecica și Sântana</p> <ul style="list-style-type: none"> · Actualul spațiu de depozitare a deșeurilor din orașul Sebis, care nu deține autorizație de mediu · Haldele cu minereu de uraniu aparținând Companiei Naționale a Uraniului exercită impact asupra apelor de scurgere din galerii, apelor potabile (izvoare și fântâni), apelor de suprafață, a solului, vegetației și așezărilor umane · Depozitul de cenușă și zgură al C.E.T pe lignit exercită impact asupra apelor subterane · Batalul de nămol rezidual fosfoamonic de la Combinatul Chimic (S.C. Archim S.A.) exercită impact asupra apelor subterane · Depozitele de deșeuri industriale periculoase (Halde steril minier) amplasate în: comuna Conop, (sat Milova), comuna Moneasa (sat Rănușa), Comuna Vârfurile (sat Leuca), Luncoșoara, Vladimirescu, Turnu, Arad, Ineu · Depozitul de reziduuri petroliere Turnu Nord · Halde periculoase cu minereu de uraniu sunt amplasate la sunt la Rănușa, Bârzava, Valea Leucii-Vârfurile și Milova. · Unitati industriale care genereaza deșeuri industriale nepericuloase în cantități relevante sunt fabricile de prelucrare a lemnului
	<p>OPORTUNITĂȚI</p>	<p>RISCURI</p>
	<ul style="list-style-type: none"> · Proiectul Plan Județean de Gestionare a Deșeurilor, Județul Arad, Decembrie 2007, (S.C. Interdevelopment S.R.L) Urmareste să stabileasca un sistem de management al deșeurilor pentru tot județul Arad care sa fie în concordanta cu Directivele UE și legislația României, va contribui semnificativ la atingerea obiectivelor Programului Operational Sectorial (POS) de Mediu (aprobat în iulie 2007) și ale angajamentelor din Capitolul 22 privind gestionarea deșeurilor · In perioada 2008 – 2013 in judetul Arad se vor inchide depozite orasenesti 	<ul style="list-style-type: none"> · Nivelul scăzut de conștientizare al publicului privind deșeurile și problemele legate de deșeuri · Preocupări insuficiente ale primăriilor localităților rurale pentru abordarea și rezolvarea problemelor de salubritate · Risc crescut de poluare a mediului din cauza depozitării necorepunzătoare a deșeurilor manajere, al celor toxice și al celor periculoase

	<p>neconforme de la Curtici si Nadlac (2012), precum si depozitele din localitatile Pecica si Santana in anul 2009</p> <ul style="list-style-type: none"> · Existența Strategiei Nationala de Gestiunea a Deșeurilor (SNGD) · Existența Planului National de Gestiune a Deșeurilor (PNGD) aprobate în 2004 · Existența Planurilor Regionale de Gestiunea Deșeurilor (PRGD) aprobate de MMDD în 2007 · Accesarea Fondurilor Structurale: (POS Mediu, POR, PNDR cu oportunități de finanțare din FEADR, având în vedere specificul județului) · Aplicarea și adaptarea legislației comunitare în domeniu <ul style="list-style-type: none"> - Planul de Implementare a Directivei comunitare 99/31/CE <p>Existența cadrului legal pentru desfășurarea activității de depozitare a deșeurilor HG nr. 162/2002 privind depozitarea deșeurilor</p>	
1.5.	ZONIFICAREA TERITORIULUI	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> · Structura favorabilă a utilizării terenurilor, cu pondere mare a terenului arabil și a pădurilor, precum și finețe/pășuni, vii și livezi · Suprafețe acvatice importante · Pondere mare de arii naturale valoroase · Concentrare relativ mare de centre economice dinamice în partea vestică a județului · Prezența Zonei Libere Curtici-Arad, înființată prin H.G. nr. 449/1999 · Zona montană accesibilă și având resurse variate pentru dezvoltarea turismului 	<ul style="list-style-type: none"> · Zonă predominant rurală și slab dezvoltată în jumătatea estică a județului · Disparități teritoriale puternice în dezvoltarea socio-economică a localităților · Densitate redusă a rețelei de căi de comunicație rutiere · Fărâmițarea exagerată a terenurilor arabile · Migrația forței de muncă tinere · Presiune mare asupra terenurilor din zona frontalieră · Tendințe de extindere necontrolată a intravilanelor localităților din partea de vest a județului și în localitățile montane
	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
	<ul style="list-style-type: none"> · Accesarea fondurilor structurale pe domeniile specifice în vederea valorificării eficiente a potențialului natural, uman și economic și a reducerii disparităților teritoriale 	<ul style="list-style-type: none"> · Utilizarea inefficientă a terenurilor și afectarea calității mediului, în condițiile creșterii presiunii generate de extinderea sectorului de servicii și industrie · Inerția populației rurale în abordarea nevoilor de dezvoltare economică

		<ul style="list-style-type: none"> Accentuarea decalajelor de dezvoltare între zonele din estul și vestul județului în condițiile lipsei unor politici coerente de planificare spațială
2.	STRUCTURA SOCIO-ECONOMICĂ	
2.1.	STRUCTURA SOCIO-DEMOGRAFICA	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> Tendința de stagnare sau creștere ușoară a volumului populației în majoritatea localităților din centrul și nord-vestul județului Creșteri de peste 10% ale volumului populației înregistrate în comunele: Mișca (10,7%), Olari (10,0%) Populația cu vârsta peste 65 ani se află aproximativ egal distribuită în cele două medii Tendința de scădere a raportului de dependență demografică; Natalitate de peste 13‰ în comune situate în nord-vestul teritoriului: Mișca, Sepreuş, Zerind (cea mai mare valoare, 18,1‰), dar și în extremitatea sudică: Felnac, Ususău, Fântânele, Secusigiu; Mortalitatea infantilă în perioada 2000-2006, înregistrează o scădere de aproape 3 puncte procentuale, în condițiile menținerii constante a natalității Sporuri naturale pozitive în comunele din jurul municipiului Arad: Livada (6,4‰), Fântânele (7,6‰) Felnac (1‰); Spor migrator pozitiv în mai mult de două treimi din localitățile județului, în special în comunele situate în jurul municipiilor Arad și Curtici (cea mai mare valoare, 22,2‰) Patru comune cu sporuri anuale pozitive în 2006, având un spor natural pozitiv și fiind și atrăgătoare ca destinație pentru migranți: Macea, Livada, Fântânele, Felnac Structură pe sexe a populației relativ echilibrată, cu o ușoară tendință de feminizare în urban, proporția medie județeană fiind de 48,1% bărbați și 51,9% femei Densitate a populației mai mică decât media națională 	<ul style="list-style-type: none"> Conturarea unor zone de declin demografic în nord-estul județului; Scăderea populației urbane în perioada 2000 - 2006 cu 6,7%, cu un ritm mediu anual de 1,1% Scăderi de populație accentuate mai ales în mediul rural: Iratoșu (-13,1%), Hălmăgel (-12,9%), Ignești (-12%), Dezna (-11,6%), Moneasa (-11,3%), Carand (-10,9) Pondere ridicată a populației vârstnice (peste 65 ani) față de cea înregistrată la nivel național (15,47% față de 14,77%) Raportul de dependență demografică în mediul urban mai mare față de cel la nivel național (38% față de 33,7%) Județ cu mortalitate mare, la mai mult de două puncte procentuale peste media națională, în special în jumătatea nord-estică a județului Natalitate scăzută, în special în jumătatea nord-estică a județului; Zona cu populația cea mai îmbătrânită demografic este localizată preponderent în partea rurală sud-estică a județului (Pleșcuța, Hălmăgel, Halmagiu, Petriș, Bata, Săvârșin etc) Raportul de dependență demografică este mult mai mare în rural față de urban (51,7% față de 37,9%); comunele cu valoarea acestui indicator peste medie se grupează în jumătatea estică, și extremitatea nordică a județului Natalitatea județului în 2006 are o valoare mult sub media națională Spor natural negativ în 2006, datorat unei scăderi naturale accentuate în mediul rural (-6,6‰), arealul cu cele mai accentuate scăderi naturale de populație fiind situat în partea estică a județului, care are și populația cea mai îmbătrânită; Spor anual negativ în 2006 (-1,5‰), prin

		<p>valori negative ale sporului natural (-4,6‰)</p> <ul style="list-style-type: none"> Valori foarte scăzute ale sporului migrator înregistrate în estul și nord-estul județului, în comunele: Hălmăgel, Pleșcuța, Halmagiu, Petriș, Archiș.
	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
	<ul style="list-style-type: none"> Populația în vârstă de muncă mai numeroasă din mediul urban, constituie o premiză pentru dezvoltarea activităților economice Populația tânără din zona nord – vestică și sud – vestică a județului poate fi un factor de revigorare demografică și de atenuare a procesului de îmbătrânire deja instalat, numai dacă își menține ponderea crescută și-n următorii ani Populație relativ eterogenă din punct de vedere etnic (82,2% români la recensământul din 2002) Crearea unor servicii de asistență socială și a unor cămine de bătrâni în mediul rural poate avea ca rezultat reducerea mortalității Adoptarea și susținerea unor politici pro-nataliste ar favoriza creșterea natalității 	<ul style="list-style-type: none"> Migrarea populației tinere către zonele rurale datorită lipsei ofertei locurilor de muncă din urban Creșterea indicelui de îmbătrânire demografică Creștere a mortalității datorită dificultății de acoperire a cererii de servicii medicale; Scăderea nivelului de trai prin diminuarea resurselor de muncă
2.2.	RESURSELE DE MUNCA	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> Resursele de muncă la nivel de județ(63,5%) sunt comparabile cu cele la nivel național, dar mai echilibrate în raportarea pe sexe Rata de ocupare a resurselor de muncă (69,5%) este superioară celei la nivel național Populația în vârstă de muncă se prognozează că va crește în următorii ani generând o creștere a resurselor de muncă Pondere echilibrată a populației ocupate în sectoarele primar, secundar și terțiar Tendința de creștere a populației ocupate în sectorul terțiar în perioada ultimului deceniu Pondere mare(82%) a populației 	<ul style="list-style-type: none"> Dezechilibre teritoriale în repartitia forței de muncă Concentrări ale populației ocupate în Arad și localitățile urbane din vestul județului, pe fondul dezvoltării industriei Scăderea numărului de salariați în industrie în perioada dintre recensămintele 1992-2002 Scăderea numărului de salariați în industriei cu tradiție: textilă, prelucrarea lemnului, chimică, construcții metalice, mașini și echipamente 27 comune au mai puțin de 10 salariați Insuficienta diversificare a ofertei de forță de muncă Insuficienta absorbție a forței de muncă tinere

	<p>ocupate în industria prelucrătoare și construcții</p> <ul style="list-style-type: none"> Creștere a ponderii populației ocupate în construcții în ultimii 5 ani Ponderi relativ mari de forță de muncă în construcții în localitățile urbane și localitățile rurale situate pe marile artere de circulație și local, în zomna montană Ponderi mari ale salariaților în industrie, comerț și transporturi Pondere relativ mare (15,4%) a salariaților industriali în mediul rural (7 comune cu populație ocupată în industrie peste 40%) Forța de muncă calificată atractivă pentru investițiile străine Numărul șomerilor a înregistrat o scădere la 43,3% în ultimii 5 ani Rata șomajului a scăzut în aceeași perioadă de la 6,1% la 3,7% 	<ul style="list-style-type: none"> Forța de muncă îmbătrînită în agricultură Lipsa centrelor de orientare profesională, insuficiența și neadecvarea programelor de reconversie a forței de muncă Insuficiente facilități pentru formarea profesională continuă a populației active Lipsa unor proiecte, programe de orientare a forței de muncă rurale către diferitele tipuri de servicii care pot deservi activitățile agricole Flexibilitatea relativ redusă a instituțiilor de instruire profesională și de învățământ de specialitate, secundar și universitar, care să ofere calificări mai numeroase pentru sectorul de servicii.
	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
	<ul style="list-style-type: none"> Programe și fonduri comunitare de dezvoltare a forței de muncă Fonduri comunitare de dezvoltare și diversificare a activităților economice în mediul rural Zone aflate în interesul investitorilor străini Gradul ridicat de informare a populației și facilitatea schimburilor culturale generate de apropierea frontierei Disponibilitatea forței de muncă tinere pentru recalificare și dezvoltarea abilităților 	<ul style="list-style-type: none"> Migrația externă a forței de muncă tinere și a forței de muncă cașificate Pierderea forței de muncă calificate în activitățile economice tradiționale Accentuarea decalajelor între teritoriile din zona Aradului și a frontierei și restul teritoriului județean prin migrația forței de muncă Slaba absorbție a fondurilor europene în programele de reconversie și perfecționare a forței de muncă
3.	STRUCTURA ACTIVITĂȚILOR	
3.1.	AGRICULTURA, PISCICULTURA, SILVICULTURA	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> Potențial agricol ridicat, determinat de favorabilitatea și diversitatea condițiilor naturale: câmpie (culturi de cereale, plante tehnice, legume, zarzavaturi); deal (zonă viticolă și pomicolă, creșterea animalelor); munte (zootehnie, plante și fructe de pădure, exploatarea lemnului) Calitatea superioară a solurilor agricole și ponderea redusă a terenurilor 	<ul style="list-style-type: none"> Fărămițarea excesivă a terenurilor agricole în parcele de dimensiuni foarte mici (majoritatea sub 2 ha) Ponderea foarte mare a exploatațiilor agricole individuale, de mici dimensiuni, pe care se practică o agricultură de subzistență Gradul ridicat de îmbătrânire al membrilor exploatațiilor agricole individuale și ponderea foarte mică a

	<p>degradate</p> <ul style="list-style-type: none"> • Resurse agricole importante (unui locuitor îi revin 1,11 ha teren agricol și 0,76 ha teren arabil) • Suprafețe viticole întinse și de calitate superioară (zona viticolă a Aradului fiind una dintre cele mai vechi din țară); • Prezența sistemelor de desecare-drenaj și a lucrărilor de combatere a eroziunii solului • Canale de irigații pe suprafețe relativ mari; • Existența unei baze cadastrale • Prezența unor zone piscicole • Suprafețe întinse de pădure în jumătatea de est a județului (păduri de foioase, rășinoase, amestec) și existența pădurilor de protecție de-a lungul văilor Mureșului și Crișului Alb • Starea de sănătate bună a pădurilor • Fond cinegetic variat (cerb carpatin, căprior, mistreț, fazan, potârnice, etc.) • Rețea de drumuri forestiere dezvoltată care permite întreținerea fondului forestier și transportul produselor silvice 	<p>celor cu studii de specialitate</p> <ul style="list-style-type: none"> • Slaba asociere a producătorilor agricoli • Gradul scăzut de mecanizare a lucrărilor agricole (uzura fizică și morală a utilajelor agricole; prețuri ridicate ale utilajelor noi, suprafața agricolă mare ce revine unui tractor fizic etc.) • Dificultatea aplicării noilor tehnologii de producție • Productivitate redusă cauzată de fărâmițarea terenurilor aflate în proprietate privată, irigații necorespunzătoare, fertilizare slabă a culturilor agricole, unități de producție mici etc. • Caracterul cerealier al agriculturii (ponderea foarte mare a suprafețelor cultivate cu cereale și reducerea suprafețelor cultivate cu plante tehnice: cânepă, sfeclă de zahăr) • Lipsa culturilor alternative și monocultura vegetală • Existența unor suprafețe importante de terenuri arabile rămase necultivate • Subdezvoltarea sectorului zootehnic (reducerea constantă a numărului de animale și a producției animaliere) • Accesul dificil la informații și la accesarea de credite al micilor producători agricoli • Lipsa unor programe de specializare a producătorilor agricoli / recalificare a forței de muncă • Posibilități reduse de valorificare a lemnului în mediul rural • Lipsa reglementărilor referitoare la posibilitatea folosirii bazelor din silvicultură pentru turism • Produsele asociate pădurii sunt insuficient și inegal valorificate • Tăieri necontrolate de arbori din fondul forestier privat
	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
	<ul style="list-style-type: none"> • Existența diverselor fondurilor pentru dezvoltarea agriculturii și a spațiului rural (FEADR, SAPARD, FIDA etc.) • Apariția plăților compensatorii în agricultură • Posibilitatea de asociere între fermieri; • legea exploatației agricole 	<ul style="list-style-type: none"> • Utilizarea irațională a fondului funciar agricol • Creșterea suprafeței terenurilor degradate și neexecutarea lucrărilor de prevenire și combatere a proceselor de degradare • Creșterea suprafețelor arabile rămase necultivate

	<ul style="list-style-type: none"> • Cooperare între producătorii agricoli locali și industria alimentară • timularea stabilirii tinerilor specialiști în spațiul rural prin îmbunătățirea condițiilor de trai, de învățământ și a sistemului sanitar • Dezvoltarea cercetării științifice în domeniul agricol • Interesul crescut și existența condițiilor favorabile pentru practicarea unei agriculturi ecologice; • Prețul scăzut al terenurilor agricole; • Cooperare internațională pentru îmbunătățirea materialului genetic în zootehnie • Promovarea și stimularea asociațiilor agricole în scopul exploatării intensive a terenurilor • Existența unor capacități nefolosite în hidroameliorații, zootehnie, legumicultură și industrializarea produselor rezultate • Implementarea legislației conform normelor europene referitoare la protecția și valorificarea fondului forestier • Sursă importantă de venituri prin exploatarea eficientă pădurii și a fondului cinegetic • Valorificarea terenurilor agricole degradate și neproductive prin acțiuni de împădurire. 	<ul style="list-style-type: none"> • căderea suprafețelor cultivate cu plante tehnice • Scăderea efectivelor de animale • radul ridicat de îmbătrânire a forței de muncă ocupate în agricultură • Necorelarea culturilor cu cererea de pe piață și valorificarea necorespunzătoare a producției agricole • Practicarea unei agriculturi tradiționale, cu productivitate scăzută • Sistem de stimulare și subvenționare a agriculturii sub nivelul celor acordate în alte țări • Necunoașterea legislației în domeniul agriculturii și a oportunităților de accesare a fondurilor europene, precum și lipsa unei rețele informaționale în agricultură • Distrugerea fondului forestier privat prin exploatări excesive sau tăierile abuzive care generează dezechilibre în structura și volumul suprafețelor împădurite • Slaba corelare între programele de dezvoltare din agricultură și silvicultură.
3.2.	INDUSTRIA, CONSTRUCTIILE , ENERGIE	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<p>Industria</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prezența unor resurse locale bogate și variate care pot fi valorificate prin industrie: izvoarele termale și minerale, roci folosite ca materiale de construcție, minereuri metalifere, structuri petrolifere, material lemnos, produse agricole • Prezența unor centre industriale reprezentative: Arad (peste 36.200 salariați), Chișineu-Criș, Ineu și Sântana (2.200 – 1.700 salariați) • Ramuri cu dezvoltare deosebită și tradiție: industria construcțiilor de mașini, industriei ușoare (alimentară, 	<p>Industria</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ponderea redusă a sectoarelor industriale cu tehnologii noi în domenii de vârf • Repartizarea inegală în teritoriu a activităților industriale (concentrare în proporție mare în municipiul Arad) • Lipsa unei planificări urbanistice coerente pentru crearea de zone industriale, pentru a reduce coexistența acestora cu zone de locuințe și dotări sociale • Insuficienta dezvoltare a infrastructurii destinate sprijinirii activităților economice, mai ales în afara municipiului Arad • Insuficiența pregătire cu utilități necesare

<p>textile, încălțăminte), exploatarea și prelucrarea lemnului, a materialelor de construcții</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trend ascendent al producției industriale și al cifrei de afaceri • Existența unor industrii competitive la export, care valorifică potențialul material și uman al județului • Forța de muncă industrială calificată; • Dinamica pozitivă a sectorului IMM-urilor • Înființarea unor parcuri industriale (în municipiul Arad) • Atragerea de noi investitori (în special în municipiul Arad); județul Arad poate fi considerat un exemplu al atragerii de investiții străine directe cu ajutorul zonelor industriale • Sectoare industriale în creștere; • Nu mai există domenii în care să nu funcționeze firme mici și mijlocii cu sedii în orașele județului; • existența structurilor intermediare (firme de consultanță, agenți de dezvoltare economică) • Diversificarea domeniilor de activitate a firmelor din industrie • Dezvoltarea unor ramuri noi, cu grad ridicat de prelucrare • Existența unei infrastructuri de susținere a activității economice: Zona Liberă Curtici-Arad, Zone Industriale, Camera de Comerț Industrie și Agricultură, Incubator de Afaceri, firme de consultanță, Agenția de dezvoltare și promovare economică a județului Arad și a Biroului Phare CBC Ro/Hu la Arad; • Structuri industriale puternice care facilitează cooperarea inter ramuri și achiziționarea pe plan local de componente, subansamble <p>Construcțiile</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dezvoltarea continuă a sectorului de construcții • Creșterea numărului de localități cu populație ocupată în construcții • Trend ascendent înregistrat de investițiile realizate în domeniul construcțiilor • Trendul ascendent al autorizațiilor de construire; 	<p>realizării unor zone industriale a orașelor mici și a satelor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Existența unor spații de producție necorespunzătoare cerințelor economiei de piață • Ponderea redusă a firmelor care au introdus sisteme de calitate ISO pentru produse și servicii • inexistența unei infrastructuri de cercetare performante <p>Construcții</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prezența unor localități în care s-a înregistrat o dinamică negativă a activității în construcții • Migrația externă a forței de muncă în construcții
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> · Apariția de firme mici în domeniu · Trendul, în general ascendent, al volumului lucrărilor în construcții 	
	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
	<p>Industria</p> <ul style="list-style-type: none"> · Existența cadrului legislativ favorizant prin acordarea de facilități fiscale și reducerea impozitelor pe un anumit număr de ani · Interes și potențial pentru înființarea parcurilor tehnologice și industriale; · Posibilitatea accesării fondurilor structurale în cadrul Programului Operațional Sectorial Creșterea Competitivității Economice · Creșterea plafonului fondurilor de finanțare nerambursabile pentru România · Stimulente pentru încurajarea înființării de IMM-uri și pentru dezvoltarea celor existente, sprijin acordat și de organisme internaționale · Cooperarea între întreprinderi și formarea cluster-elor industriale · Creșterea numărului întreprinzătorilor particulari, restructurarea sistemului productiv prin privatizare și influx de capital străin · Parteneriat industrial și cooperare transfrontalieră · Posibilitatea dezvoltării capacității manageriale prin promovarea structurilor intermediare · Crearea de programe pentru pregătire și perfecționare managerială; · Întărirea structurilor care oferă servicii de consultanță · Existența unor terenuri disponibile în interiorul localităților, în care pot fi amenajate parcuri industriale, tehnologice sau științifice · Existența unor situri industriale disponibile în urma restructurărilor, care necesită reabilitări complexe și reconversii către alte tipuri de utilizări · Transferul de tehnologie și know – how către unitățile care în prezent produc în lohn · Tradiția și calificarea forței de muncă în prelucrarea unor resurse locale, în 	<p>Industria</p> <ul style="list-style-type: none"> · Exportul materiilor prime neprelucrate, caracteristic țărilor slab dezvoltate economic · Ineficiența programelor de reconversie în zonele dominate de industrii în declin · Slabă corelare a programelor de dezvoltare locale și regionale · Politici sociale protecționiste care nu stimulează adaptarea forței de muncă la noile condiții economice · Migrația forței de muncă tinere specializate; · Scăderi importante în ramurile tradiționale ale județului · Accentuarea dezechilibrelor economice datorită procesului lent de adaptare a întreprinderilor cu capital de stat la modificările intervenite; · Neîncrederea companiilor străine în mediul de afaceri din România și birocrăția în domeniul investițiilor · Probleme legate de eficientizarea producției, menținerea piețelor externe și extinderea lor · Probleme de decapitalizare, detehnologizare și mai ales lipsă de lichidități; · Delocalizarea firmelor care lucrează în sistem lohn, ca urmare a creșterii salariilor · Posibilitatea neadaptării la standardele de calitate impuse de UE · Intrarea masivă pe piață a produselor din import; · Fiscalitatea excesivă; · Competiția nelocală datorată pieței negre; · Birocrăția excesivă, în special în realizarea de investiții · Politica valutară care afectează exporturile în special în ramurile care au ponderi mari în județul Arad: industria textilă și încălțăminte, industria de prelucrare a lemnului <p>Construcții</p>

	<p>special în activitățile industriale</p> <p>Construcții</p> <ul style="list-style-type: none"> · Dinamica accentuată de dezvoltare economică a județului care va stimula sectorul construcțiilor · Cerere continuă de noi locuințe 	<ul style="list-style-type: none"> · Continuarea migrației externe a forței de muncă în construcții; · Presiuni asupra terenurilor destinate construcțiilor.
3.3.	TURISMUL	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> · Poziția geografică favorabilă, județul Arad fiind considerat o poartă de intrare în țară · Cele trei puncte de trecere a frontierei pe cale rutieră și unul feroviar (Nădlac, Vârșand, Turnu - rutiere și Curtici – cel mai important punct feroviar de trecere a frontierei din țară) · Varietatea cadrului natural imprimă o diversitate accentuată a peisajului natural · Prezența unor rezervații naturale importante: Rezervația naturală mixtă Dealul Mocrea-Ineu (107,2 ha), aflată în administrarea Romsilva SA, Rezervația naturală mixtă Moneasa · Parcuri dendrologice: Parcul dendrologic Mocrea-Ineu (8 ha), formează împreună cu conacul din satul Mocrea un complex atractiv pentru turiști, Parcul dendrologic al orașului Ineu (12 ha) · Izvoarele geotermale, element pe baza căruia s-a dezvoltat turismul balnear (ape carbogazoase alcaline la Moneasa, carbogazoase feruginoase în Dealurile Lipovei) · Resursele cinecetige și piscicole relativ bogate și variate · Marcarea traseelor montane · Practicarea viticulturii în Podgoriei Aradului · Obiective culturale de o mare diversitate: cetățile de piatră (Șoimuș, Șiria și Dezna), peste 20 de castele (Macea, Curtici, Șofronea, Șiria, Pâncota, Conop, Săvârșin, Birchiș etc., mănăstiri monumente istorice și arhitecturale (Hodoș-Bodrog, Lipova, Radna etc.), biserici (Bodești, 	<ul style="list-style-type: none"> · Inexistența unor centre/puncte de informare și prestare de servicii pentru turism (Inchirieri, rezervări etc.) în puncte de trecere a frontierei, în gări, aeroport, în centrele urbane și în cele rurale cu valențe turistice · Infrastructura edilitară insuficientă în zonele cu potențial pentru practicarea agro-turismului · Structurile de cazare de tip hotel și motel presupun investiții pentru construire și modernizare mari, ceea ce face dificilă dezvoltarea acestor tipuri de unități de primire a turiștilor · Lipsa traseelor de mare viteză și acces rapid · Slaba dezvoltare a sistemelor intermodale de transport · Înfrastructura de acces la nivel local este deficitară, fiind nefavorabilă activităților turistice · Lipsa podurilor peste Mureș · Capacității de cazare care nu se ridică la standarde europene, ceea ce face ca produsele turistice arădene să fie necompetitive pe plan continental; · Numai ~ 30% din totalul unităților de cazare turistică au dotări calificate cu 3 și 4 stele, din majoritatea rămasă mai mult de 74% sunt încadrate la categoria de 2 stele · Lipsa de structuri de primire cu confort ridicat (capacitatea de primire în unități de 3 și 4 stele reprezintă numai 1/3 din total) · Structurile de cazare de tip hotel și motel presupun investiții pentru construire și modernizare mari, ceea ce face dificilă dezvoltarea acestor tipuri de unități de

<p>Hălmațiu, Luncoșoara, Țărmure, Ionești etc.)), obiective etnografice (centre de producere a ceramicii la Bârsa, Târnăvița, port popular la Șicula, Bârsa, Buteni și de economie rurală (mori de apă la Rădești, Valea Mare, Iacobini, Vârfurile, Roșia), edilitare și vestigii industriale (tren clasic, locomotive cu aburi, hale, instalații industriale în Arad)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Evenimente culturale, etnografice, sportive numeroase: Târgul de fete de pe Muntele Găina, Târgul Sărutului de la Hălmațiu • Multiculturalitatea (tradiții, obiceiuri ale germanilor, maghiarilor etc., obiective cultural-istorice, etnografice specifice acestora) • Capacitatea comunicațională în limbi de circulație internațională • Servicii relativ bine dezvoltate și modernizate de telecomunicații; • Existența Aeroportului Internațional Arad • Rețeaua de căi rutiere și de cale ferată cuprinde segmente de importanță națională și europeană, favorabile transportului fluent (E68, E671, DN7A, Aradul este punct important în rețeaua națională de căi ferate și pe magistrala Paris – Istanbul) • Apartenența unor UAT-uri ale județului la asociații/programe care facilitează dezvoltarea activităților turistice sau a elementelor de favorabilitate pentru acestea (Municipiul Arad face parte din Asociația Orașelor Culturale Europene iar comuna Hălmațiu este parte componentă a Rețelei Europene de Turism Rural) • Varietatea unitățile de cazare turistică: hoteluri, moteluri, pensiuni și vile turistice, tabere pentru elevi, campinguri etc. • Existența unor spații cu structuri și infrastructuri care favorizează desfășurarea afacerilor, implicit și a turismului pentru afaceri • Cadrul instituțional specific dezvoltării și promovării turismului arădean este relativ bine organizat și structurat (Birou de Informare Turistică în 	<p>primire a turiștilor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Evoluția negativă a numărul total al locurilor de cazare • Număr redus de unități agro-turistice; • Oferta restrânsă pentru agrement și pentru diferite activități sportive • Nu există o rețea de comunicare între firmele care activează în sectorul turistic, în vederea dezvoltării unor produse turistice specifice, concordante cu potențialul natural și antropic al județului Arad și promovării activităților turistice pe nișele de piață disponibile • Valorificarea turistică insuficientă a obiectivelor/manifestărilor cultural-religioase, etnofolclorice, de arhitectură și istorice; • Promovarea insuficientă a potențialului turistic existent din cauza lipsei materialelor informative, documentare și a semnalizării turistice rutiere etc. • Caracterul sezonier al muncii prestate și al locurilor de muncă din turism • Disfuncționalități în ceea ce privește calificarea forței de muncă din turism (subcalificare), induse de lipsa personalului calificat în meseriile de bază din turism și alimentație publică
--	--

	<p>Municipiul Arad)</p> <ul style="list-style-type: none"> · Rețea informatică de promovare a turismului (pagini web) · Existența ONG-urilor cu obiect de activitate în domeniul turismului 	
	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
	<ul style="list-style-type: none"> · Dezvoltarea conceptului de agro-turism a determinat pe unii dintre proprietarii caselor din spațiul rural să presteze servicii în domeniul turismului · Interesul crescut al ONG-urilor locale pentru dezvoltarea turismului · Dezvoltarea cooperării transfrontaliere în domeniul turismului în cadrul Euroregiunii Dunăre-Mureș-Criș-Tisa · Stabilirea de parteneriate și derularea de proiecte cu orașe și provincii din state europene cu experiență și cu succese în domeniul turismului · Posibilitatea finanțării programelor în care turismul este domeniu țintă · Participarea la târguri de turism naționale și internaționale 	<ul style="list-style-type: none"> · Degradarea infrastructurii de acces, mai ales în arealele rurale cu potențial pentru practicarea agro-turismului · Menținerea unei infrastructuri edilitare insuficient dezvoltată · Degradarea monumentelor istorice, religioase și de arhitectură; · Pierderea tradițiilor și a obiceiurilor din spațiul rural · Depopularea satelor și migrarea populației tinere către oraș sau în străinătate · Nivelul scăzut de trai al unui segment important al populației · Lipsa de cultură ecologică (nerespectarea mediului, a ariilor protejate, a fondului silvic, poluarea apelor etc.)
3.4.	SERVICII ECONOMICE ȘI SOCIALE	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<p>Comerț, servicii prestate populației</p> <ul style="list-style-type: none"> · Prezența investițiilor străine în sectorul serviciilor · Amploarea mare a sectorului privat în cazul multora dintre tipurile de activități terțiare · Existența centrelor comerciale mari · Dezvoltarea serviciilor de informare a populației prin presă scrisă (ziare locale, regionale) și vorbită (televiziune locală) <p>Servicii pentru dezvoltarea afacerilor</p> <ul style="list-style-type: none"> · Existența unei infrastructuri fizice, tehnice, instituționale pentru susținerea activităților de servicii, mai ales a acelor pentru întreprinderi: Zona Liberă Curtici-Arad, în zonele industriale ale orașelor arădene, Camera de Comerț, Industrie și Agricultură a Județului Arad, incubatoare de afaceri, Biroul Phare CBC / Interreg IIIA România-Ungaria etc. · Servicii informatice relative bine 	<p>Comerț, servicii prestate populației</p> <ul style="list-style-type: none"> · Vulnerabilitatea agenților economici cu putere economică redusă față de centrele comerciale mari și foarte mari · Fragilitatea agenților economici mici față de modificările reglementărilor fiscale, de cursul euro · Insuficienta diversificare a serviciilor prestate populației <p>Servicii pentru dezvoltarea afacerilor</p> <ul style="list-style-type: none"> · Insuficiența dezvoltării infrastructurii pentru sprijinirea afacerilor, înafara Municipiului Arad; · oferta restrânsă a serviciilor pentru activitățile economice agricole (prelucrarea produselor agricole și animale, reparații mașini agricole, comercializare material săditor, semințe etc.) <p>Finanțe, bănci, asigurări</p> <ul style="list-style-type: none"> · Varietatea redusă a serviciilor financiar-bancare, în mod special a celor pentru

<p>dezvoltate</p> <ul style="list-style-type: none"> Adaptabilitatea ridicată a firmelor la cererea și oferta de servicii de consultanță pentru realizarea documentației necesare proiectelor de finanțare UE <p>Tranzacții imobiliare și mobiliare</p> <ul style="list-style-type: none"> Creșterea ofertei și cererii de bunuri imobiliare și mobiliare Sediul SIF Banat Crișana este în Arad; <p>Cercetare, dezvoltare, inovare</p> <ul style="list-style-type: none"> Funcționarea Centrului Universitar de Cercetare și Afaceri, ca structură componentă a Fundației “Vasile Goldiș”, care are ca scop sprijinirea dezvoltării mediului antreprenorial din zona de vest a țării, utilizând eficient resursele umane și materiale ale Universității de Vest “Vasile Goldiș”. <p>Servicii în domeniul educației</p> <ul style="list-style-type: none"> Existența unor instituții de învățământ superior publice și private, cu profile diversificate (tehnic, economic, umanist) Învățământ în limba minorităților Infrastructură extinsă pentru învățământ preșcolar, primar, gimnazial, liceal și profesional <p>Servicii în domeniul sănătății</p> <ul style="list-style-type: none"> O varietate mare de servicii specializate în domeniul asistenței sanitare Privatizarea Spitalului din Chișineu Criș Starea relativ bună a Centrului de Sănătate Sântana, a Serviciului de Ambulanță Arad și a Spitalului de Neuropsihiatrie Dezna Creșterea numărului de cabinete medicale particulare Creșterea numărului de structuri medicale cu dotări la standarde europene. <p>Finanțe, bănci, asigurări</p> <ul style="list-style-type: none"> Sediul central al Sao Paolo Imi Bank în Municipiul Arad Sectorul financiar-bancar diversificat 	<p>afaceri, în spațiul rural</p> <ul style="list-style-type: none"> Accesibilitate redusă a serviciilor financiar-bancare în mediul rural <p>Servicii în domeniul educației</p> <ul style="list-style-type: none"> Disparități geografice ale infrastructurii din domeniul educației starea precară și în continuă degradare a Clădirilor și dotărilor pentru educație; gradul redus de accesibilitate la serviciile de educație ale populației rurale; Lipsa unor facilități care să atragă cadre didactice specializate în învățământul rural <p>Servicii în domeniul sănătății</p> <ul style="list-style-type: none"> Disparități geografice ale infrastructurii din domeniul sanitar Starea precară și în continuă degradare a clădirilor unităților sanitare și a Aparaturii/ustensilelor medicale dotarea sub nevoi/necesar a cabinetelor medicale din mediul rural și din unele centre urbane mici Gradul redus de accesibilitate la serviciile sanitare ale populației rurale Efective insuficiente de personal medical, comparativ cu efectivele de populație; Lipsa unor facilități care să atragă cadre medicale superioare și medii specializate în sistemul sanitar din mediul rural Retrocedarea unora dintre corpurile de clădire în care funcționează secții ale unităților spitalicești către foștii proprietari diminuează infrastructura fizică sanitară Întârzierea și nesiguranța investițiilor în infrastructura unităților sanitare datorate incertitudinii asupra titlului de proprietate probleme în alimentarea cu energie termică a Spitalului de Psihiatrie Căpâlnăș.
<p>OPORTUNITĂȚI</p>	<p>RISCURI</p>
<p>Comerț, servicii prestate populației</p> <ul style="list-style-type: none"> Finanțarea unor proiecte prin care se crează infrastructură necesară 	<p>Comerț, servicii prestate populației</p> <ul style="list-style-type: none"> Concurența Super-hipermarketurilor va distruge un număr mare de mici

	<p>dezvoltării comerțului și altor servicii</p> <ul style="list-style-type: none"> Dezvoltarea comerțului electronic Înființarea de noi centre comerciale mari <p>Servicii pentru dezvoltarea afacerilor</p> <ul style="list-style-type: none"> Perfecționarea activității structurilor care oferă servicii de consultanță în afaceri <p>Finanțe, bănci, asigurări</p> <ul style="list-style-type: none"> Reorientarea băncilor către sprijinirea dezvoltării sectorului de IMM-uri Creșterea cererii de servicii profesionale <p>Servicii în domeniul educației</p> <ul style="list-style-type: none"> Existența programelor de finanțare din partea UE și programe naționale pentru educație și învățământ Existența unui învățământ mediu și superior de specialitate <p>Servicii în domeniul sănătății</p> <ul style="list-style-type: none"> Realizarea de investiții în structuri medicale la standarde europene 	<p>comercianți, neprijiniți prin diferite facilități să se mențină pe piață și să ocupe o nișă în comerțul cu amănuntul</p> <p>Servicii pentru dezvoltarea afacerilor</p> <ul style="list-style-type: none"> Dezvoltarea necorespunzătoare a infrastructurii de afaceri <p>Finanțe, bănci, asigurări</p> <ul style="list-style-type: none"> Neasigurarea necesarului de investiții de capital <p>Servicii în domeniul educației</p> <ul style="list-style-type: none"> Degradarea infrastructurii fizice existente; Insuficiența resurselor financiare pentru educație Nivelul scăzut al salariilor din învățământ <p>Servicii în domeniul sănătății</p> <ul style="list-style-type: none"> Degradarea continuă a infrastructurilor existente Subfinanțarea domeniului sanitar Necompensarea retrocedărilor de clădiri prin investiții în infrastructura sanitară fizică sau în creșterea calității celei existente
4.	CONTEXTUL SUPRATERITORIAL	
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> Situarea județului într-o regiune cu potențial favorabil de dezvoltare determinat de varietatea resurselor și poziția frontalieră Municipiul Arad, pol de dezvoltare de importanță supraregională în Conceptul strategic de dezvoltare spațială a României Județul este străbătut de coridoare de transport rutier și feroviar ce se constituie în axe de dezvoltare majore pentru teritoriul național și european Perspectiva dezvoltării rețelei navigabile, aeriene și a punctelor de trecere a frontierei- prevăzute în PATN 	<ul style="list-style-type: none"> Infrastructură de transport insuficient dezvoltată în prezent Existența unor areale preponderent rurale, cu densitate scăzută a populației și grad redus de accesibilitate pierderea forței de muncă calificată prin migrație externă ridicată specifică zonei frontaliere de vest Lipsa unor poli de dezvoltare de nivel intermediar între nivelul municipiului Arad, supraregional și nivelul local Concentrarea dezvoltării și urbanizării în jumătatea de vest a județului
	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
	<ul style="list-style-type: none"> Posibilități variate de accesare a fondurilor comunitare, determinate de poziția frontalieră, situarea în zona montană, spațiu rural cu potențial variat de dezvoltare s.a. Programul de cooperare teritorială transfrontalieră Ungaria-România 	<ul style="list-style-type: none"> Tendințe concurențiale între teritoriile vecine frontierei pot crea dezechilibre de dezvoltare teritorială Situarea în apropierea municipiului Timișoara poate defavoriza municipiul Arad în atragerea investitorilor și păstrarea forței de muncă.

III. DIAGNOSTIC PROSPECTIV ȘI PRIORITĂȚI PE DOMENIILE SPECIFICE AMENAJĂRII TERITORIULUI

1. STRUCTURA TERITORIULUI

1.2. CADRUL NATURAL

Așezare geografică. Frontiere. Suprafață

Situat în partea de vest a țării, județul Arad se învecinează la sud cu județul Timiș, la nord cu județul Bihor, la est cu județul Hunedoara, iar la vest cu Ungaria, încadrat în următoarele coordonate geografice:

- Longitudine estică: 22°39' (Târnăvița); 20°45' (Nădlac)
- Latitudine nordică: 45°57' (Cuvejdia); 46°38' (Berechiu)

Poziția sa geografică favorabilă este accentuată și de intersecția de drumuri europene

Un dezavantaj îl reprezintă distanța relativ mare față de capitala țării - București (603 km), fiind însă aproape de alte capitale europene: a Ungariei-Budapesta (284 km), a Austriei-Viena (506 km) și a Jugoslaviei-Beograd (215 km).

Cu o suprafață de 7.754 kmp, județul Arad deține un procent de 3,65% din întreaga suprafață a României, fiind al șaselea județ ca întindere al țării.

Relief

Relieful județului este variat, zonele de câmpie, colinare și muntoase (de joasă altitudine) ocupând suprafețe relativ egale - Munții Apusni (35%), Dealurile Vestice (15%), Câmpia de Vest (50%).

Hipsometric, predomină altitudinile mai mici de 200 m, care ocupă aproape jumătate din teritoriul județului. Densitatea fragmentării reliefului are valori medii de 1-3 km/km², variind între 0-0,5 km/kmp în arealul de câmpie și 4-6 km/kmp în unele sectoare montane. Adâncimea fragmentării are valori cuprinse între 10 m/kmp în câmpie și 300 m/kmp în Munții Codru-Moma și Bihor.

Câmpia este parte a vastei Câmpiei a Tisei cu un ecart altitudinal între 90 m, în valea Mureșului la Nădlac și 300 m, la contactul cu dealurile piemontane. Ea are cea mai mare pondere în suprafața județului și ocupă partea vestică și centrală, pătrunzând ca niște golfuri spre sectorul piemontan și montan prin intermediul depresiunilor și culoarelor de vale (Mureș, Cigher, Crișul Alb).

Rețeaua hidrografică

Inundațiile și riscul la inundații reprezintă cea mai mare problemă cu care se confruntă județul Arad. Data fiind vulnerabilitatea mare la această categorie de riscuri în analiza pe domenii țintă am insistat în special asupra acestor probleme.

Teritoriul administrativ al județului Arad se suprapune peste 3 bazine hidrografice principale:

- Bazinul hidrografic al Crișurilor-pe o suprafață de 4314 kmp din partea centrală și nordică a județului (55,7% din suprafața județului); din acesta:

- cea mai mare suprafață aparține bazinului hidrografic al Crișului Alb, 75% din acest bazin hidrografic este situat pe teritoriul județului și acoperă 41% din suprafața administrativă a județului. Râul Crișul Alb are un curs de 165 km pe teritoriul județului Arad, ceea ce înseamnă aproape 70% din lungimea totală de 238,8 km

- teritoriul din nord este drenat de Crișul Negru care formează limita între județele Arad și Bihor pe o lungime de 23,2 km, astfel că doar sectorul de stânga al Crișului Negru este integrat județului.

- Bazinul hidrografic Mureș- pe o suprafață de aproape 3000 kmp (aproape 39% din suprafața județului). Râul Mureș pătrunde pe teritoriul județului aval de localitatea Zam, începând de la confluența cu pârâul Almașului și are o lungime de 213,5 km (din totalul de 753,4 km). Aval de localitatea Semlac până la ieșirea din țară, Mureșul formează limita de județ dintre Arad și Timiș.
- Bazinul hidrografic Bega- pe o suprafață de 436 kmp; cursul acestui râu nu drenează teritoriul județului.

Principalele bazine hidrografice

Bazinul hidrografic	S total bazin (km ²)	S aferent județului Arad			L râu (km)	L râu aferent județului (km)
		km ²	% din supraf. bazinului	% din supraf. județului		
Crișul Negru	3988,45	1137,27	28,5	14,7	159,7	23,2
Crișul Alb	4233,91	3176,67	75,0	41,0	238,8	165,2
Mureș	29513,96	2996,09	10,2	38,7	753,4	213,5
Bega	4496,12	435,84	9,7	5,6	172,4	0,0
Total județ		7745,87		100,0		

Principalii afluenți din bazinul Crișurilor sunt:

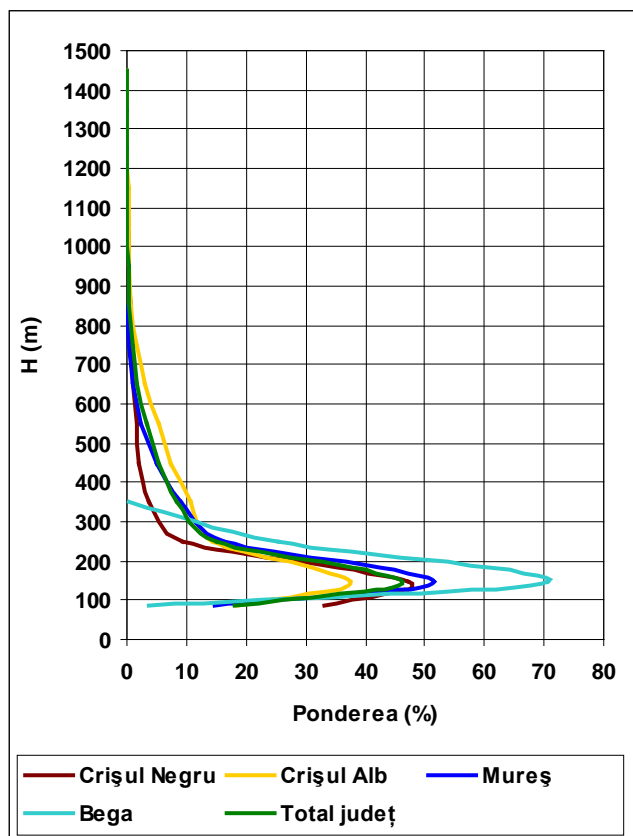
- Teuzul, principalul subbazin hidrografic al Crișului Negru, cu un bazin de 730,6 kmp și o lungime a cursului principal de 111,9 km. Principalii afluenți ai acestuia sunt Frunziș (L = 37,4 km), Renișel (L = 32,4 km), Fuleri (L = 25,5 km), Sartiș (L = 20,2 km), etc.
- Bazinul hidrografic al râului Teuz este unul tipic de câmpie, cu o altitudine medie de doar 142 m (altitudinea medie a cursului principal este doar cu 15 m mai coborâtă) și cu o pantă medie de doar 2,1°, panta maximă ajungând la 36° în zona de izvoare
- Beliu este al doilea afluent ca mărime al Crișului Negru (Canalul Beliu-Cermei-Tăuț) cu o suprafață pe teritoriul județului de 306,1 kmp și o lungime a cursului de 46,3 km (acest bazin se suprapune și peste județul Bihor). Altitudinea medie a bazinului este de 236 m iar a cea a cursului este de 162 m. Panta medie este mai mare decât în cazul Teuzului (5,6°).
- Râul Cigher este principalul afluent al Crișului Alb. Acesta are o lungime a cursului principal de 61,8 km iar bazinul hidrografic drenează o suprafață de 870 kmp. Altitudinea maximă a bazinului este în jur de 800 m în arealul montan ce aparține Munților Zarandului. Altitudinea medie este de 210 m, cea mai mare parte a bazinului fiind situată în câmpie. Panta medie este de 5,2°. Principalul afluent al Cigherului este Canalul Matca (L = 33,5 km), acesta făcând de fapt legătura cu Canalul Ier ce aparține bazinului Mureș.
- Canalul Morilor este un subbazin important ce leagă Crișul Negru de Canalul Militar și de Canalul Matca. Este un areal intens antropizat printr-o densă rețea de canale de desecare. Suprafața acestui bazin este de 613 kmp și este caracterizat printr-o altitudine medie de doar 98,7 m (maxima ajungând la 115 – 120 m și de o pantă medie de sub 10 (0,62°).
- Alți afluenți mai semnificativi sunt râul Sebiș (Dezna), cu o lungime de 29,7 km, un bazin hidrografic de 202,7 kmp și o altitudine medie de 435 m, Bănești (S = 110,6 kmp), Valea de la Lazuri (S = 72,4 kmp), pârâul Tăcăsele (52,6 kmp), Zimbru (72,5 kmp), etc., aceștia fiind afluenți de dreapta. Afluenții de stânga mai semnificativi sunt Sighișoara cu o suprafață de 152,4 kmp, o lungime a cursului principal de 18 km, Chișindia (100,5 kmp), Hodiș (48,9 kmp).

Bazinul hidrografic al Mureșului nu are afluenți importanți pe sectorul ce aparține județului Arad din cauza sectorului de îngustare puternică a bazinului (Deva – Lipova, delimitat spre nord de

Munții Zarandului și Munții Mureșului iar spre sud de Dealurile Lipovei). Bazine care depășesc 50 sau 100 kmp sunt: Petriș, 107,4 kmp; Troaș, 76,0 kmp; Grosul, 74,6 kmp; Pârâul Mare, 104,3 kmp; Șiștarovăț, 59,9 kmp; Valea Fânețelor de Jos, 54,6 kmp; Aranca, 119,2 kmp și Crac, 186,6 kmp. Canalului Ier are suprafața cea mai mare (452 kmp) fiind situat în câmpie, la o altitudine medie de 104 m.

Cu toate că ecartul altitudinal este situat între 70 și aproape 1500 m, altitudinea medie este de doar 211 m. Această valoare redusă este explicată, așa cum s-a mai amintit, prin predominanța reliefului de câmpie (circa 51% din teritoriu se suprapune peste Câmpia Banatului și cea a Crișurilor, doar 26% din suprafață fiind caracterizată de un relief deluros și 23% de unitatea carpatică).

Se remarcă ponderea mare a altitudinilor situate în ecartul 70 – 100 m specifică bazinului hidrografic Crișul Negru precum și a celor între 100–200 m pentru bazinul Mureșului.

Curba hipsometrică specifică bazinelor hidrografice principale

Județul Arad se caracterizează printr-o densitate a rețelei hidrografice de circa 0,69 km/kmp, raportată la teritoriul României putând fi considerată o valoare mică spre medie. Panta medie este de 5,1 ° (putând ajunge în unitatea montană până la 45 °) iar mai mult de jumătate din suprafața județului (59,4%) este caracterizată de pante joase, sub 3°.

Predominanța reliefului de câmpie și pantele reduse, determină o predominanță a viiturilor lente produse pe râurile principale, după ieșirea din sectoarele deluroase sau montane. Acestea se produc pe cursurile de apă de mărime medie și mare, inundarea albiei majore producându-se în mod gradual și în timp relativ îndelungat.

Arealul județului nu îndeplinește mare parte din condițiile de producere a viiturilor rapide: suprafețe bazinale mici, versanți cu pante mari și fragmentare a reliefului deosebită, ploi cu caracter torențial, cu intensități deosebit de mari, durata mare a ploilor torențiale (2 – 6 ore) care să depășească timpul de concentrare al bazinului, terenul cu un grad ridicat de impermeabilitate.

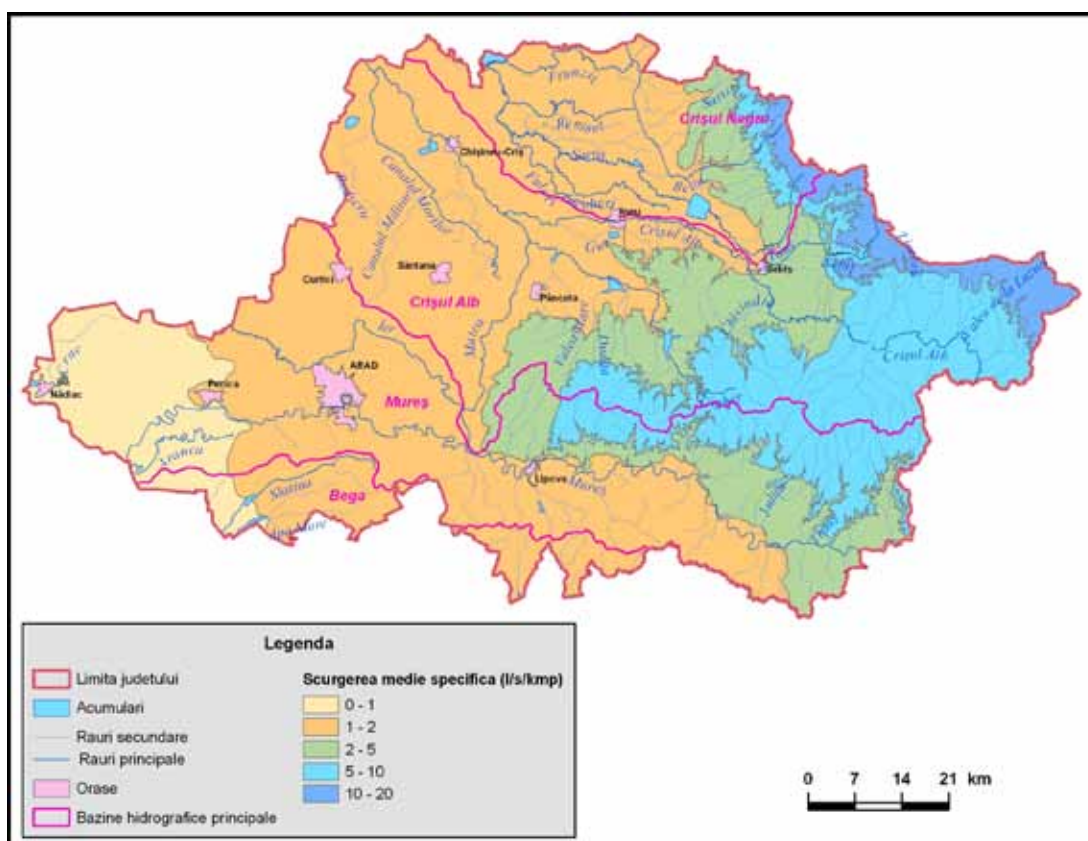
Scurgerea medie specifică (l/s/kmp), reprezintă cel mai bun indicator al condițiilor fizico-geografice și implicarea acestora în formarea scurgerii și a resurselor de apă. Scăderea altitudinii medii atrage

după sine o scădere a cantităților de precipitații, o creștere a evaporației, o reducere a pantelor și a gradului de împădurire, astfel că, indiferent de zonă, scurgerea scade odată cu altitudinea. Există însă numeroase particularități de la o zonă la alta.

Unitatea montană, ce se suprapune în cea mai mare parte peste extremitatea estică a județului, este caracterizată de cele mai mari resurse de apă. Altitudinea mică a Munților Zarandului, a Munților Mureșului și Codru Moma, determină resurse de apă cantitativ mai reduse față de alte unități montane. Aceste altitudini sunt însă suplinite de cantitățile mai mari de precipitații căzute pe fondul influențelor vestice.

Scurgerea specifică medie multianuală variază în unitatea montană între 5 și 20 l/s/kmp, valoarea medie fiind de 7,6 l/s/kmp. Astfel, pe o suprafață de cca. 1772 kmp se formează anual un volum de apă cifrat la cca. 424 mil. mc ceea ce reprezintă peste 50% din resursa de apă a județului.

Unitatea deluroasă se caracterizează prin scurgerea specifică medie multianuală ce se reduce la mai puțin de jumătate (circa 3,3 l/s/kmp). În cea mai mare parte a unității de câmpie scurgerea se situează în intervalul 1 – 2 l/s/kmp și numai în extremitatea sud-vestică aceasta coboară sub 1 l/s/kmp. Această unitate generează circa 20% din resursa medie multianuală de apă.

Scurgerea specifică medie multianuală în unitatea carpatică și subcarpatică

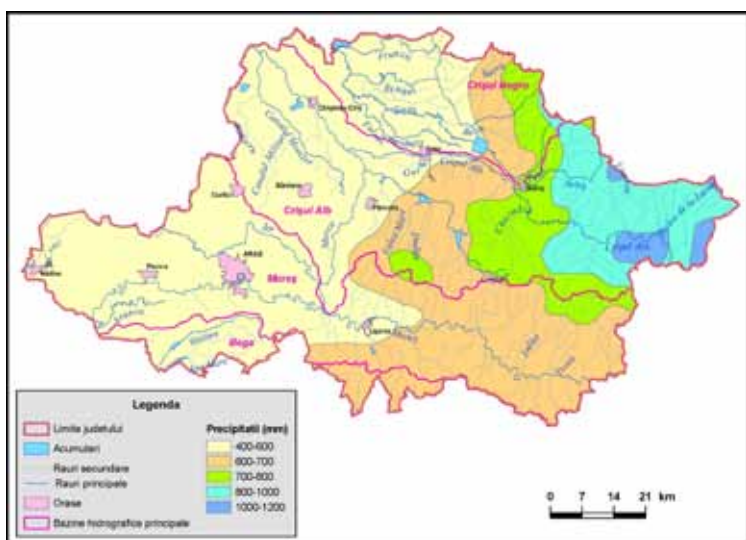
Riscuri hidrologice

Inundațiile din partea central-vestică a României, cuprinzând versantul vestic al Munților Apuseni, Dealurile și Câmpia Banato-Crișană sunt generate de ploile abundente datorate circulației vestice a maselor de aer prin extinderea spre est a Depresiunii Islandeze sau prin deplasarea maselor de aer umed pe dorasala Anticiclonului Azoric. Inundațiile sunt datorate unor unde succesive de viitură urmând unor ploi de lungă durată care saturează solul. Astfel inundațiile din 12 – 14 mai 1970, generate de precipitații abundente pe o suprafață de 15 000 km², combinate cu topirea rapidă a zăpezii în munți au afectat pe întreg teritoriul României circa 1500 localități, numeroase obiective industriale și căi de comunicație și au afectat 1 058 376 ha (Podani, Zăvoianu, 1971).

Altitudinea medie mai coborâtă, dar mai ales pantele mici din unitatea de câmpie, determină viteze mici de scurgere care conduc la inundarea luncilor, în general largi, sau chiar a interfluviilor joase dintre principalele cursuri de apă.

Chiar dacă precipitațiile medii multianuale sunt ceva mai reduse decât în alte zone ale țării (613 mm în medie pe întregul județ), stratul mare de zăpadă care se poate acumula pe versanții Munților Apuseni sau ai munților din sectorul mediu și superior al bazinului Mureșului, și care, în condițiile unor creșteri bruște ale temperaturii aerului, pot genera volume importante de apă drenate spre rețeaua hidrografică principală, precum și cantitățile maxime de precipitații în 24 ore care pot depăși frecvent 125 mm și chiar 175 mm în zona estică a județului (cu o medie la nivelul acestuia în jur de 92,5 mm), conduc uneori la producerea unor viituri.

Pe râurile care prezintă bazine hidrografice mici, debitele maxime sunt produse de către ploile torențiale (ploi de mare intensitate și durată mică), scurgerea apei pe versant fiind foarte rapidă. În schimb în bazinele hidrografice mari, viiturile sunt produse de către ploile de lungă durată și care se manifestă pe suprafețe mari, uneori în combinație cu apa produsă din topirea zăpezii.

Precipitații medii multianuale

În bazinele hidrografice Crișu Alb și Crișul Negru, circa 56% din debitele maxime provin din ploi iar 44% dintre acestea au proveniență mixtă, atât ploi cât și topirea zăpezilor. În bazinul inferior al Mureșului și al râului Bega, procentul viiturilor determinate doar de ploi crește la 86%, în timp ce cele mixte se reduc la doar 14% din cazuri.

Elementele și procesele geomorfologice specifice județului Arad sunt determinate în producerea inundațiilor și frecvența acestora. Cele mai supuse inundațiilor frecvente sunt luncile (albiile majore) ale principalelor cursuri de apă (Mureș, Crișul Alb, Teuz, Canalul Morilor, Crișul Negru, Beliu etc.), dar, în cazul accidentelor la digurile de apărare, și terenurile sustrate acțiunii fluviatile directe prin îndiguiri și drenaje.

La viituri excepționale, în lipsa unor lucrări de apărare, o suprafață destul de mare a județului (circa 131 500 ha, ceea ce înseamnă 17% din suprafața întregului județ) poate fi inundată. Acestea sunt caracterizate de acumularea fluviatilor, local apa putând stagna lungi perioade de timp.

Clima

Factorii genetici ai climei: radiația solară, bilanțul radiativ, poziția geografică, altitudinea, circulația maselor de aer, caracterul suprafeței active determină existența pe teritoriul județului Arad a unui climat temperat continental moderat, cu influențe oceanice.

Comparativ cu alte regiuni în care predomină relieful de câmpie, teritoriul județului Arad are un climat cu nuanțe mai moderate; astfel, comparând câmpia Aradului cu partea centrală a Câmpiei Române, se constată că, deși temperaturile medii anuale sunt apropiate în jur de 10°C, în Câmpia Aradului vara este mai puțin caldă 21°C față de 23°C, iarna mai puțin friguroasă -10°C față de -4°C și precipitațiile mai bogate 600 mm față de 400 mm.

Regimul temperaturii aerului înregistrează valori medii anuale cuprinse între 10,8°C (câmpie) și 6°C (pe cele mai mari înălțimi) cu abateri maxime de cca. 2°C (în plus sau minus) de la un an la altul. Valoarea temperaturii medii anuale în câmpie este de peste 10°C, în dealurile piemontane este de 9°C, iar în regiunile munților mijlocii între 8-6°C.

Temperatura medie multianuală

Cantitatea anuală de precipitații

Temperatura maximă absolută a fost de 41,5°C (19/07/1946 la Minis), iar cea minimă absolută de -30°C (5/02/1954 la Arad). În regiunile depresionare (Gurahonț) temperaturile aerului nu prezintă valori negative mari, ceea ce arată că aceasta prezintă un climat de adăpost. Temperatura medie a lunii celei mai reci (ianuarie) este relativ blândă în județul Arad variind între -10°C (în câmpie) și -5°C (în munți), iar temperatura medie a lunii celei mai calde oscilează între 21°C în zona câmpiilor și 16°C în regiunea muntoasă din est. Amplitudinile termice nu sunt așa de ridicate ca în regiunea de est a țării datorită influenței moderatoare a maselor de aer oceanic. Totuși în câmpiile joase, acestea ajung la 23°C, în zona dealurilor fiind cuprinse între 22°C și 20°C, iar în zona montană sub 20°C.

Regimul precipitațiilor indică valori medii anuale ce variază între 577 mm la stația din Arad și 1.200 mm în 1926 la Ineu, iar cele minime au fost în unii ani sub 300 mm în 1928 la Arad și în 1947 la Chișineu-Criș. În zona câmpiilor media plurianuală a precipitațiilor este de 600 mm datorită influenței maselor de aer oceanic. Izohieta de 600 mm trece prin mijlocul câmpiei Aradului, iar cea de 700 mm urmează zona de contact dintre câmpie și dealurile piemontane. În zona dealurilor piemontane media este cuprinsă între 700-800 mm, iar în zona montană între 800-1.200 mm. Numărul zilelor cu precipitații sub formă de ninsoare se ridică la 18-30 pe an.

Regimul eolian indică o frecvență mai mare a vânturilor din sectorul nordic și vestic și viteze medii de 3-4 m/s. La stația Arad vântul dominant bate din sectorul nordic 13,0% și sudic 12,4%. Frecvența cea mai slabă este cea din sectorul estic 3,8%.

Diferențieri topoclimatice sunt introduse, în special de configurația și altitudinea reliefului, dar și de expunerea versanților, caracterul suprafeței active. Astfel, un topoclimat de adăpost întâlnim în zonele depresionare, depresiunea Almaș-Gurahonț și culoarul Văii Mureșului.

Vegetația

Corespunzător factorilor fizico-geografici vegetația este variată și bogată în specii caracteristice 78 florei continentale.

Vegetația se caracterizează prin predominarea formațiunilor zonale de silvostepă, a celor azonale de luncă și prin puternica transformare antropică a vegetației naturale; numai 44% din teritoriul județului este ocupat de o vegetație naturală propriu-zisă, sau foarte puțin transformată (aici se include fondul forestier, pășunile și fânețele), restul 56% fiind transformată foarte mult prin înlocuirea ei cu vegetație de cultură 48% din totalul județului sau alte folosințe ale terenului.

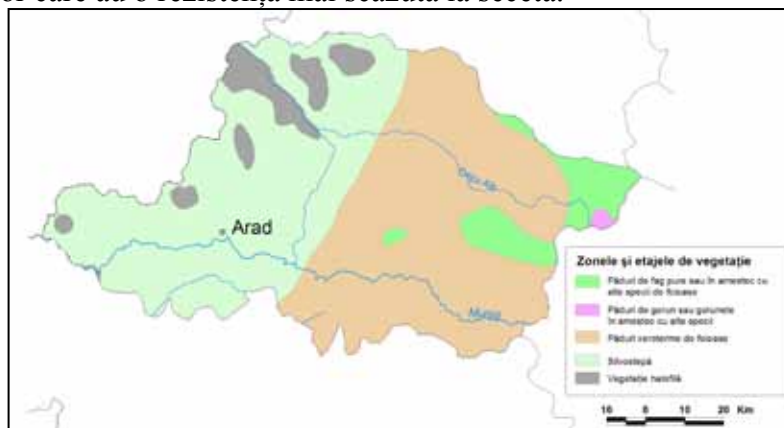
Vegetația forestieră (26% din suprafața județului) ocupă suprafețe mai mari în zona montană și în dealurile piemontane. Se regăsesc următoarele grupe de formațiuni: carpineto-făgete, goruneto-carpinete, goruneto-cerete, girnitetto-cerete, goruneto-făgete, precum și asociații de pajiști secundare pe locul fostelor păduri defrișate.

Vegetația de silvostepă și chiar de stepă în extremitatea vestică a câmpiei Aradului se caracterizează prin predominarea formațiunilor ierboase, întâlnindu-se însă rar și pâlcuri de vegetație lemnoasă. Pajiștile stepice ruderalizate, xerofile, mezofile de sărături și cele stepizate sunt restrânse în urma extinderii suprafețelor arabile.

Vegetația azonală de luncă, cu caracter hidrofil și mezofil este alcătuită dintr-o serie de specii ierboase și lemnoase caracteristice (salcii, plop, anin). Pe unele suprafețe lacustre cresc nufărul alb și galben.

În urma procesului de eutrofizare au fost afectate o serie de specii de pe teritoriul județului: crinul de baltă (*Butonus umbellatus*), mlaștinița (*Epipactus palustris*), laptele câinelui (*Euphorbia cyparissias*), rachitan (*Lytbnum salicornia*), nufărul alb (*Nymphaea alba*), nufărul galben (*Nuphar luteum*), stupinița (*Platanthera bifolia*), broscărița (*Potamogeton natans*), săgeata apei (*Sagataria sagatifolies*) etc.

Un rol perturbator în cadrul ecosistemelor îl are și seceta prelungită din ultimii ani care favorizează producerea incendiilor, secarea unor bălți, a râurilor cu cursuri temporare dar și uscarea vegetației în special a coniferelor care au o rezistență mai scăzută la secetă.

Principalele zone și etaje de vegetație din județul Arad

Fauna

Particularitățile reliefului, climei și vegetației asigură o biodiversitate a faunei cu o compoziție și răspândire variată. Din speciile existente pot fi enumerate mistrețul, râsul, ursul, vulpea, vidra, veverița, căpriorul, iepurele, fazani, rațe, găște, cocori, barza, ariciul, cucuveaua, corbul, bufnița șorecarul, potârniche.

Dintre speciile amenințate și protejate prin lege sunt stârcul galben, șoimul dunărean, egreta mică, dropia, barza neagră și râsul. Amenințarea cu dispariția unor specii se datorează procesului intens de

antropizare, cultivării excesive a unor suprafețe de pajiști naturale precum și amplorii luate de braconaj.

La nivelul județului poluarea ocupă cote sub nivelul mediu pe țară. Nu sunt observate degradări îngrijorătoare ale florei și faunei datorită modificării parametrilor de mediu.

Solurile

La nivelul județului Arad substratul pedologic este variat remarcându-se cernoziomurile, solurile brune și solurile silvestre care ocupă principalele forme de relief. La acestea se adaugă unele soluri sărăturoase, soluri aluviale și lacoviștile (ca soluri azonale și intrazonale).

- cernoziomurile - ocupă suprafețe întinse în câmpia Aradului și oferă condiții excelente pentru culturile agricole, orizontul A bogat în humus având o grosime de 40-50 cm. Ca varietăți întâlnim cernoziomuri freatic-umede și cernoziomuri levigate.

- solurile brune de pădure, cu un orizont A de humus de 15-40 cm și un orizont B cu argilă ocupă suprafețe mai mari în câmpiile înalte, dealurile piemontane și depresiuni. Aceste soluri se pot afla în diferite stadii de podzolire și gleizare. Ca varietăți, întâlnim soluri brune-gălbui de pădure și soluri argiloiluviale, asociate cu litosoluri și regosoluri.

- solurile silvestre montane brune-gălbui și brune-acide ocupă spațiile mai înalte, cu o vegetație forestieră compactă.

Principalele clase de soluri din județul Arad.

Resursele subsolului

Județul Arad posedă resurse ale subsolului bogate și diverse. Unele din resurse au fost exploatate încă din vremea romanilor și sunt aproape epuizate, altele în schimb, nu sunt nici astăzi suficient exploatate și reprezintă un potențial valoros.

Astfel, zona de câmpie a județului ascunde importante zăcăminte de hidrocarburi lichide și gazoase (Sântana, Zădăreni, Bodrogu Nou, Nădlac).

Minerurile metalifere se extrag din zonele de deal și de munte (munții Zărandului și Codru Moma) - fier, mangan, molibden (Dezna, Moneasa, Săvârșin), dar și metale prețioase (aur și argint) la Chisindia, Dud, Cladova.

Importante depozite de materiale de construcții se află de-a lungul văii Mureșului (nisip, granit, granodiorit, diorit) și a Crișului Alb (andezit, uraniu, azbest), la Gurahonț și Bârsa (pământuri colorate și caolin) și la Moneasa (marmură).

Una din bogățiile subsolului, insuficient exploatată la ora actuală, o reprezintă apele termale și minerale. Izvoare se găsesc la Moneasa, Macea, Chișineu Criș, Lipova, Curtici și în multe alte localități, dar, în cele mai multe cazuri, se pierd fără a fi valorificate. Dintre acestea sunt recunoscute pentru efectele lor medicale apele minerale de la Moneasa, Lipova și Dezna, (pentru cură internă și externă) și Curtici, pentru apa termală.

Obiectivul principal : *Conservarea și valorificarea cadrului natural*

În raport cu acest obiectiv de poate aprecia că Județul Arad, care deține un cadru natural de mare valoare și diversitate are responsabilitatea conservării acestuia și a utilizării eficiente a resurselor.

Prioritățile principale sunt:

- reducerea vulnerabilității la hazarde naturale și tehnologice
- reducerea poluării apei, aerului și solului
- menținerea echilibrului între suprafețele naturale și cele antropizate
- exploatarea rațională a resurselor naturale epuizabile
- asigurarea managementul forestier protejarea și conservarea biodiversității.

1.2. Calitatea factorilor de mediu

Poluarea atmosferei este determinată de activitățile industriale (termoenergetice, industriei chimice, industriei chimice, industriei construcțiilor de mașini, industriei mobile) și activitățile de transport.

Principalele substanțe toxice emise în atmosferă sunt: ozonul, hidrocarburile, oxidul de carbon, dioxidul de sulf, oxizii de azot, hidrogenul sulfurat, amoniacul, substanțele toxice aeropurtate, pulberile sedimentabile și în suspensie.

În ultimii ani diminuarea activităților industriale a contribuit la reducerea cantității de emisii nocive în atmosferă.

În județul Arad sursa majoră de emisii de SO₂ o reprezintă S.C. CET Arad prin cele zece instalații mari de ardere (hidrocarburi și lignit) și sursa cu cea mai mare pondere pentru emisia de oxizi de azot este transportul rutier.

Emisiile de amoniac în anul 2006 s-au datorat în cea mai mare parte în domeniul agricol prin arderea biomasei rezultate din defrișări, fermentarea reziduurilor provenite de la animale dar și datorită unei gestionari defectuase a deșeurilor menajere. În ultimii ani s-a constată o creștere a emisiilor de amoniac, pusă pe seama creșterii cantității de deșeuri depozitate și a creșterii numărului de animale. În anul 2006 la APM Arad nu s-au determinat concentrațiile de amoniac în procesul de monitorizare a calității aerului.

Concentrațiile mari de pulberi în suspensie se datorează în principal: sistemele de încălzire proprie a locuințelor cu lemne, cărbune, motorină, drumuri nemodernizate în proporție de 59 % din rețeaua de drumuri a municipiului, salubritatea necorespunzătoare a orașului și activitatea de construcții . Zone cu cea mai mare concentrație de pulberi sunt în municipiul Arad și pe tronsoanele drumuri cu trafic intens.

În anul 2006 au fost semnalate depășiri ale concentrației medii anuale a pulberilor sedimentabile doar în punctul Uzina Electrică situat, în imediata vecinătate a CET pe hidrocarburi și a șoselei de intrare în oraș dinspre Deva. În acest punct s-au semnalat și depășiri ale CMA pentru acest poluant la 3 dintre determinări. Cauza o reprezintă emisiile de la CET și traficul intens din zonă.

Agenția de Protecția Mediului considera ca în județul Arad zonele critice sub aspectul poluării atmosferei se întalnesc în orasul Arad, municipiu și oraș industrial, unde este concentrată aproape întreaga industrie a județului, cu un trafic intens și o densitate mare a populației. Este vorba de zonele în care sunt amplasate cele două unități ale industriei energetice SC CET Arad pe lignit – nordul municipiului și respectiv pe hidrocarburi – centrul municipiului.

În bazinul hidrografic Crișul Alb apa se înscrie în categoria de calitate I, II cu excepția cursurilor Canalul Morilor și Valea Noua Chiser care se caracterizează printr-o calitate a apei de gradul III, datorită regimului de oxigen, nutrienților și metalelor grele dizolvate.

Calitățile fizico – chimice ale râului Mureș se încadrează în clasa a II-a de calitate, pe toată lungimea de 214 km râu (datorită indicatorilor regim de oxigen, nutrienți și salinitate). Din punct de vedere biologic aceste secțiuni se încadrează în clasa a II-a de calitate, indicele de stare ecologică fiind de clasa a II-a.

Canalul Mureș Mort se încadrează în clasa a IV-a de calitate la indicatorii chimici (datorită indicatorilor regim de oxigen, nutrienți și salinitate), în clasa a IV-a la încadrarea biologică, iar încadrarea de stare ecologică este de clasa a IV-a pe toată lungimea de 20 km. Cauza degradării apei Canalului Mureșul Mort este evacuarea apelor uzate industriale de pe platforma industriei alimentare NV și a necurățării albiei canalului care este în administrarea Regiei de Îmbunătățiri Funciare.

Canalul Ier se încadrează în clasa a III-a de calitate din punct de vedere al indicatorilor fizico-chimici, iar din punct de vedere biologic în clasa a III -a de calitate, iar indicele de încadrare ecologică este III.

Râul Petriș se încadrează în clasa a II-a de calitate pe toată lungimea de 14 km, stare chimică bună.

Pârâul Mare, pe toată lungimea de 18 km se încadrează în clasa a II-a de calitate, prezentând o stare chimică bună.

Cea mai importantă sursă de poluare a apei, este reprezentată de apele reziduale orășenești și comunale și cele provenite din industria alimentară, insuficient epurate sau neepurate, evacuate în apele de suprafață, sau prin infiltrare în pânza freatică.

Principale evacuări directe în râul Mureș provin din canalizarea orașului Lipova, din zona de sud a orașului Arad prin stația de pompare 1 SP1 (468 mii m³).

Dintre sursele industriale mai importante care contribuie la poluarea apelor se menționează: SC Procom Andante SRL.

Lacul antropic Ghioroc se încadrează în clasa de calitate II datorită nivelului nutrienților .

În Bazinul hidrografic Crișul Alb, valoarea concentrațiilor indicatorilor de calitate ai apelor subterane se încadrează în general în limitele admise.

Zone vulnerabile la nitrati proveniți din surse agricole conform Ordinului MMGA-MAPDR 241/196/2005 sunt localitățile: Bocsig, Santana, Zărand, Mișca, Olari, Cinteii, Ineu, Chișineu Criș, Șiria și Vârșand.

În Bazinul hidrografic Mureș, valoarea concentrațiilor de azotiți, amoniu, fosfați și mangan în forajele de control, din BH Mureș depășesc în general limita admisă prin STAS 1342/88 și Legea 458/2002 și aceasta mai ales în forajele amplasate în interfluvii în apropierea localităților sau a zonelor agricole unde se practică o agricultură intensivă.

La nivelul anului 2006 s-au semnalat printr-un număr de 17 foraje o concentrație medie în azotiți, amoniu, fosfați și mangan prezintă depășiri în zonele Păuliș (fosfați), Arad (mangan), Semlac (azotiți), Nădlac (fosfați și mangan), Pecica (fosfați și mangan), Dorobanți (mangan) și Archim Arad (amoniu).

Principalele restricții ale calității solurilor se referă la: eroziunea de adâncime și de suprafață, acidifiere, exces de umiditate compactare, saraturare, poluarea solului cu hidrocarburi, acoperiri cu deponii, deșeuri provenite de la industria alimentară și dejectii animale.

Fata de anul 1997 se constată o creștere a suprafețelor de soluri poluate de peste 8 ori, din care o mare parte sunt soluri afectate de pesticide, lucrări de escavare, acoperiri cu deponii, decoperțări, dejectii animale.

Deși județul Arad deține o mare suprafață de soluri degradate peste 735 000 ha, în cursul anului 2006 s-au realizat lucrări de reconstrucție ecologică pe suprafețe restrânse și au avut ca scop reducerea acidifierii secundare a solului și unele lucrări de combatere a eroziunii solurilor.

Zonele critice sub aspectul degradării solurilor sunt arealele cu potențial ridicat de alunecări de teren, zone cu potențial ridicat de eroziune în adâncime, zone cu eroziuni de maluri:

- alunecări de tip subsecvent în zonele Șistarovăț, Cuvejdia, Dorgoș, Tauț, Minișel, Șilindia;
- alunecări de tip solifluxiune în zonele Hălmagiu, Hălmăgel, Hășmaș, Archiș-Nermiș, Crocna, Vârfuri.
- arealele limitrofe lucrărilor de decopertări și excavări la zi, precum și zonele de exploatare a hidrocarburilor (Pecica, Turnu, Sederhat, Bodrog).

Radioactivitatea mediului nu a înregistrat depășiri ale limitelor de atenționare stabilite prin legislația în vigoare (Ordinul Ministrului MAPM nr. 338/2002).

Din informațiile furnizate de către Direcția Silvică Arad și Ocoalele Silvice Private, rezultă că în anul 2006 nu s-a aprobat pentru nici o suprafață de teren aflată sub administrarea lor, schimbarea categoriei de folosință pentru construire de drumuri forestiere.

Suprafețele de pădure pe care s-au efectuat lucrări de regenerare în anul 2006 sunt:

- împăduriri integrale -209 ha
- regenerări naturale -482 ha.

Obiectiv principal:

Protecția și îmbunătățirea calității factorilor de mediu

Măsurile destinate dezvoltării unui sistem eficace de monitorizare și control al calității apei, aerului și solului și reducerea riscului de poluare industrială și de poluare menajeră constituie priorități pentru asigurarea unui management eficient a calității factorilor de mediu.

1.3.ZONE DE RISC NATURAL

Inundații. Principalele cauze de producere a inundațiilor sunt ploile abundente, cu debite mari și durată mică căzute în areale neapărate împotriva inundațiilor. Sunt situații în care se produc inundații în zone cu lucrări de apărare, cauza fiind depășirea gradului de apărare, pentru care au fost executate. De asemenea, există situații în care lucrările existente nu au fost reparate după trecerea unor inundații produse în trecut sau au depășit gradul de apărare pentru care au fost executate.

Lucrările existente pentru apărarea împotriva inundațiilor sunt acumulări nepermanente, poldere, și amenajări ale cursurilor de apă. Volumul total al acumulărilor cu rol de apărare împotriva inundațiilor este de cca. 135,77 mil.mc, din care 46,06mil.mc au și alte folosințe: piscicultură, alimentare cu apă. Lucrările de amenajare a cursurilor de apă au o lungime totală de 274,13km.

Orizont de timp - decembrie 2009 finalizarea Schemei Directoare de Amenajare a bazinului Hidrografic.

Obiectivul major. Strategia Națională de Management al Riscului la Inundații (aprobată prin HG 1854/2005) are ca obiectiv major reducerea impactului produs de inundații asupra populației și a bunurilor, în condițiile protecției mediului.

Obiectivele generale ale Strategiei Naționale de Management al Riscului la Inundații sunt economice, sociale și de mediu. Sintetic acestea sunt:

- creșterea calității vieții prin reducerea pagubelor produse de inundații, dar fiind pregătiți pentru producerea altor asemenea fenomene.
- diminuarea impactului măsurilor de management al riscului la inundații, la scară spațială și temporală asupra sistemelor ecologice.

- utilizare adecvată a resurselor financiare pentru întreținerea, exploatarea și realizarea infrastructurilor de reducere a riscului la inundații.
- practicarea unor activități economice (agricole, industriale, comerciale, locuire și de agrement) corespunzătoare în zonele inundabile.

Factorul principal de favorabilitate care contribuie la realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă a gospodăririi apei în județ este Schema Directoare de Amenajare a Bazinului Hidrografic, care cuprinde Planul de Amenajare a Bazinului Hidrografic și Planul de Management al Bazinului Hidrografic.

Priorități:

- realizarea hărților de risc la inundații, acțiune prevăzută și în legea 575/2001 – Plan de Amenajare a Teritoriului Național Secțiunea V – Zone de Risc natural; în baza acestor hărți și a prevederilor normativelor pentru acest domeniu, se va putea realiza amenajarea teritoriului județului în condițiile apărării împotriva inundațiilor
- acțiuni de remediere a lucrărilor de apărare existente, de curățare și întreținere a albiilor râurilor;
- documentații tehnice actualizate privind apărarea împotriva inundațiilor, care să ia în considerare clasa de importanță a noilor construcții aflate în vecinătatea apelor.

Alunecări de teren. În județul Arad există localități au fost afectate de alunecările de teren produse după anii 2006 și 2007. Majoritatea alunecărilor s-au produs datorită fenomenelor meteorologice nefavorabile care au dus la intensificarea instabilității versanților. S-au înregistrat pagube materiale atât în ceea ce privește gospodăriile localnicilor, cât și drumurile și obiectivele publice aflate în administrarea consiliilor locale. Procesele de eroziune de adâncime și de suprafață însumează o suprafață de 82239,0 ha.

Obiectivul general care decurge din Strategia Națională de Protecția Mediului – 2004-2025 (combaterea dezastrelor naturale și antropice):

- Protecția și valorificarea durabilă a elementelor mediului natural, prin identificarea, atenuarea sau anihilarea efectelor fenomenelor distructive (riscuri naturale- inundații, alunecări, cutremure)

Obiectiv specific preluat la nivelul județului prin Planul Local de Acțiune pentru Mediu 2005 :

- Prevenirea și protecția față de riscurile naturale în scopul gestionării eficiente a resurselor materiale

Priorități:

- realizarea hărților de risc la alunecări de teren, conform prevederilor Legii 575/2001 – Plan de Amenajare a Teritoriului Național Secțiunea V – Zone de Risc natural. În prezent este de remarcă faptul că s-a realizat „Harta de risc la alunecări de teren- Studiu de caz satul Groșeni județul Arad, Faza a II-a finală- măsuri de prevenire” aprobată prin HCL Arad nr.49/ 29.02.2008.

Cutremure. Printre obiectivele specifice care decurg din Strategia județeană cu privire la Zonele de risc natural trebuie amintite:

- Promovarea planificării și managementului zonelor amenințate de dezastru
- Proiectarea și punerea în practică de către administrațiile locale a planurilor de acțiune în cazul dezastrelor și calamităților naturale.

Identificarea și delimitarea hazardurilor naturale (cutremure, alunecări de teren și inundații) la nivelul teritoriului județean are la bază documentația “Hărți de hazard la nivel de teritoriu județean pentru Regiunea de Dezvoltare 5 - Vest: Arad, Timiș, Caraș Severin, Hunedoara – faza I”, aprobată prin HCJ 159/27.07.2007.

1.4. PATRIMONIUL NATURAL ȘI CONSTRUIT

1.4.1. Patrimoniul natural

În conformitate cu Legea privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național – Secțiunea a III-a – zone protejate și H.G. 2151 – Hotărâre privind instituirea regimului de arie naturală protejată pentru noi zone, s-au identificat o serie de valori de patrimoniu natural care necesită instituirea lor ca zone protejate pentru asigurarea protecției lor.

Diversitatea peisagistică, biogeografică și geomorfologică a dus la declararea pe teritoriul județului Arad a 15 arii naturale protejate. Caracteristicile principale ale acestora sunt prezentate în continuare.

Peștera Valea Morii

Localizare: comuna Moneasa, jud. Arad

Căi de acces: DJ 792B, Sebiș – Moneasa

Golul subteran se află pe partea dreaptă a pârâului Moneasa, la sud de comună, pe versantul estic al Culmii Moneasa. La nord de intrarea în peșteră se află o carieră de piatră. Arealul protejat la suprafață se extinde la nord în domeniul forestier iar la sud pe o pășune. Suprafața - 1,0 ha

Dosul Laurului

Localizare: comuna Gurahonț, sat Zimbru, jud. Arad

Căi de acces: Drum județean Gurahonț – Zimbru, apoi drum forestier în amonte pe valea

Luștiului (Țapilor).

Arealul protejat se află integral în domeniul forestier, în bazinul superior și pe versantul drept al văii Luștiului (Țapilor), de pe firul văii (inclusiv) până pe interfluviu. Suprafața - 33,2 ha

Baltele Gurahonț

Localizare: comuna Gurahonț, jud. Arad

Căi de acces: DN 79A, Brad – Gurahonț - Ineu

Arealul protejat se află pe versantul sud-estic al Dealului Baltele, pe pășunea administrată de consiliul local Gurahonț, la locul denumit „Baltele”.

Suprafața - 6,2 ha

Runcu - Groși

Localizare: comuna Bârzava, sat Groșii Noi, jud. Arad

Căi de acces: Din localitatea Căpruța (DN 7 Deva – Arad) șosea până în satul Groșii Noi, apoi drum forestier în amonte până la obârșia văii Ușoiu.

Arealul protejat se află în domeniul forestier, bazinul superior al văii Ușoiu integral. Se suprapune pe versantul sudic al dealului Cioaca Runcului (674,4m), tot dealul Orzanca, versantul vestic al dealului Coruniș și cel nord-estic al dealului Sfarjului.

Suprafața - 266,2 ha

Poiana cu narcise Rovina

Localizare: orașul Ineu, jud. Arad

Căi de acces: drum nemodernizat din orașul Ineu până la coada lacului Rovina.

Reprezintă o poiană în fondul forestier, pe malul lacului Rovina.

Suprafața - 1,26 ha

Balta Rovina

Localizare: orașul Ineu, jud. Arad

Căi de acces : drum nemodernizat din orașul Ineu

Reprezintă o suprafață lacustră parțial îndiguită.

Suprafața - 89 ha.

Balta Șoimoș

Localizare: pe teritoriul administrativ al orașului Lipova, jud. Arad

Căi de acces: DN 7, Arad-Deva, la 3 km nord de orașul Lipova, pe un drum nemodernizat.

Arealul protejat cuprinde bălți și suprafețe umede în albia majoră a Mureșului, la sud de Cetatea Șoimoș și rambleul căii ferate.

Suprafața - 3,5 ha

Pădurea Sic

Localizare: pe teritoriul administrativ al comunei Cărand, sat Seliștea, jud. Arad

Căi de acces: Din satul Seliștea (DN 79A Brad – Ineu) drum nemodernizat.

Arealul protejat este reprezentat de fondul forestier parcelat situat pe dreapta pâ râului Teuz. Se protejează fauna de stârci cenușii: „Stârcii cenușii de la Sic“ conform Hot. nr. 1 / 27.01.1995 a Cons. Jud. Arad.

Suprafața - 14 ha

Peștera lui Duțu

Localizare: pe teritoriul administrativ al comunei Săvârșin, sat Căprioara, jud. Arad

Căi de acces: din Săvârșin (DN 7 Deva – Arad) șosea până în satul Căprioara, apoi cca 1 km pe drum nemodernizat pe valea Fundata (cca. 1 km în amonte).

Descrierea suprafeței: gol subteran. Suprafața - 0,1 ha

Peștera Sinesie

Localizare: pe teritoriul administrativ al comunei Săvârșin, sat Căprioara, jud. Arad

Căi de acces: din Săvârșin (DN 7 Deva – Arad) șosea până în satul Căprioara

Descrierea suprafeței: suprafață de pășune, proiecție a golului subteran alungit nord - sud, pe Dealul Viilor. Suprafața - 0,1 ha.

Locul fosilifer Monoroștia

Localizare: pe teritoriul administrativ al comunei Bârzava, jud. Arad

Căi de acces: din comuna Bârzava (DN 7 Deva – Arad) drum nemodernizat pe valea Monoroștia. La cca 0,5 km de la ieșirea din sat, pe firul văii Ieruga (afluent pe stânga al pâ râului Monoroștia) se parcurg cca 0,4 km.

Reprezintă un afloriment fosilifer pe talvegul pâ râului Ieruga.

Suprafața - 0,2 ha.

Locul fosilifer Zăbalț

Localizare: pe teritoriul administrativ al comunei Dorgoș, sat Zăbalț, jud. Arad

Căi de acces: din orașul Lipova (DN 7 Deva – Arad) șosea până în satul Zăbalț.

Reprezintă un afloriment fosilifer pe pășunea comunală, în locul numit „Râpa Galbenă“. Suprafața - 5,0 ha.

Pădurea de stejar pufos de la Cărand

Localizare: pe teritoriul administrativ al comunei Cărand, jud. Arad

Căi de acces: șosea din comuna Cărand (DN 79A Brad – Ineu), la cca. 1,8 km spre satul Seliștea; spre dreapta se ramifică un drum forestier ce duce în satul Nermiș, ce trebuie urmat cca. 0,4 km.

Rezervația cuprinde fondul forestier parcelat (Pădurea Husumal), pe dealul omonim.

Suprafața - 1,5 ha.

Rezervația de soluri sărăturate

Localizare: pe teritoriul administrativ al comunei Socodor, jud. Arad

Căi de acces: DN 79A (Chișineu Criș – Socodor – Vârșand) ; CF (Chișineu Criș – Socodor – Vârșand).

Descrierea suprafeței: pășune comunală pe soluri sărăturate

Suprafața - 102,3.

Arboretul Macea

Localizare: comuna Macea, jud. Arad

Căi de acces DJ Arad – Macea – Chișineu Criș

Descrierea suprafeței: grădină botanică și castel, în intravilanul comunei Macea.

Suprafața - 21,3 ha

Aderarea României la UE a presupus și alinierea la legislația comunitară de protecția mediului și includerea în Rețeaua Natura 2000.

Natura 2000 este o rețea ecologică de arii naturale protejate ce are scopul să mențină într-o stare de conservare favorabilă o selecție a celor mai importante tipuri de habitate (enumerare în Anexa I a Directivei Habitare) și specii ale Europei (enumerare în Anexa II a Directivei Habitare și în Anexa I a Directivei Păsări).

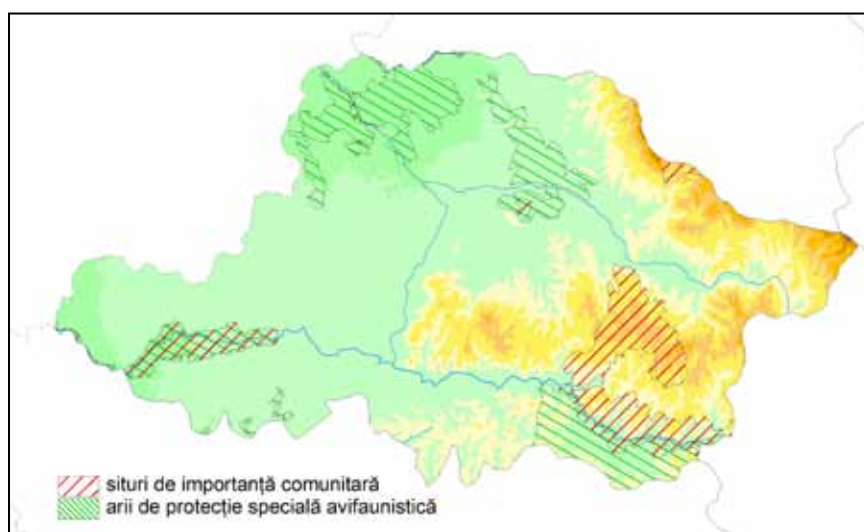
Rețeaua "Natura 2000" reprezintă instrumentul principal al Uniunii Europene de conservare a naturii în statele membre. Este o rețea de zone desemnate de pe teritoriul Uniunii Europene, unde specii vulnerabile de plante și animale, respectiv habitate importante trebuie protejate. Programul "Natura 2000" are la bază Directivele Uniunii Europene cu privire la Păsări și la Habitare, directive care au fost transpuse în România prin Legea nr. 345/2006 pentru modificarea și completarea O.U.G. nr. 236/2000.

Directiva asupra Conservării Păsărilor și Directiva asupra Conservării Habitadelor Naturale și a Faunei și Florei Sălbaticice asigură cadrul legislativ pentru desfășurarea politicilor în domeniul conservării naturii de către statele membre ale Uniunii Europene și reprezintă cele mai semnificative angajamente internaționale luate de aceste state în direcția conservării naturii.

Directivele Habitare și Păsări sunt cele mai importante instrumente legale ale UE pentru protejarea biodiversității. Scopul Directivei Habitare este „să contribuie la asigurarea biodiversității prin conservarea habitatelor naturale și a faunei și florei sălbaticice de pe teritoriul european al Statelor Membre în care tratatul se aplică.

Rețeaua presupune 2 tipuri de arii protejate: SPA – arii de protecție specială avifaunistică și SCI – arii de interes comunitar.

Pe teritoriul județului Arad se regăsesc 10 situri de interes comunitar: Lunca Mureșului Inferior, Crișul Negru, Crișul Alb, Codru Moma, Solurile sărăturate Socodor, Defileul Mureșului Inferior, Platoul Vașcău, Drocea, Mlaștinile Satchinez, Rovina-Ineu, precum și 5 arii speciale de protecție avifaunistică: Câmpia Cermeiului, Câmpia Crișului Alb și Crișului Negru, Defileul Mureșului Inferior - Dealurile Lipovei, Lunca Mureșului inferior, Hunedoara Timișana.

Rețeaua Natura 2000 pe teritoriul județului Arad

1.4.2. Patrimoniul construit

Sinteză istorică

Întemeiat ca unitate administrativă în 1968, județul Arad înglobează o fâșie din nordul Banatului istoric precum și partea sudică a Crișanei, acoperind aproximativ 3,6% din teritoriul României.

Deja în paleoliticul mijlociu (100.000 – 40.000 î.d.Hr.), omul de Neanderthal a fost prezent pe valea Crișului Alb (Gurahonț) și pe valea Mureșului (Conop, Cladova, Zăbrani). În neolitic (6.500 - 2.500 î.d.Hr.), comunități de agricultori și păstori ocupau atât zona de câmpie cât și cea intramontană. Înfloritoarea civilizație a epocii bronzului (2.000 – 1.200 î.d.Hr) este ilustrată de descoperiri arheologice din peste 50 de puncte, situate mai ales în zona de câmpie. Așezarea de la Pecica – ”Șanțul Mare” a devenit eponimul uneia din cele mai bogate și interesante culturi ale acestei perioade în care a fost modelată matricea civilizației traco-dacice a primei vârste a fierului (1.200 – 400 î.d.Hr.). Emblematică pentru cea din urmă perioadă, este fortificația de pământ de la Sântana, una din cele mai mari (78 ha) din Europa acelor vremuri.

Marcată de influența celtică, una din principalele căi de penetrare ale acesteia în Transilvania fiind tocmai valea Mureșului (sec. IV î.d.Hr.), perioada civilizației dacice (sec. V î.d.Hr. – II d.Hr.) este definită de un număr mare de așezări, răsfirate pe întreg teritoriul județului. Fortificațiile de la Săvârșin, Vărădia de Mureș, Cladova, Pecica (identificată ipotetic cu Ziridava, pomenită de Ptolemeu) Clit și Berindia, centre ale unor uniuni de triburi, au ajuns sub stăpânirea regelui Burebista (82 – 44 î.d.Hr.), făcând ulterior parte din sistemul defensiv al lui Decebal (87 – 106), ultimul rege dac.

În vremea provinciei romane Dacia (106 – 271), valea Mureșului a fost străbătută de un drum militar și comercial care lega Dacia de Pannonia. Comunitățile de daci și sarmați din zona Mureșului inferior și a Crișului Alb au fost incluse în sfera de influență a Imperiului care s-a făcut simțită și după retragerea stăpânirii romane din stânga Dunării.

Incursiunile neamurilor germanice precum și conflictele din sânul stăpânirii sarmatice au determinat mai multe intervenții militare ale Imperiului în Banat, în prima jumătate a secolului IV. În acest context, sunt amintiți și ”sclavii” sarmaților, numiți *limigantes* care, după ce s-au aflat în conflict atât cu stăpânii lor cât și cu Imperiul, au fost definitiv scoși de pe scena istoriei de către Constantius al II-lea (359). Cercetarea arheologică și istorică modernă i-a identificat pe limiganți cu dacii așezați în preajma sistemului de valuri de pământ care traversează Banatul și Crișana de la sud la nord, delimitând *Sarmatia* de *Gothia*. Resturile acestui sistem defensiv s-au păstrat în zona arădeană pe aliniamentul Zăbrani – Sâmbăteni – Covăsânț – Șiria.

Hunii, instalați în Pannonia din jurul anului 420, au exercitat doar o dominație nominală asupra câmpiei din stânga Tisei. Din această perioadă (420 – 454), datează descoperirile roxolane și alane la Arad-Gai precum și cele ostrogote de la Nădlac. Însă, trebuie amintit faptul că, prin 448/449, Priscus din Panion, îndreptându-se spre curtea lui Attila, în calitate de ambasador al împăratului Theodosius al II-lea al Bizanțului, a întâlnit, în zona noastră, așezări stabile ale unei populații romanice.

După înfrângerea hunilor, gepizii au întemeiat un centru de putere în interfluviul Tisa – Mureș – Criș, smuls de sub stăpânire sarmată. Urme arheologice gepide, datând din intervalul 472 – 568, au fost descoperite la Arad, Pecica, Ineu, Dorobanți și Socodor.

În anul 568, avarii, sprijiniți de aliații lor franci și longobarzi, i-au zdrobit pe gepizi, punând stăpânire pe Câmpia Tisei și Câmpia de Vest de unde au controlat și resursele de sare din Transilvania. Descoperirile arheologice de la Șeitin, Felnac, Sânpetru German și Arad, databile în perioada primului caganat avar (568 – 680), jalonează exact ”drumul sării” transilvane care urmează cursul Mureșului. Intervenția lui Carol cel Mare (795) a pus capăt celui de-al doilea caganat avar care, între timp, dobândise și o însemnată componentă slavă, prezentă și în zona arădeană.

Așezarea maghiarilor în Câmpia Pannonică a condiționat accelerarea procesului de organizare politică și militară a populației din stânga Tisei, la cumpăna dintre secolele IX și X. Astfel au apărut voievodate articulate pe cetăți de refugiu, înconjurate cu șanțuri de apărare și valuri de pământ precum cele descoperite la Cladova, Groșeni, Vladimirescu sau Zărand. Primele incursiuni maghiare în zona arădeană pot fi date pe la mijlocul secolului X, ele soldându-se cu înfrângerea voievodatului condus de Glad. Din această perioadă datează mormintele maghiare descoperite la Șiclău, Șeitin, Arad-Ceala, Mișca, Sâmpetru German, Pecica și Nădlac. Subordonarea sistematică a teritoriului arădean de către regatul maghiar a început abia în primele decenii ale secolului XI, odată cu expediția militară condusă de Chanadinus (1028) care l-a înfrânt pe voievodului Ahtum.

În expansiunea sa spre est, coroana maghiară s-a sprijinit atât pe forța militară proprie cât și pe ordine călugărești occidentale - cistercieni, franciscani, benedictini - care au întemeiat o serie de mănăstiri de-a lungul Mureșului (Ahtunmonustura, Eperjes, Bizere, Bulci, Geled, Hudusmonustura) dar și în Câmpia Aradului (Pâncota, Dienesmonustura) care au prosperat de pe urma resurselor locale și a comerțului cu sarea transilvană, derulat pe cursul Mureșului. La Ahtunmonustura (9 km aval de Pecica), poate la Pâncota și Bizere, călugării occidentali au preluat complexe ecleziastice mai vechi.

Cea mai timpurie atestare documentară a noilor structuri administrative, instaurate de regalitatea maghiară, datează din perioada 1080 – 1090, când este amintit “comitatul Orod, lângă fluviul Mureș”. Probabil că, în aceeași perioadă, a fost constituit și comitatul Zarand care ”îmbrăca” valea Crișului Alb de la Giula și până la Brad. Vechile structuri locale (cnezate, voievodate), de mică întindere, au fost tolerate.

Centrul ecleziastic și comitatens Orod, localizat arheologic în raza comunei Vladimirescu/Glogovăț, este pomenit în documente din 1131, iar în 1224 este consemnată inaugurarea impresionantului bazilici prepozitală și capitulare în prezența reginei Yolantha de Courtenay. Pentru perioada 1229 – 1552, avem știință despre 632 de documente emise de către capitlu (transcrieri de donații, acte de înzălogire, testamente, acte de vânzare-cumpărare etc.).

Impactul invaziei tătare de la 1241 a determinat reconsiderarea sistemului defensiv și în zona arădeană. Astfel, în a doua jumătate a sec. XIII au fost ridicate cetățile de piatră la Șoimoș, Șiria și Dezna. Acestea au fost lărgite și întărite în vremea lui Ioan de Hunedoara când Lipova devenea unul din cele mai importante orașe ale Transilvaniei.

Abia pacificată după evenimentele sângeroase legate de răscoala lui Gheorghe Doja (1514), zona arădeană a suferit un nou șoc, în 1551/1552, când trupele otomane conduse de Kasson Bey au cucerit valea Mureșului, întinzând stăpânirea Înaltei Porți până la Ineu și Lipova, organizate ca centre de sangeacuri, alături de Arad.

Victoriile lui Mihai Viteazul au întrerupt stăpânirea otomană din zonă pentru o relativ scurtă vreme. Turcii au reocupat mai întâi linia Mureșului până la Lipova, părțile Ineului rezistând, cu sprijinul principilor transilvăneni, până la 1658. Însă, după eșecul asediului otoman asupra Vienei (1683), trupele austriece au inițiat o amplă și sistematică ofensivă spre răsărit ajungând ca, între 1687 și 1691, să cucerească și părțile arădene la nord de Mureș. Pacea de la Karlowitz (1699) a fixat granița dintre stăpânirea otomană și cea habsburgică pe linia Mureșului. Banatul, inclusiv Lipova, au rămas sub dominația Porții. În contextul organizării zonei de frontieră pe Mureș, Cancelaria aulică a înființat unități grănicerești încadrate, în principal, cu sârbi. Acestea și-au demonstrat utilitatea și în cazul respingerii curuților lui Francisc Rákoczi II care au reușit, totuși, să provoace distrugerii importante pe valea Mureșului, inclusiv la Arad (1707). Pe de altă parte, prezența grănicerilor a generat numeroase tensiuni sociale, religioase și politice, atât în raporturile cu nobilimea locală, care dorea să-i asimileze iobagilor, cât și cu autoritățile habsburgice care se străduiau să-i atragă în sfera catolicismului.

În urma campaniei victorioase a lui Eugeniu de Savoya, pacea de la Passarowitz (1718) a pecetluit instaurarea stăpânirii habsburgice și în Banat (inclusiv Lipova). Prin aceasta, organizarea

grănicerească din zona Mureșului a devenit caducă. Vechile tensiuni, legate de prezența grănicerilor, nerezolvate în precedentele trei decenii și jumătate, au izbucnit în 1735, odată cu răscoala inițiată de Pero Seghedinaț, comandantul grănicerilor din Pecica. După înfrângerea răsculaților (9 mai 1735, lângă Pădureni), autoritățile austriece au început să elaboreze măsuri concrete pentru desființarea regimului confiniar.

Din punct de vedere administrativ, zona Aradului a urmat o evoluție complicată. După instaurarea stăpânirii habsburgice, comitatele Arad și Zarand au fost incluse în Ungaria. În 1732, aproape întreg comitatul Arad a fost donat ducelui Rinaldo de Modena. După opt ani, acesta a fost disgrațiat, comitatul fiind preluat de către domeniul de stat (erarial). Centrul acestuia a fost Aradul care, cu această ocazie, a dobândit rangul de oraș cameral privilegiat. Odată cu organizarea noului comitat nobiliar al Aradului, în anul 1741, s-a trecut și la desființarea regimului confiniar care cuprindea 24 de localități și peste 9000 de oameni. Pe parcursul următoarelor două decenii, o bună parte dintre foștii grăniceri au plecat în Rusia.

Curtea de la Viena a implantat, în trei etape, coloniști germani în Banat și în zona podgoriei arădene. În vremea domniei Mariei Tereza (1740 – 1780), comitatul Arad a fost încadrat, din toate punctele de vedere, Imperiului habsburgic. Aradul, ca centru al comitatului, a devenit unul din înfloritoare orașe ale Imperiului. Între 1763 și 1783, aici a fost construită o nouă cetate (la un moment dat a existat și un proiect de mutare a orașului în zona Zimandului pentru a crea spațiu de manevră trupelor din cetate). Impetuoasa dezvoltare a Aradului îi aduce, în 1834, acordarea rangului de oraș liber regesc.

Revoluția europeană de la 1848 a adus părțile arădene din nou în prim-planul istoriei. Românii au participat la adunările de la Blaj și s-au înrolat în armata condusă de Avram Iancu (mai ales cei din valea superioară a Crișului). De partea cealaltă, armata republicană maghiară a reușit să ocupe cetatea Aradului în vara anului 1849 dar, în urma înfrângerii suferite în fața trupelor aliate austro-ruse, a fost nevoită să capituleze la Șiria (23 august 1849). În cetatea Aradului, reocupată de trupele habsburgice, au fost încarcerați peste 500 de ofițeri ai armatei revoluționare, în frunte cu 16 generali, dintre care 13 au fost executați lângă zidurile exterioare ale cazematelor (6 octombrie 1849).

Legislația reformatoare de după 1850 a creat cadrul trecerii de la producția meșteșugărească la cea industrială. Această transformare a vizat, în primul rând, orașul Arad, unde industria de prelucrare a resurselor agricole locale a luat un avânt deosebit: moara și distileria fraților Neuman (1851), fabrica de mobilă L. Lengyel (1891) și Fabrica de Textile Arad (1909) etc. În 1892 a fost înființată fabrica de vagoane care, începând cu 1909, a produs și automobile. Impetuoasa dezvoltare industrială a determinat un semnificativ spor demografic în mediul urban, Aradul ajungând să fie cel mai mare oraș din Transilvania (61.000 locuitori în 1910). În ciuda accentuatei dezvoltări industriale, comitatul Arad a rămas din punct de vedere economic o zonă preponderent agrară, la cumpăna dintre veacuri, 80% din populație fiind constituită din agricultori.

În anii primului război mondial, mișcarea națională a românilor din Imperiu s-a intensificat. Astfel, la 2 noiembrie 1918, Consiliul Național Român Central, cu sediul la Arad, a preluat *de facto* conducerea Transilvaniei, oamenii politici arădeni Ștefan Cicio-Pop, Vasile Goldiș și Ioan Suciuc pregătind “Adunarea Națională” de la Alba Iulia (1 decembrie 1918) care avea să adopte Proiectul de Rezoluție în virtutea căreia Transilvania se unea cu România.

După instaurarea noii administrații (10 iulie 1919), părțile arădene se regăsesc în fruntea economiei românești. Municipiul a concentrat, în continuare, cel mai mare număr de întreprinderi din județ: 58 în 1919 și 110 în 1937. La întreprinderile fondate înainte de unire, s-au adăugat altele noi, în domeniile chimic și electrotehnic. Tradițiile comerciale au fost continuate și amplificate, mai ales prin implicarea masivă a capitalului străin. Dezvoltarea agriculturii a fost mai puțin spectaculoasă, încetineala și ezitățile în aplicarea reformei agrare precum și efectele crizei economice din 1929 – 1933 contribuind decisiv la această stare de fapt. Oricum, în 1937 Aradul era cel mai puternic centru economic din Transilvania și al patrulea din România.

În ciuda eforturilor guvernanților de a apropia standardul de viață din mediul rural de cel urban, prin extinderea rețelei de judecătoria și notariate, a celei de dispensare medicale și de cămine culturale, în lumea satului arădean a continuat să persiste discrepanța dintre bogăția comunelor de câmpie și modestia celor din zona de deal și munte. În ambele cazuri însă, diferența majoră față de progresul urban rezida în conservatorismul mentalităților din mediul rural.

Anii celui de al doilea război mondial au adus zona arădeană din nou în avanscena istoriei, odată cu eroica rezistență a elevilor școlii de subofițeri de la Radna în fața trupelor hitleriste (septembrie 1944). Trecerea trupelor rusești peste teritoriul județului și, mai apoi, instaurarea regimului comunist au marcat profund, adesea tragic, destinele arădenilor.

După acapararea întregii puteri politice, în urma abdicării regelui Mihai I (30 decembrie 1947), autoritățile comuniste au restructurat întreaga societate după modelul sovietic: au fost etatizate întreprinderile și instituțiile bancare (11 iunie 1948), s-a trecut la economia planificată (1 iulie 1948), la un nou sistem de învățământ (3 august 1948) și la cooperativizarea agriculturii (martie 1949).

Demersurile noului regim au afectat în egală măsură mediul rural și cel urban, ele vizând, în primul rând, crearea și fidelizarea unei mase de manevră aservite. Concomitent cu eliminarea vechilor elite și lichidarea bazei materiale a clasei de mijloc, au fost încurajate plecarea tineretului rural spre centrele urbane și admigrarea de populație dinspre zonele mai sărace ale țării spre Arad.

Pornind de la integrarea întreprinderilor existente în sistemul centralizat al economiei planificate, regimul a creat și noi unități de producție în municipiu: întreprinderile de strunguri (1949), de păpuși (1959), confecții (1959), ceasuri (1961) etc. Cea mai însemnată investiție în domeniul industrial a constituit-o însă Combinatul Chimic ridicat, începând din 1971, în hotarul comunei suburbane Vladimirescu. Extinderea activităților industriale înspre orașele mai mici din județ, în principal prin crearea unor secții satelit ale întreprinderilor din municipiu, a produs rezultate economice derizorii, cu excepția fabricii de tricotaje din Ineu și a celei de mobilă din Pâncota.

Datorită calității excelente a solului din zona de câmpie dar și a priceperii localnicilor, rezultatele obținute de unitățile agricole cooperatiste și de stat au fost mereu oferite drept exemplu pentru reușita “transformării socialiste a agriculturii”. În acest sens, Pecica, Curtici, Nădlac, Semlac și Sântana au fost capete de afiș. Livezile Lipovei și viile din podgoria Aradului, reamenajate în vederea exploatării intensive, au oferit reale producții record. Regiunile necooperativizate din bazinul intramontan al Crișului Alb, exploatare după metode tradiționale, au continuat să asigure o atemporală bunăstare locuitorilor din această zonă.

În esență, infrastructura județului, așa cum arată ea astăzi, a fost construită în două etape mari, consumate în a doua jumătate a secolului XIX și în anii regimului comunist. În prima etapă, a fost realizată trasa de cale ferată, pornind cu magistrala vest – est (Viena – Budapesta – Arad, 1858) la care s-au adăugat cea nord – sud (Arad – Oradea, 1888) și ramificațiile intrajudețene. În a doua jumătate a secolului XX, a fost adăugată linia Arad – Nădlac (1960), au fost electrificate magistrala vest – est și tronsonul Arad – Timișoara. Astăzi, rețeaua de cale ferată de pe teritoriul județului însumează 485 km din care 196 km sunt electrificați. Din cei 1.693 km de drumuri existente pe raza județului, 495 au fost asfaltați în a doua jumătate a secolului XX. După 1989, au fost executate doar lucrări de întreținere și reabilitare a rețelei de cale ferată și de drumuri existente.

Peisajul urban de astăzi a rămas marcat de blocurile de locuințe tipizate, înghesuite în cartiere satelit precum Micălaca, Aurel Vlaicu și Alfa din Arad sau implantate în centrele orașelor și comunelor din județ. Din fericire, programul de comasare a satelor, inițiat de Ceaușescu în deceniul nouă, nu s-a concretizat semnificativ în județul Arad.

În decembrie 1989, arădenii au fost primii care și-au manifestat solidaritatea cu manifestații anticomunști din Timișoara, iar în 22 decembrie, Aradul a fost al doilea oraș din țară unde conducerea comunistă a fost răsturnată. Libertatea astfel dobândită a permis arădenilor să acceadă pe un drum nou care se dovedește a fi mult mai anevoios decât părea în decembrie 1989.

Entuziasmul de la începutul anilor '90 s-a consumat mai ales în lupte politice și manifestări de stradă, în condițiile în care activitatea economică era în continuă scădere. Astfel, producția industrială s-a diminuat în perioada 1990 – 1992 cu 58%, ajungându-se ca gradul de folosire a unor capacități de producție să fie de doar 25%. Mai mult, cea mai mare platformă industrială din județ, Combinatul Chimic, a fost închisă.

Preț de aproape zece ani, sectorul privat putea fi definit, aproape exclusiv, prin comerțul stradal, buticuri, birturi, taximetrie și instituții financiare conjuncturale (jocuri piramidale, fonduri de investiții, bănci populare etc.). Treptat, și-au făcut apariția unitățile de producție ”în Lohn”, mai ales în domeniul textil, întreprinderile mici și mijlocii autohtone (de construcții, transport, confecționat mobilier etc.), reprezentanțele comerciale ale unor mari producători de bunuri de larg consum și ale unor instituții de asigurări și bancare solide. Privatizarea marilor întreprinderi arădene s-a realizat cu succes moderat iar zona vamală liberă de la Curtici începe să dea roade abia acum, la peste 10 ani de la înființare (1992), în timp ce terminalul Cargo din incinta Aeroportului Internațional Arad încă își caută utilitatea. Trendul actual, categoric ascendent, se definește prin conturarea noilor zone industriale din preajma municipiului Arad (începând cu anul 1999), de la Chișineu-Criș, Ineu, Pecica, Zimand în care se dezvoltă facilități de producție datorate, în primul rând, capitalului internațional (german, italian, francez, japonez etc.). Un rol important în promovarea mediului de afaceri arădean îl are Camera de Comerț, Industrie și Agricultură care, anual, organizează 13 târguri internaționale în propriul centru expozițional.

Desființarea haotică a unităților cooperatiste și de stat din agricultură, dublată de împrăștierea cu suprafețe mici a unei țărâni paupere, reticente la asociere și la noile tehnologii a condus, în anii '90, la instaurarea unei stări de confuzie în acest domeniu. Scăderea accentuată a producției cerealiere și legumicole, căderea în paragină a marilor livezi și vii, tăierile masive de păduri, abandonarea lucrărilor de amenajări funciare sunt cele mai evidente dintre efectele de moment ale acestei situații. Abia după anul 2000, au apărut primele semne de redresare, ele datorându-se, în primul rând, afluxului de capital autohton și străin (inclusiv fonduri europene consistente) spre agricultură.

Deși beneficiază de un cadru natural propice și o zestre culturală remarcabilă, județul Arad încă n-a reușit să depășească faza turismului de tranzit. Prin infuzia de capital privat și accesarea de semnificative fonduri europene, stațiunile Moneasa și Lipova încep să-și recâștige atractivitatea, iar Podgoria Aradului promite să devină o zonă de atracție turistică majoră odată cu lansarea proiectului ”Drumul vinului”. Derularea proiectelor ”Parcul Natural Lunca Mureșului” și ”Domeniul Regal Săvârșin” precum și definirea zonei agro-turistice Gurahonț-Hălmagiu vor adăuga noi arii de interes turistic pe harta județului. Una din provocările majore în acest domeniu rămâne valorificarea cetății Aradului în circuitul civil.

La început de mileniu, zona arădeană se găsește în plin proces de redefinire a identității sale în conformitate cu contextul integrării europene.

Patrimoniul cultural construit

Patrimoniul construit a fost evaluat conform Legii 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice Art.7 și Conform Ordinului ministrului culturii și cultelor 2684/2003 .

	Categoria A	%	Categoria B	%	Total (100)
Arheologie	61	42,9	81	57,1	142
Arhitectură	55	23,5	179	76,5	234
Monumente de for public	2	10,5	17	89,5	19
Monumente memoriale/funerare	0	-	18	100	18
TOTAL	118	40,0	295	60,0	413

Localități care se remarcă prin numărul mare de monumente sunt: municipiul Arad(10 categoria A și 151 categoria B), orașul Lipova(8 categoria A, 7 categoria B), orașul Sântana(6 categoria A, 3 categoria B), Pâncota (5 categoria A, 2 categoria B), comunele Vladimirescu, Păuliș (7 categoria A, 9 categoria B, respectiv 3), s.a.

Obiectiv :

Prezervarea și valorificarea valorilor de patrimoniu construit în scopul cunoașterii și valorificării istoriei locurilor în vederea conturării identității lor contemporane.

1.5. REȚEAUA DE LOCALITĂȚI

Linii directoare ale politicii naționale, în contextul integrării europene:

1. Racordarea la rețeaua europeană a polilor și coridoarelor de dezvoltare spațială
  - 1.1. Dezvoltarea spațială policentrică și echilibrată, cu anticiparea ariilor cu funcțiuni metropolitane
2. Structurarea armăturii urbanizării prin dezvoltarea rețelei de localități urbane
  - 2.1. Formarea de orașe și regiuni urbane dinamice, atrăgătoare și competitive, având totodată rolul de susținere a procesului de urbanizare.
3. Afirmarea solidarității urban-rural adecvată diferitelor categorii de teritorii

Dezvoltarea endogenă, bazată pe diversitate și performanță, a spațiilor rurale, în perspectiva atingerii de către România în anul 2025 a nivelului mediu actual de urbanizare din țările UE

- 3.2. Promovarea parteneriatelor oraș - mediu rural.
4. Consolidarea legăturilor trans-carpătice ca suport al dezvoltării regionale și al asigurării accesului echivalent la infrastructură și la cunoaștere
  - 4.1. Dezvoltarea policentrică pentru o mai bună accesibilitate și pentru crearea unei trame naționale de interconectare funcțională a viitoarelor regiuni
  - 4.2. Utilizare eficientă și durabilă a infrastructurilor.
  - 4.3. Răspândirea inovațiilor și a cunoștințelor.
5. Valorificarea patrimoniului natural și cultural
  - 5.1. Ocrotirea și valorificarea integrată a patrimoniului natural și cultural.
  - 5.2. Utilizarea cu precauție a fondului forestier, a oglinzilor și cursurilor de apă, a suportului edafic și a biodiversității, cu luarea în considerare a riscurilor legate de intensificarea activităților antropice și schimbările climatice.
  - 5.3. Gestionarea creativă a patrimoniului cultural și a peisajelor culturale.

1.5.1. Structura, ierarhizare, indicatori de definire a localităților urbane

Din analiza situației existente a etapei precedente se pot sintetiza unele caracteristici specifice ale rețelei de localități din județul Arad, în raport cu obiectivele majore de dezvoltare a teritoriului european și național.

Teritoriul județului Arad are o structura administrativ- teritorială ce cuprinde 78 UAT, din care 10 sunt urbane(1 municipiu și 9 orașe) și 68 rurale.

Numărul total de localități este de 273, dintre care 22 sunt cuprinse în UAT urbane.

Densitatea în teritoriu a localităților raportate la cifrele medii pe țară indică :

- o densitatea localităților urbane mai mare decât media pe țară (1,28 orașe/ 1000 kmp față de 1.09 orașe/1000 kmp)

- o densitate a satelor mai mică decât media pe țară (3,52/ 1000 kmp, de 5,47 sate/1000 kmp).
- în analiza din etapa anterioară a studiului s-au evidențiat unele caracteristici ale rețelei de localități care particularizează județul în raport cu teritoriul național și regional (Regiunea Vest).
- față de aceste caracteristici și nivelul de așteptare exprimat prin obiectivele strategice la nivel european și național, cu privire la structura rețelei de localități se desprind următoarele aspecte :
- structura rețelei de localități este dezechilibrată atât sub aspect numeric cât și în privința distribuției teritoriale a localităților:
- în municipiul reședință de județ se concentrează mai mult de o treime (36,6%) din populația totală a județului și doua treimi (66%) din populația sa urbană; raportul dintre municipiul Arad și al doilea oraș ca mărime, Pecica fiind de 1:12,5;
- populația municipiului Arad reprezintă 13,7% din totalul populației urbane din Regiunea Vest; Aradul fiind al doilea oraș ca mărime după Timișoara, dar cu o populație de aproape jumătate din acesta (55%);
- în strategia de dezvoltare a teritoriului național, municipiul Arad are rolul de pol supraregional de dezvoltare, alături de municipii de rang I (Bacău, Oradea, Ploiești, Brăila) și municipiul Tg. Mureș, de rang II ;
- există un număr relativ mare de orașe, dar ele sunt de talie mică și foarte mică, lipsind segmentele de mijloc, localitățile cu populație între 20 și 100 mii locuitori;
- populația orașelor variază între 6474 și 13384 locuitori; dintre cele 9 orașe, doar 3 au populația peste 10 mii locuitori- Pecica, Sântana și Lipova;
- distribuția teritorială a localităților urbane prezintă o concentrare în partea de vest a județului, datorată în principal, caracteristicilor reliefului și rețelei rutiere/feroviare, dar și poziției frontaliere favorabile; Orașul Sebiș este singura localitate urbană din jumătatea estică a județului și orașul cu cea mai mică populație (6474 locuitori);
- din punct de vedere al mărimii UAT și al localităților urbane și rurale se remarcă aceeași concentrare a celor de talie relativ superioară în jumătatea de vest a județului, principalele cauze fiind apropierea de municipiul reședință de județ, apropierea de frontiera de vest, situarea pe arterele majore de transport, relieful de câmpie;
- creșterea populației și dezvoltarea localităților urbane și rurale indică aceleași tendințe de concentrare în partea de vest (excepție municipiul Arad, orașul Curtici și unele enclave de interes turistic în zona montană).

In cadrul UAT populația este distribuită într-un număr relativ mare de localități de dimensiuni medii și reduse și avînd concentrări în localitatea reședință de comună sau urbană:

- în urban media de localități pe UAT este de 2,2 localități, cu variații de la 1 la 4 localități în Sebiș și Lipova;
- în rural media de sate pe UAT este de 4,16 (mai mică decât media pe țară de 5,5 sate); cu predominanța celor de talie mică (500-2000 locuitori) 38,4% și foarte mică (52% au mai puțin de 500 locuitori);
- doar 6 localități rurale și 10 urbane au populația mai mare de 3000 locuitori; dintre acestea doar 4 depășesc 10000 locuitori (Arad, Sântana, Pecica, Lipova);
- majoritatea satelor sunt de dimensiune mică și foarte mică: au populația sub 1000 locuitori peste 70% din totalul satelor, jumătate din numărul de sate au sub 500 de locuitori, iar 22 sate au mai puțin de 100 de locuitori ;

Rețeaua de localități rurale are o largă răspândire în teritoriu, fiind în principal caracterizată de aspectele adaptării la mediul natural:

- structura numerică a rețelei este relativ variată, fiind prezente comune de talie mare, medie și mică: 42,6 % dintre comune au peste 3000 locuitori, dintre care una cu populație mai mare de 10000 locuitori, 54,4% au între 3000 și 1000 locuitori și 3 comune sub 1000 locuitori;
- nu există comune cu populația între 5000 și 6000 locuitori;
- majoritatea comunelor au mai puțin de 3000 locuitori, fiind situate sub media pe țară de 3426 locuitori/comună;
- există apropieri între dimensiunile UAT urbane și rurale - un număr de 4 comune cu populație comparabilă cu a UAT urbane (Vladimirescu, Șiria, Macea, Vinga);
- comune cu populație relativ numeroasă sunt puține în teritoriul județului (doar 5 comune au populația peste 5000 locuitori) situarea lor fiind frecventă în zona de câmpie, pe axul N-S reprezentat de rețeaua de transport și în apropierea municipiului Arad ;
- pondere importantă o dețin comunele de talie mică, sub 2000 locuitori fiind o treime din totalul comunelor; aceste comune prezintă concentrări în partea de est și montană a județului;
- mărimea medie a satelor este de 781,8 locuitori/ sat, dimensiune apropiată de media pe țară de 782,4 locuitori/ sat;
- predomină comunele cu număr mediu și mare de sate: 69,1% dintre comune au un număr de peste 3 sate; 48,5% au între 4 și 11 sate ;
- un procent important de comune (8,8%) sunt formate din peste 6 sate.

Studiile privind PATN Secțiunea VIII- Dezvoltarea rurală au evidențiat conturarea unor zone de favorabilitate a dezvoltării și a unor zone unde se concentrează factorii restrictivi ai dezvoltării. În județul Arad se întâlnesc două areale considerate favorabile dezvoltării rurale: una situată în Câmpia de vest, având potențial agricol și o dezvoltare relativ ridicată a localităților și o zonă montană cu potențial turistic, dar insuficient dezvoltată în prezent (Planșa nr 6).

Calitatea mediului urban, măsurată prin satisfacerea indicatorilor urbani de definire conform studiilor de fundamentare a Legii 351/2001 PATN – Rețeaua de localități prezintă aspecte deficitare:

- nicio localitate urbană nu îndeplinește în totalitate nivelul indicatorilor minimali de definire;
- din cele 9 orașe și un municipiu, doar 5 înregistrează un scor relativ ridicat, respectiv peste 8 din 12 indicatori;
- disfuncționalitățile frecvente se referă la confortul locuințelor, deficiențe ale serviciilor medicale, dezvoltarea serviciilor turistice, modernizarea străzilor, a stațiilor de epurare și depozitarea deșeurilor;
- o situație nesatisfăcătoare prezintă orașele: Pecica, Sântana, Pâncota, Curtici, Nădlac.

Dinamica populației înregistrează scăderi importante în perioada 2000-2006 care depășesc media pe țară, ele fiind în principal mai accentuate în localitățile urbane:

- scăderea medie de populație în localitățile urbane este de -6,7%, mai mare decât scăderea medie pe județ, de -3,7%, populația din localitățile rurale înregistrând o stagnare în această perioadă;

- pierderea de populație în localitățile urbane se păstrează la un nivel ridicat începând din anul 1990; în perioada 1992-2006, pierderile de populație se situează între -10,9 % și -5,8 % din populație, într-o ierarhie care începe cu municipiul Arad și se termină cu orașul Nădlac;
- pierderi importante de populație înregistrează orașele Ineu, Sebiș, Chișineu Criș și Lipova; Orașul Curtici are o pierdere de populație semnificativă din cauza reorganizării administrative, respectiv desprinderea comunei Dorobanți(Legea 84/ 2004).
- orașele nou înființate, Pecica(Legea 83/2004) și Sântana(Legea583/2003) sunt singurele care au creșteri de populație în această perioadă.

Tendențele înregistrate în dezvoltarea localităților, suprapuse peste structura teritorială a rețelei de localități vor accentua în viitor dezechilibrele în dezvoltarea teritoriului. Se conturează astfel zone distincte de dinamism demografic ce vor concentra populația în detrimentul unor zone care sunt afectate de depopulare:

- creșterile de populație se înregistrează în localități situate în zone de relativă concentrare a populației, constituind o axă de dinamism demografic pe direcția nord-sud, pe un patralater format de DN79-DN79A-DJ709-DN7; în ansamblul teritoriului regional această axă este relaționată cu direcția Timișoara-Arad-Oradea și frontiera de vest;
- jumătatea de est a județului se caracterizează prin prezența redusă a orașelor, frecvența comunelor de talie medie și mică, dispersie a populației în numeroase localități;
- zonele cu tendințe de scădere a populației și predominanță a fenomenelor demografice negative(îmbătrânire a populației, mortalitate ridicată, natalitate scăzută) se suprapun peste zonele cu populație redusă și dispersată în teritoriu din partea de est a județului; acestora li se adaugă și un suport de infrastructură tehnică insuficient dezvoltat, o putere economică slabă a comunităților locale ce va contribui la creșterea decalajelor de dezvoltare din teritoriu (planșa nr. 5).

Priorități:

Din perspectiva **obiectivului principal** *Dezvoltarea unei rețele de localități policentrice și echilibrate* sunt necesare acțiuni concertate de echilibrare a rețelei de localități, prin crearea unor poli urbani viabili care să antreneze dezvoltarea în teritoriu.

Conform principiilor și criteriilor europene (ESPON) ierarhizarea are în vedere volumul populației și satisfacerea unor funcțiuni obligatorii: industrială, turistică, de transport, de educație, administrativă și decizională.

Întărirea și consolidarea centrelor urbane mici va constitui un suport și pentru dezvoltarea localităților din zonele rurale, asigurând creșterea accesului la servicii publice de bază pentru locuitori.

Promovarea unor noi relații urban – rural este un obiectiv major promovat de Uniunea Europeană în documentele strategice, atât pentru dezvoltarea rețelei de localități cât și pentru revitalizarea zonelor rurale aflate în declin. În acest sens lipsa de informație și reticența autorităților în realizarea parteneriatelor constituie o frână care va întârzi accesarea fondurilor UE și ar putea conduce la creșterea decalajelor de dezvoltare atât în raport cu teritoriul național cât și în raport cu spațiul UE.

Dezvoltarea centrelor rurale cu rol intercomunal sau realizarea de parteneriate între localități rurale pentru asigurarea serviciilor teritoriale este de asemenea o modalitate de a antrena dezvoltarea în teritoriile rurale aflate în dificultate.

Coridorului IV paneuropean și a traseele de mare viteză crează șansa racordării la teritoriul european și vor antrena dezvoltarea localităților din aria de influență a acestora, prin accesibilitatea sporită, prin posibilitatea dezvoltării unor activități economice favorizate de prezența autostrăzii. Pentru dezvoltarea echilibrată a teritoriului este însă necesară conexarea tuturor localităților printr-o rețea de transport viabilă la aceste magistrale europene.

1.5.2. Infrastructura socio – culturală

Obiectiv:

Asigurarea unei rețele de dotări pentru servicii publice de calitate și diversificate, în vederea îmbunătățirii condițiilor de viață pentru locuitori și creșterea atractivității localităților.

Dotările în domeniul asistenței medicale în județul Arad, asigură servicii sub nivelul mediu pe țară din punct de vedere al numărului de locuitori ce revin la un medic - 487 pe județ față de 456 pe România-, cât și al celor care revin la un cadru mediu sanitar- 186 pe județ față de 176 pe țară.

Distribuția teritorială a valorilor indicatorilor analizați indică faptul că există diferențe foarte mari între cele două medii urban și rural, precum și între diversele areale din județ.

În localitățile urbane există o relativ bună asigurare cu servicii de sănătate.

În localitățile rurale există diferențieri majore, în sensul că există 22 comune (din 68 total pe județ) cu un singur medic și două comune (Ignești, Șiștarovăț) fără medic.

În teritoriul județului insuficiența medicilor este mai acută în zonele din sud- vestul județului, zona centrală pe axul Lipova-Ineu și în comunele din zonele montane și periferice.

În județul Arad, la nivelul anului 2006, serviciile medicale erau asigurate de 892 medici (dintre care 730 în sectorul public), 295 stomatologi (dintre care 60 în sectorul public), 2509 personal sanitar mediu (dintre care 1871 în sectorul public) și 212 de farmaciști (dintre care 197 în sectorul particular).

În rețeaua de ocrotire a sănătății funcționau 11 spitale, 5 unități medico-sociale, 2 dispensare medicale, 16 cabinete medicale școlare și studențești, 315 cabinete medicale de medicina generală și de familie, 276 cabinete stomatologice, 48 de laboratoare medicale, 60 laboratoare de tehnică dentară, 2 centre de sănătate, 5 creșe, 139 de farmacii, 7 puncte farmaceutice și 4 depozite farmaceutice.

Accesul redus la serviciile de sănătate, din rural îndeosebi, are repercusiuni asupra stării de sănătate, a creșterii mortalității, mortalității infantile și în final asupra nivelului de trai. Atractivitatea localităților este influențată de asigurarea dotărilor de sănătate.

Priorități:

Asigurarea condițiilor optime pentru îmbunătățirea stării de sănătate, presupune măsuri de atragere a personalului calificat medical în mediul rural, modernizarea unităților sanitare existente, crearea de noi unități medicale dotate corespunzător.

Educația

La nivel județean structura populației după nivelul de instruire la recensământul din 2002 relevă o situație comparabilă cu cea la nivel național, cu un deficit în segmentul superior: studii superioare învățământului, învățământul postliceal, de maiștri și cel liceal.

Personalul didactic era format din 737 cadre în învățământul preșcolar, 2793 profesori în învățământul primar și gimnazial (dintre care 1714 în învățământul gimnazial), 1119 profesori în învățământul liceal și 260 profesori în învățământul profesional, 6 profesori în învățământul postliceal și 569 în învățământul universitar.

Nivelul de asigurare cu cadre didactice în învățământ, analizat prin indicatorul numărul de elevi ce revine unui profesor, la nivelul anului școlar 2006/2007 indică faptul că mediile înregistrate în județul Arad sunt mai mari decât cele de la nivel național în cazul învățământului primar, gimnazial și liceal. O situație diferită este cea a învățământului profesional unde numărul de elevi ce revine unui profesor este mai puțin de jumătate față de media națională.

Numărul de profesori raportat la populația școlară din învățământul superior, în special cel public, este mult mai mic decât media de la nivel național, conducând la situația de supraîncărcare a acestora.

Una din problemele generalizate în prezent este degradarea fondului construit din învățământ, fapt care conduce la funcționarea defectuoasă a procesului de învățământ mai ales la nivelul primar și afectând îndeosebi populația școlară din rural.

Având în vedere faptul că dezvoltarea localităților este influențată de nivelul de instruire cu consecințe asupra stării materiale și de sănătate a populației, fiind o condiție determinantă a nivelului de trai sunt necesare măsuri concertate de stopare a declinului și de asigurare a unei rețele de dotări de învățământ în acord cu cerințele contemporane.

Priorități :

- asigurarea accesului egal și sporit la servicii de educație pentru toți locuitorii
- creșterea și diversificarea serviciilor de educație
- extinderea și diversificarea ofertei de servicii în domeniul perfecționării și orientării resurselor de muncă.

Dotările culturale se află întrun declin continuu din cauza suportului financiar redus și a schimbării mentalității cu privire la informația culturală. Renunțarea la sălile de cinematograf și la căminele culturale din localitățile rurale sunt unele aspecte generale ce se înscriu în tendințele la nivel național.

Concentrarea dotărilor culturale este în municipiul Arad și în localitățile urbane, fapt care nu asigură accesul locuitorilor din zonele de est ale județului la servicii culturale de calitate.

Priorități:

În vederea stopării acestor fenomene sunt necesare măsuri concertate care să conducă la îmbunătățirea și diversificarea dotărilor de cultură în corelare cu nevoile populației, precum și cu resursele de patrimoniu cultural ale județului. În localitățile rurale alături de fondurile la nivel național sunt de menționat și fondurile comunitare de dezvoltare rurală care în prezent se orientează și spre valorificarea patrimoniului cultural local.

1.5.3.Echipare hidoedilitară a localităților

Din totalul de 78 unități administrativ teritoriale, din care beneficiază de alimentare cu apă în sistem centralizat 68 de unități: 10 unități urbane și 58 situate în mediul rural.

Analiza datelor prezentate evidențiază faptul că din totalul populației de 454.870 locuitori sunt bransați la sistemele centralizate de alimentare cu apă cca. 252.791 locuitori, ceea ce procentual reprezintă 55,6%. Dintre aceștia cca. 195.683 sunt locuitori din mediul urban, adică 77,4%.

Unitățile administrativ teritoriale care nu sunt alimentate prin sistem centralizat se află în mediul rural și sunt: Bața, Birchiș, Conop, Dorobanți, Hașmaș, Petriș, Pleșcuța, Șilindia, Ususău, Zărând.

Sursa de apă este în general sursa subterană, prelevările realizându-se prin intermediul forajelor de adâncime, de medie adâncime, a puțurilor săpate sau forate.

Lungimea rețelei de distribuție a apei potabile este de cca. 1.760km, în mediul urban existând cca. 923,2km de rețea de apă. Capacitatea instalațiilor de producere a apei este de 306.596,8m³/zi, pentru mediul urban revenind 248.497m³/zi.

Analiza datelor prezentate evidențiază o situație nesatisfăcătoare din punct de vedere al canalizării și epurării apelor uzate colectate de la populație, și în special de la locuitorii care beneficiază de alimentare cu apă în sistem centralizat. Astfel, din cei 252.791 locuitori alimentați cu apă potabilă

prin sistem centralizat, numai 138.941 locuitori sunt racordați la un sistem de canalizare, procentual înseamnă cca.55%.

Din cele 20 de unități administrativ teritoriale care au sistem de canalizare al apelor uzate, 5 nu au stații de epurare a apelor colectate. Orașele Nădlac și Pecica au stații de epurare, dar sunt nefuncționale în prezent.

La nivel județean, principalele probleme din domeniul apei, care ies în evidență după prezentarea situației existente sunt:

- restricționarea utilizării apelor râului Mureș, pentru consumul populației datorită calității necorespunzătoare;
- prețul ridicat al apei distribuită prin sistemele de alimentare existente, impune prelevarea apei subterane de către agenții economici din județ;
- canalizarea și epurarea apelor uzate în mediul rural. Din 58 de unități administrativ teritoriale care au sisteme de alimentare cu apă, numai 16 au și sisteme de canalizare. Din cele 16 unități numai 5 au stații de epurare a apelor uzate. Stațiile de epurare existente sunt nefuncționale, au numai treaptă de epurare mecanică sau sunt neconforme cu normele în vigoare (fosele vidanjabile);
- epurarea apelor uzate din localitățile urbane nu se face la parametrii prevăzuți în norme. Există stații nefuncționale (or. Nădlac și Pecica), cu capacitatea de funcționare depășită (or. Ineu), cu procedee de epurare insuficiente, numai treaptă mecanică (orașe Sebiș și Sătana);
- pondere scăzută (cca. 30,5%) a populației care beneficiază de sistem de canalizare a apelor uzate;
- ponderea mică (55,6%) a populației alimentată cu apă prin sisteme centralizate, în raport cu potențialul resurselor de apă ale județului.

Obiectiv major

Dezvoltarea serviciilor publice de alimentare cu apă și canalizare în concordanță cu prevederile directivelor europene, având ca finalitate oferirea unor servicii de calitate consumatorilor la prețuri accesibile, cu respectarea principiilor dezvoltării durabile, a economisirii resurselor de apă și a protecției mediului.

Principalele obiective specifice, se înscriu în Strategia Națională privind dezvoltarea serviciilor publice de gospodărie comunală până în anul 2030, și au în vedere:

- descentralizarea serviciilor publice de alimentare cu apă și canalizare.
- extinderea sistemelor centralizate de alimentare cu apă și canalizare și creșterea gradului de acces al populației la aceste servicii.
- promovarea principiilor economiei de piață și reducerea gradului de monopol.
- atragerea capitalului privat în finanțarea investițiilor din domeniul serviciilor publice de alimentare cu apă și canalizare.
- promovarea măsurilor de dezvoltare durabilă și protecția mediului.
- promovarea parteneriatului social.
- pregătirea profesională – factor major în creșterea nivelului de calitate a serviciilor publice de alimentare cu apă și canalizare.

Factorul de favorabilitate în dezvoltarea echipării hidroedilitare îl reprezintă programele guvernamentale de susținere a unor investiții în domeniul reabilitării și extinderii rețelelor de apă, canalizare și epurare a apelor uzate.

Orizont de timp 2030.

1.5.4.Locuirea

Analiza situației existente a locuirii în județ întocmită în etapa precedentă a evidențiat o creștere a confortului locuirii la nivel global pe județ cu unele particularități:

- 98,8 % din numărul total de locuințe în județ este în proprietate privată;
- dimensiunea locuințelor măsurată prin numărul de camere pe locuință nu diferențiază județul față de restul teritoriului național -o medie de 2,59 camere/locuință, apropiată de media pe țară de 2,58 camere/locuință;
- o particularitate a locuințelor este însă dimensiunea relativ mare a camerelor de locuit, astfel încât 42,27mp/locuință, este o medie mult mai mare decât media pe țară de 38,2mp/locuință, fapt care indică un confort relativ ridicat cu privire la dimensiunea locuințelor; confortul relativ ridicat al locuirii este susținut și de indicatorul mediu de 17,1mp/locuitor, mai mare decât media pe țară de 14,57mp/locuitor;
- ponderea locuințelor din urban este mai mare decât în rural, dar raportul este apropiat de ponderea populațiilor respective;
- tipul de locuire urban se caracterizează prin suprafețe locuibile mai mici decât în rural, atât la suprafața locuibilă/ persoană cât și cea pe locuință;
- majoritatea locuințelor din mediul urban sunt situate în municipiul reședință de județ, respectiv 69,57%, ponderea acestora raportată la numărul total de locuințe din județ fiind de asemenea foarte ridicată (38,67%);
- în municipiul Arad se concentrează mai mult de jumătate din totalul locuințelor județului (66%);
- dimensiunea locuințelor prezintă unele aspecte teritoriale: valori medii și peste medie în localitățile urbane, concentrare de localități cu locuințe mari în sudul și estul municipiului Arad, în unele comune litrofe orașelor Pâncota, Ineu, Sebiș și cele din zona montană situate pe DJ 793;
- în perioada 2000-2006 numărul locuințelor județ înregistrează o creștere medie de 103,6%, inferioară mediei pe țară; creșterea numărului de locuințe este mai mare în urban decât în rural;
- în perioada 2000-2006 se înregistrează o creștere moderată a suprafeței locuibile/locuință, respectiv a dimensiunii locuințelor, creșterea fiind mai mare în localitățile rurale;
- evoluția numărului de locuințe se manifestă teritorial prin concentrări pe axe: în zonele situate pe valea Mureșului, pe direcția sud-nord DN 79 și DJ 709, zona montană de pe DN 79A și DN 76;
- zonele cu creșteri ale numărului de locuințe nu sunt în concordanță cu creșterile de populație în jumătatea de est a județului, fapt care conduce la concluzia că în aceste localități este preponderentă construcția de reședințe secundare, dată fiind și atractivitatea turistică a mediului natural;
- axa de mare dinamism demografic pe DN 79 și DJ 709 este însoțită de o creștere a numărului de locuințe.

Obiectiv:

Asigurarea condițiilor de locuire la standarde moderne pentru populație

Priorități:

Pentru asigurarea unui confort corespunzător al locuirii sunt necesare acțiuni de extindere controlată a fondului de locuințe. Dezvoltarea fondului de locuințe trebuie să aibă în vedere atingerea parametrilor de confort cu privire la dimensiunile suprafeței locuibile, echipare cu instalații de apă, canalizare și încălzire, realizarea confortului termic, a siguranței și exigențelor de ordin estetic.

Respectarea caracteristicilor locuirii tradiționale în construcția și reabilitarea locuințelor este o prioritate îndeosebi în localitățile urbane și rurale cu fond construit specific.

1.6. INFRASTRUCTURI TEHNICE MAJORE

1.6.1. Gospodărirea apelor

Pe teritoriul județului Arad se află bazinele hidrografice ale râurilor Mureș și Criș. Râurile Mureș și Crișul Alb traversează județul de la est la vest și aduc un important aport de debite, în același timp constituind acviferele cu cele mai mari rezerve de apă subterană, lucru care a permis dezvoltarea fără restricții a alimentării cu apă pentru populație și ramurii economice. Râul Crișul Negru traversează teritoriul județului la limita nordică, este slab utilizat, la fel și afluentul său râul Teuz.

Resursa de apă de suprafață	Q mediu multianual (m ³ /s)	Rezerva de apă(miim ³ /an)
r. Mureș	187	5.897.232
r. Crișul Alb	14,2	447.811

Resursele de apă subterană sunt valoroase atât sub aspect cantitativ cât și calitativ, contribuind decisiv la satisfacerea nevoilor de apă ale populației și ramurilor economice, în special industriale.

Conul aluvionar al Mureșului este cunoscut ca fiind cea mai mare hidrostructură la nivel național, care a permis construirea uneia dintre cele mai mari captări de ape subterane din țară, cea a municipiului Arad care acoperă cca. 25% din totalul rezervelor de apă.

Conul aluvionar al râului Crișul Alb are un bun potențial și rezolvă problemele apei pentru localități.

Alimentarea cu apă a populației județului este asigurată în majoritate din subteran. Apele de medie adâncime cantonate în conul aluvionar al Crișului și al Mureșului constituie principala resursă de apă a populației, aceasta satisfăcând cerințele și din punct de vedere calitativ. La nivel județean există patru captări din apele de suprafață pentru nevoile populației, și anume la Șebiș, Hălmagiu, Căsoaia, Moneasa care asigură un volum total de apă de 564mii m³/an.

Prelevările de apă industrială din subteran au crescut în ultimii ani. Acestea se realizează prin foraje proprii de către agenții economici, principala cauză fiind prețul ridicat al apei distribuită prin sisteme de alimentare.

Lucrările de gospodărire a apelor existente pe teritoriul județului au ca scop:

- realizarea și menținerea echilibrului dintre cerințele de apă ale folosințelor și disponibilul de apă al surselor;
- utilizarea potențialului apelor;
- diminuarea efectelor negative ale fenomenelor naturale extreme (inundații, secete, exces de umiditate etc.

La nivelul județului volumul total de apă stocat în principalele lacuri de acumulare este de cca. 136mil. m³. Derivațiile de apă au ca folosință principală irigațiile. Lucrările de amenajare a cursurilor de apă cadastrate au lungimi de 184,82 km pentru diguri, 74,25 km pentru regularizări, 15,06 km pentru consolidări de maluri..

Obiectivul general al dezvoltării gospodăririi apelor din județ, rezultat din Strategia Națională în domeniul Apei, este realizarea unei politici de gospodărire durabilă a apelor prin asigurarea

protecției cantitative și calitative a apelor, apărarea împotriva acțiunilor distructive ale apelor, precum și valorificarea potențialului apelor în raport cu cerințele dezvoltării durabile a societății și în acord cu directivele europene în domeniu.

Obiectivele specifice în dezvoltarea durabilă a apelor din județ se înscriu în Schemele Directoare de Amenajare și Management ale Bazinelor Hidrografice Mureș și Criș, instrumente de implementare a Directivei Cadru 2000/60/UE în domeniul apei.

Planurile de Amenajare a Bazinelor Hidrografice au ca obiective specifice:

- § determinarea cerințelor de mediu asupra resurselor de apă;
- § realizarea și menținerea echilibrului dintre cerințele de apă ale folosințelor și disponibilul de apă la sursă;
- § diminuarea efectelor negative ale fenomenelor naturale extreme: inundații, secete, exces de umiditate, eroziunea solului;
- § utilizarea potențialului apelor: producere de energie electrică, navigație, turism ș.a.

Planurile de Management au ca obiective:

- § atingerea și menținerea stării bune a apelor;
- § identificarea presiunilor antropice importante, a impactului activităților umane asupra stării apelor de suprafață;
- § diminuarea efectelor negative și reducerea surselor de poluare;
- § determinarea cerințelor de calitate asupra resurselor de apă.

Factorul principal de favorabilitate care contribuie la realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă a gospodăririi apei în județ este Schema Directoare de Amenajare a Bazinului Hidrografic, care cuprinde Planul de Amenajare a Bazinului Hidrografic și Planul de Management al Bazinului Hidrografic, cu finalizare în anul 2009.

Orizontul de timp este 2025, cf. Strategiei Naționale în Domeniul Apei.

1.6.2. Amenajări pentru agricultură

Lucrările de îmbunătățiri funciare fiind executate în majoritate înainte de 1990 prezintă diverse grade de degradare. Printre factorii care împiedică dezvoltarea se pot aminti:

- Lucrările îmbunătățiri funciare sunt executate în majoritate înainte de 1990, sunt distruse, degradate sau nefuncționale din cauza lipsei echipamentelor, a neasigurării fondurilor pentru realizarea lucrărilor de întreținere și exploatare conform planurilor tehnice și regulamentelor de exploatare
- Procesele de degradare și distrugere petrecute după 1990 au avut drept consecință imposibilitatea de exploatare, în condiții de eficiență economică, a suprafețelor amenajate
- Proiectele de extindere a suprafețelor amenajate cu lucrări de IF sunt inexistente. Cauzele sunt multiple: epuizarea suprafețelor favorabile construirii acestor amenajări, costul ridicat al acestor proiecte, opoziția cetățenilor pentru astfel de lucrări, concurența puternică a altor sectoare economice pentru resursele de apă, interesul sporit acordat refacerii și modernizării sistemelor existente etc.

Obiectivul general care decurge din Strategia de Dezvoltare Durabilă a Agriculturii -2004 (Priorități strategice – Orizont 2025) îl reprezintă ”Îmbunătățirea activității în domeniul îmbunătățirilor funciare »

Obiectivele specifice pentru realizarea în județul Arad a obiectivelor cuprinse în Programul de guvernare vizează :

- Îmbunătățirea infrastructurii pentru dezvoltare rurală și agricultură

- Modernizarea, reabilitarea și extinderea lucrărilor de îmbunătățiri funciare-irigații, desecări, combatere a eroziunii solului.

1.6.3. Infrastructura de transport

În urma analizei echipării tehnice a județului Arad au rezultat următoarele:

Rețeaua rutieră – drumuri naționale, drumuri județene și comunale - a rezultat o pondere bună a traseelor de drumuri naționale – 6 trasee- , densitatea drumurilor publice este de 28,9 km/100 km², situând județul pe locurile secunde din țară. Drumurile naționale sunt modernizate în cea mai mare parte, spre deosebire de drumurile județene care sunt modernizate într-un procent de 57% și de drumurile comunale care sunt modernizate într-un procent foarte mic- 1%.

Drumurile publice, în cea mai mare parte, traversează localități, viteza de circulație fiind redusă pe aceste sectoare. De asemenea, lățimea platformei drumului nu este corespunzătoare, datorită frontului îngust al limitei de proprietate. Drumurile județene și comunale, în mare parte nu asigură o suprafață de rulare corespunzătoare unei circulații rutiere în condiții de siguranță și confort. Rețeaua rutieră locală nu are prevăzute piste pentru cicliști și persoane cu handicap. Deficit cu privire la dotarea cu piste pentru cicliști se înregistrează și la nivelul rețelei stradale urbane.

Pentru desfășurarea unui trafic de călători și de marfă în condiții de siguranță și confort cât mai optime sunt necesare, printre altele următoarele :

- legătura directă cu județele învecinate trebuie îmbunătățită, analizând situația drumurilor județene care îndeplinesc condiții pentru a fi clasate ca drumuri naționale;
- legătură cât mai directă între drumurile județene existente, cu cele naționale, între centrele de comună, sau între satele aparținând unor comune învecinate, trebuie îmbunătățită, analizând situația drumurilor comunale care îndeplinesc condiții pentru a fi clasate ca drumuri județene;
- accesul de la centrul comunei la satele componente, legătura între satele aparținând comunelor învecinate și legătura directă a unor localități cu drumurile naționale și județene, trebuie rezolvată, analizând situația drumurilor care pot fi clasate ca drumuri comunale;
- lucrări de consolidare pentru creșterea calității serviciilor de transport rutier și îmbunătățirea legăturilor între localități; realizarea unui sistem de piste pentru cicliști în și între localități.

Legătura, județului, cu capitala țării și cu municipiul Arad este asigurată , în prezent, de drumul național DN 7(drumul european E 68).

Rețeaua feroviară din județul Arad dispune de 168 km linie electrificată, iar din total lungime de 470 km căi ferate, 70 % sunt linie cu o cale și 30 % linie cu două căi. De asemenea densitatea căilor ferate este mică – 60,6 km/1000 km²-, situând județul printre primele locuri din țară, fiind peste densitatea pe țară – 45,3 km/1000 km²

Starea tehnică a rețelei de cale ferată din județul Arad este în general bună. Nivelul dotărilor și starea tehnică a liniilor nu permit viteze mai mari de 60 - 80 km/h.

Lucrările de artă întâlnite pe rețeaua de căi ferate a județului, sunt: viaductele, podurile cu deschideri mai mari de 10 m și podețe cu deschideri între 0,5 și 10 m.

Există treceri la nivel cu calea ferată care nu dispun de instalații automate și nu sunt păzite. Pasajele denivelate, superioare sau inferioare de pe traseul căilor ferate sunt într-un număr foarte mic. De asemenea sunt necesare lucrări pentru aducerea rețelei feroviare la standardele europene.

Rețeaua aeriană - pe teritoriul județului funcționează Aeroportul Internațional Arad, în suprafață totală de 157 ha, fiind situat la 4 km vest fata de centrul. Aeroportul este în prezent servit de o linie aeriană – Blue Air – care zboară pe rutele Arad-Valencia, Arad-Verona si Arad-Stuttgart din 2007. Nu există zboruri interne de la Arad spre alt aeroport din România, deși în trecut TAROM și

Carpatair zburau pe ruta Arad-București. Pentru o cât mai eficientă activitate de transport aerian sunt necesare lucrări de modernizare a aeroportului existent.

Transportul combinat

Pe teritoriul județului funcționează terminalul de transport combinat de la Arad- Glogovăț. Acesta beneficiază de sistemul de transport numit RO- LA, sistem care reduce costurile marilor transportatori pe rețeaua rutieră , reduce cozile la ieșirile din tara, este ecologic si rapid. Terminal de transport combinat existent necesită lucrări de modernizare:

Zona Libera Curtici-Arad cu o suprafața de 90 de ha, compusă din două platforme situate în orașul Curtici și în municipiul Arad. În comparație cu alte zone libere din România, Zona Libera Curtici Arad este singura zona liberă amplasată în vestul României, pe un coridor european, lângă patru centre vamale.

Puncte de control și trecere a frontierei

Vama din majoritatea punctelor de trecere și control a frontierei necesită lucrări de amenajări și dotări edilitar – gospodărești, pentru a se ridica la standardele internaționale de desfășurare a activității vamale în condiții de siguranță și control.

Obiectiv general:

Dezvoltarea infrastructurii rețelei de interes regional, modernizarea infrastructurii rutiere pe rețeaua majoră și dezvoltarea infrastructurii feroviare de interes regional.

Obiective specifice

· Rețeaua rutieră

- Construcția de autostrăzi și drumuri expres (sau cu 4 benzi de circulație) pe următoarele trasee indicative :

Autostrada

- (HU) - Nădlac – Arad – Timișoara – Deva – Sibiu – Pitești -**termen mediu**
- Coridorul de transport intermodal Pan-European IV
- Lugoj – Caransebeș – Drobeta-T. Severin – Craiova – Calafat – (BG)-
termen lung -Coridorul de transport multimodal Pan-European IV
- Arad– Deva - **termen lung**
- (HU) – Vărșand – Chișineu Criș

Drumul expres sau cu patru benzi

- Oradea - Chișineu Criș – Arad - **termen mediu** – cu profil de autostradă
- Chișineu Criș – Beiuș – Cluj-Napoca- **termen lung**
- Oradea – Beiuș – Deva- **termen lung**

- Consolidarea/ modernizarea rețelei locale – drumuri județene și drumuri comunale – (termen mediu) prioritate acordându-se celor care:
  - asigură legătura între localități;
  - sunt cu racord la drumurile naționale;
  - fac legătura cu zonele turistice de interes regional.
- Construcția / reabilitarea / modernizarea rețelelor de drumuri naționale / județene / comunale care facilitează accesul : în zonele rurale cu activitate turistică ridicată, la obiectivele turistice istorice, religioase și culturale, care contribuie la diminuarea gradului de izolare a zonelor rurale – **termen scurt**
  - Modernizarea/amenajare unor drumuri forestiere pentru acces în zonele de interes turistic - **termen scurt**
  - Lucrări de consolidare pe rețeaua rutieră pentru creșterea calității serviciilor de transport și îmbunătățirea legăturilor între localități - **termen scurt**

• *Rețeaua feroviară*

- Lucrări pentru aducerea rețelei feroviare la standardele europene:

Linie cu viteză până la 160 km/h pe traseul existent:

- Arad – Deva – Simeria – Vințu de Jos – Alba Iulia – Coșlariu – Brașov – Ploiești – București – Fetești – Medgidia – Constanța; Coridorul de transport multimodal Pan-European IV -**termen lung**
- (HU) – Curtici – Arad – Timișoara – Caransebeș – Drobeta-Turnu Severin – Strehaia – Craiova – Calafat – (BG); Coridorul de transport multimodal Pan-European IV – ramura sudică -**termen lung**
- Oradea – Arad - **termen lung**

Linie de cale ferată cu viteza peste 250 km/h:

- Linii noi : Rețeaua feroviară de mare viteză va fi realizată în funcție de înțelegerile cu țările vecine și în urma unui studiu care va stabili numărul punctelor de secționare și traseul pe direcția: – Constanța – București – cu ieșire spre granița cu Ungaria.

• *Rețeaua navigabilă*

- Căi navigabile la care se vor executa lucrări de amenajare pe următorul tronson :
  - Râul Mureș de la frontieră până la Alba Iulia - **termen lung**
- Porturi noi:
  - Pe râul Mureș la Arad - **termen lung**

• *Rețeaua aeriană*

- Aeroport existent la care se vor executa lucrări de modernizare
  - Aeroportul Arad – **termen mediu**

• *Rețeaua de transport combinat*

- Terminal de transport combinat existent la care urmează să se execute lucrări de modernizare:
  - **Glogovăț (Arad)** - termen mediu

1.6.4. Producția și transportul energiei electrice

Electricitatea constituie un element esențial în nivelul de trai al populației, fiind regăsită la nivelul prețului de cost al tuturor mărfurilor și serviciilor. Abordarea problematicii energetice constituie un domeniu de interes deosebit în preocupările privind amenajarea teritoriului național.

Din analiza situației existente rezultă că în județul Arad toate cele 78 unități administrative teritoriale au asigurat serviciul de alimentare cu energie electrică. Nu sunt localități neelectrificate. Gradul de electrificare a județului este de 99,6%.

Tronsonului LEA 400 KV Nădab-Bekescsaba și LEA 400 KV Arad-Nădab-Oradea care realizează conexiunea cu rețeaua din spațiul european se află în curs de execuție, avînd termen de finalizare anul 2008.

Principalele probleme semnalate în alimentarea cu energie electrică sunt:

- gradul ridicat de uzură fizică și morală a unor echipamente;
- liniile de transport a energiei electrice (220 KV; 400 KV) din sistemul național de transport au fost construite în majoritate în anii 1960-1970. Ele au o durată de funcționare apropiată de durata nominală de viață (40 ani conform HG 964/1998) și un nivel mediu de uzură de peste 67%.

Obiectiv major:

Dezvoltarea și re tehnologizarea capacităților de producere a energiei electrice și creșterea gradului de siguranță în funcționare a instalațiilor de distribuție a energiei electrice;

Priorități:

- Continuarea rețehnologizării stațiilor electrice la cel mai înalt nivel tehnologic și extinderea conducerii la distanță a acestora;
- Compania Transelectrica și-a propus ca până în 2025 să modernizeze toate instalațiile de 400 KV și 220 KV, astfel încât standardele de calitate impuse de funcționarea interconectată cu UCTE să poată fi menținute;
- Pentru creșterea capacității de transport între zona excedentară a Olteniei și zona deficitară Transilvania de Nord este necesară trecerea la 400 KV a axului Porțile de Fier – Reșița – Timișoara – Arad;
- Oferirea de servicii de transport și extinderea conducerii la prețuri competitive pe piața regională;
- Diversificarea activității companiei și mărirea capacității de transport prin întărirea interconexiunilor cu sistemele vecine.

1.6.5. Producție și transport energie termică

Alimentare cu energie termică

Obiectiv :

Reabilitarea sistemului de alimentare centralizată cu energie termică în paralel cu reabilitarea termică a clădirilor.

Principale probleme și prioritățile:

Pierderile de energie termică la clădirile racordate la sistemul de alimentare centralizată cu energie termică (SACET) în Municipiul Arad - Reabilitarea SACET în paralel cu reabilitarea termică a clădirilor.

Desființarea improvizațiilor și realizarea unei funcționări corecte din punct de vedere termic a clădirilor condominiale - Montarea de centrale termice de bloc sau scară de bloc, în paralel cu reabilitarea termică a clădirilor, în localitățile în care au fost dezafectate sau a fost restrânsă aria de alimentare din SACET : Curtici, Chișineu-Criș, Ineu, Sebiș.

Montarea la consumatorii din localitățile în care se vor înființa distribuții de gaze naturale a unor echipamente sigure, economice și cu grad redus de poluare.

1.6.6. Producție și transport gaze naturale și fluide combustibile

Rețele de transport gaze naturale

Obiectiv :

Extinderea sistemului major de transport al gazelor naturale spre localitățile importante, și a sistemelor de distribuție în localități, în condiții de creștere a siguranței în exploatare.

Priorități :

Lipsa rețelelor de transport a gazelor naturale spre localitățile din zona de est a județului : Sebiș, Lipova necesită:

- Extinderea sistemului de transport a gazelor naturale spre localitățile importante și în care se justifică înființarea sistemelor de distribuție a gazelor din punct de vedere al densității consumatorilor și al existenței investitorilor.

Imposibilitatea utilizării unor terenuri situate de-a lungul conductelor de transport de înaltă presiune presupune:

- Reabilitarea sistemului de transport a gazelor inclusiv pentru reducerea, în perspectivă, a zonei de siguranță la valoarea minimă (20+20 metri) pentru toate conductele de transport.

Sisteme de distribuție gaze naturale

Pentru diminuarea disparităților teritoriale în distribuția de gaze în localitățile din zona de est a județului Arad este necesară:

- Extinderea sistemelor de distribuție a gazelor naturale în localitățile în care aceasta se justifică din punct de vedere tehnico-economic.

Rețelele subterane de gaze din PEID sunt montate rapid, neexistând suficientă preocupare pentru modul de amplasare a celorlalte rețele în special apă și canalizare și necesită:

- Montarea rețelelor de distribuție trebuie realizată astfel încât să permită montarea în condiții de siguranță și a altor rețele pe baza unor proiecte de (pre)coordonare rețele.

- Eliminarea improvizațiilor (unde mai există) și montarea la consumatori a unor echipamente de utilizare în condiții de siguranță, care să permită o utilizare cu randament ridicat, automatizată și cu grad redus de poluare.

Surse regenerabile de energie

Obiectiv :

Valorificarea resurselor regenerabile de energie (geotermală și solară).

Priorități :

Reducerea consumului de combustibili fosili și de lemn de foc prin montarea instalațiilor de preparare locală a apei calde menajere cu energie solară la un număr cât mai mare de consumatori, cu predilecție în unitățile (agro)turistice.

Reducerea consumului de combustibili fosili în special în zona de vest a județului prin extinderea utilizării apelor geotermale, inclusiv prin colaborarea mai multor utilizatori finali care să folosească fiecare apa geotermală cu un anumit interval de temperatură.

Rețele de fluide combustibile

Exploatarea petrolifere, precum și rețelele de țiței și fluide asociate exploatarea petrolifere constituie factori de poluare a solului și pânzei freactice, fiind necesare acțiuni sistematice de depoluare mai ales după încetarea activității de exploatare.

Gazele combustibile asociate exploatarea petrolifere trebuie desbenzinate, uscate și odorizate înainte de a fi livrate consumatorilor.

1.6.7. Rețele de telecomunicații

Obiective majore

Politica guvernamentală în domeniul telecomunicațiilor constă în:

- Stimularea investițiilor- Deși în sectorul de telecomunicații s-a investit foarte mult, infrastructura nu este încă suficient de dezvoltată. Este necesar a se dirija investițiile spre zonele cu grad de telefonizare redus.
- Dezvoltarea ofertei de telecomunicații, atât pentru telefonie fixă cât și mobilă, precum și a serviciilor de transmisii de date și a altor servicii moderne.
- Asigurarea serviciului universal

Accesul universal va include cel puțin un telefon public în fiecare localitate cu peste o sută de locuitori și cel puțin două telefoane publice în fiecare localitate cu peste 500 locuitori.

Județul Arad este unul din județele cu o rețea amplă de telecomunicații, Municipiul Arad fiind un nod important în rețeaua națională și internațională.

Chiar și localitățile care nu au instalații de telefonie pe cablu sunt deservite de o rețea de acces radio aparținând Romtelecom.

Atât Romtelecom, cât și celelalte societăți cu capital privat care au dezvoltat rețele de transmisiuni prin cablu (RCS & RDS, UPC) oferă atât servicii de transmisii de radio, telefonie, cât și televiziune, internet și date.

Telefonia mobilă este bine reprezentată în județ, toate companiile prezent în România având o acoperire 100% în județul Arad.

Principale probleme:

- Teledensitate redusă datorită liberalizării târzii a pieței de telefonie fixă, a nivelului redus de trai și a capacității reduse de atragere a fondurilor europene
- Dezvoltarea teritorială neechilibrată a telecomunicațiilor, cu diferențe mari între mediul urban și rural.
- Dezvoltarea redusă a telecomunicațiilor în bandă largă.

1.6.8. Gestionarea deșeurilor

Amenajări pentru gestionarea deșeurilor menajere și industriale

Infrastructura existentă pentru gestionarea deșeurilor exercită un impact puternic asupra mediului prin:

- depozitarea deșeurilor, în special în zonele rurale unde nu există colectare. Aceasta poate avea impact economic (de ex. Oportunități reduse pentru turism), poate produce colmatarea sistemelor de scurgere și poate cauza inundații. Deșeurile depozitate inadecvat produc un impact local negativ asupra aerului, solului și poluarea apei.
- Depozitele municipale existente sunt neconforme cu legislația de mediu, având capacități și suprafețe mici de depozitare. O problemă o reprezintă și depozitele rurale care, în majoritatea lor sunt improvizate, amplasate în locații nepotrivite, nu respectă normele autorizării din punct de vedere al protecției mediului.
- Gestionarea deșeurilor industriale ridică probleme legate în special de depozitarea necorespunzătoare: haldele periculoase cu minereu de uraniu amplasate la Rănușa, Bârzava, Valea Leucii-Vârfurile și Milova, haldele cu minereu de uraniu aparținând Companiei Naționale a Uraniului, depozitul de cenușă și zgură al C.E.T, batalul de la Combinatul Chimic.

Obiectivul general rezultat din Strategia Națională de Gospodărire a Deșeurilor îl reprezintă – „Reducerea impactului și a riscurilor pentru sănătatea oamenilor și a mediului, prin dezvoltarea și implementarea unui sistem integrat de gestionare a deșeurilor, eficient din punct de vedere ecologic și economic”.

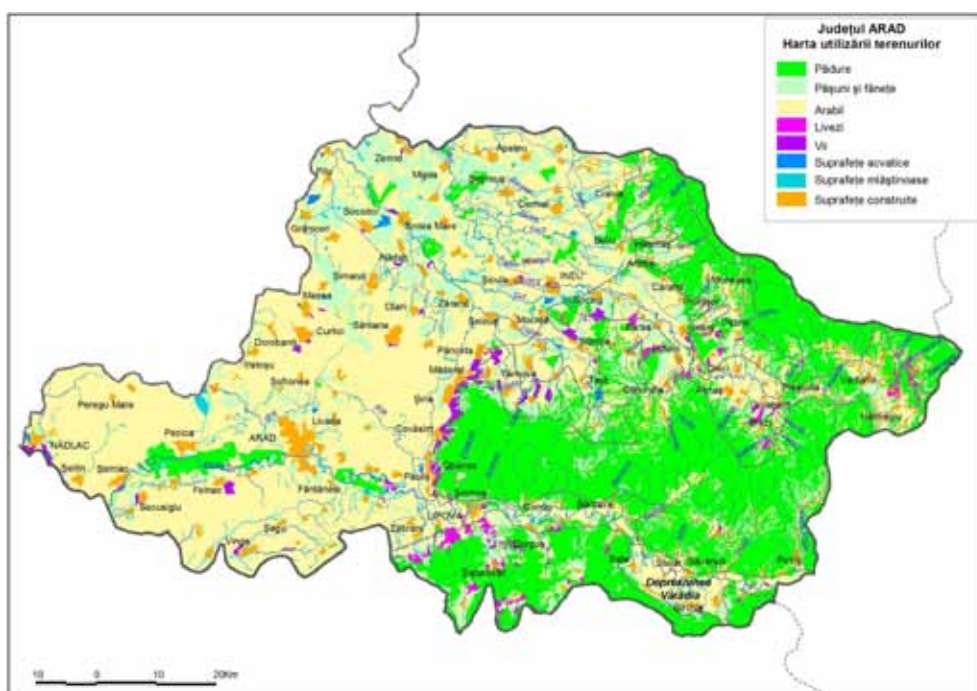
Obiective specifice județene rezultate din proiectul Plan de Gestionare a Deșeurilor în județul Arad (S.C. Interdevelopment S.R.L) sunt:

- Valorificarea optimă prin integrare a deșeurilor, pornind de la obiectivul esențial de protecție a mediului – neutralizarea efectelor negative asupra mediului ambiant;
- Dezvoltarea politicii județene în vederea implementării unui sistem integrat de gestionare a deșeurilor
- Depozitarea deșeurilor în conformitate cu cerințele legislației în domeniul gestionării deșeurilor în scopul protejării sănătății populației și a mediului.

1.7. ZONIFICAREA TERITORIULUI

Din punct de vedere al bilanțului teritorial și zonificării teritoriului rezultă următoarea structură :

Categoriile de utilizare a terenurilor	Suprafața (ha)	Pondere (%)
Pădure	239303,30	31,17
Pășuni și fânețe	99680,87	12,98
Tufărișuri	9476,55	1,23
Arabil	339866,03	44,27
Vii	6151,67	0,80
Livezi	6524,52	0,85
Suprafețe acvatice	5292,22	0,69
Mlaștini	17870,15	2,33
Plaje de nisip în luncile râurilor	25,84	0,001
Suprafețe construite	43433,59	5,66
Căi de comunicații	133,50	0,02
Zone miniere	25,11	0,001

Structura utilizării terenurilor

Se remarcă în special ponderea mare a suprafețelor arabile, cu aproximativ 340 000 ha (44% din suprafață), urmată de cea a pădurilor care ocupă peste 30% din suprafața județului (în special în sectorul colinar și montan).

Pășunile și fânețele naturale dețin aproximativ 12 % din suprafața totală a județului, fiind dezvoltate în special în jumătatea estică.

Terenurile viticole ocupă o suprafață redusă în ansamblul regional al județului Arad regașindu-se în special în regiunea Miniș – Măderat. Suprafața viticolă este de cca. 6000 ha, ceea ce reprezintă 0,80% din suprafața totală a județului.

Livezile reprezintă 0,85 % din suprafața totală (aproximativ 6500 ha), fiind situate cu precădere în jumătatea estică a județului.

Suprafețele puternic modificate de activitatea antropică (așezări, căi de comunicație, cariere) totalizează sub 6% din totalul suprafeței județului Arad.

Terenuri cu destinație specială cuprind : terenuri folosite pentru transporturi, terenuri folosite pentru construcții și instalații hidrotehnice, de transport al energiei electrice și gazelor naturale, exploatare miniere și petroliere, plajele, rezervațiile, monumentele naturii, ansamblurile și siturile istorice și altele asemenea (conform Legii nr. 54/1998, Ordinului MLPAT 91/1991). În județul Arad se remarcă:

- o pondere relativ mare o dețin suprafețele acvatică, mlaștinile și plajele de nisip din lungul râurilor. Cea mai mare parte a suprafețelor mlaștinoase este protejată în ariile incluse în rețeaua Natura 2000 ele reprezentând atât habitate pentru multe specii de păsări cât și ochiuri de vegetație higrofilă cu mare diversitate floristică;
- o pondere relativ mare a terenurilor cu destinație specială datorată poziției de frontieră;
- existența Zonei Libere Curtici-Arad care a fost înființată prin H.G. nr. 449/1999 modificată și completată prin H.G. nr. 824/1999 și se afla situată în partea de vest a țării, pe culoarul feroviar 4 (Berlin - Instambul/Salonic) fiind compusă din două perimetre : unul în suprafața de 75 ha. în orașul Curtici și unul în suprafața de 15 ha în Aeroportul Internațional Arad; este o zonă amplasată pe o magistrală de cale ferată europeană, în apropierea a trei puncte de frontieră rutieră, având și legătură aeriană.

În cadrul intravilanului localităților sunt prevăzute zone cu destinație specială cu caracter urban formată din: unități militare; unități aparținând serviciilor speciale; penitenciare; unități de protecție civilă și de pază contra incendiilor; unități de poliție. Asupra acestor terenuri se fac aprecieri la nivel de PUG.

Obiectivul general: *Dezvoltarea durabilă și armonioasă a teritoriului prin asigurarea unei structuri echilibrate de utilizare a resurselor și în acord cu nevoile economice ale localităților.*

În funcție de dinamismul dezvoltării economice și sociale semnalat pe diversele areale sunt necesare măsuri de echilibrare a șanselor de dezvoltare a localităților. Diferențele majore dintre jumătatea de est și cea de vest- frontalieră a județului se pot diminua prin măsuri la nivelul rețelei de localități (urbanizare în est), la nivelul infrastructurii tehnice a teritoriului, măsuri de protecție a mediului natural și valorificare a potențialului natural precum și prin orientarea investițiilor în activitățile economice.

2. STRUCTURA SOCIO-DEMOGRAFICĂ

2.1. Estimarea evoluției populației

Proiecțiile demografice reprezintă determinări prin calcule ale numărului populației pentru un moment plasat în viitor, plecând de la structura pe sexe și vârste la un moment dat și emițând ipoteze asupra evoluției probabile a celor trei componente care modifică în timp numărul și structura populației: mortalitate, fertilitate și migrație.

Estimarea populației este necesară pentru cunoașterea evoluției resurselor de muncă, nevoii de locuințe și servicii (sănătate, educație, cultură, recreere și timp liber, asistență socială etc).

În elaborarea proiectării demografice a populației județului Arad s-a utilizat metoda globală pe baza sporului mediu anual de creștere coroborată cu Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2025 elaborată de INS¹. Au fost utilizate date din Recensământul populației și locuințelor 2002 și Populația României pe localități 1 iulie 2006

Formularea ipotezei privind evoluția populației a avut în vedere caracteristicile specifice populației zonei. Așa cum reiese din analiza anterioară a domeniului socio-demografic, la nivelul județului Arad se înregistrează în 2006 o rată a natalității în valoare de 9,66%, fiind inferioară celei

---

¹ Din punct de vedere metodologic, nu se pot realiza proiecții de populație pe etnii și religii deoarece acestea depind de factori subiectivi.

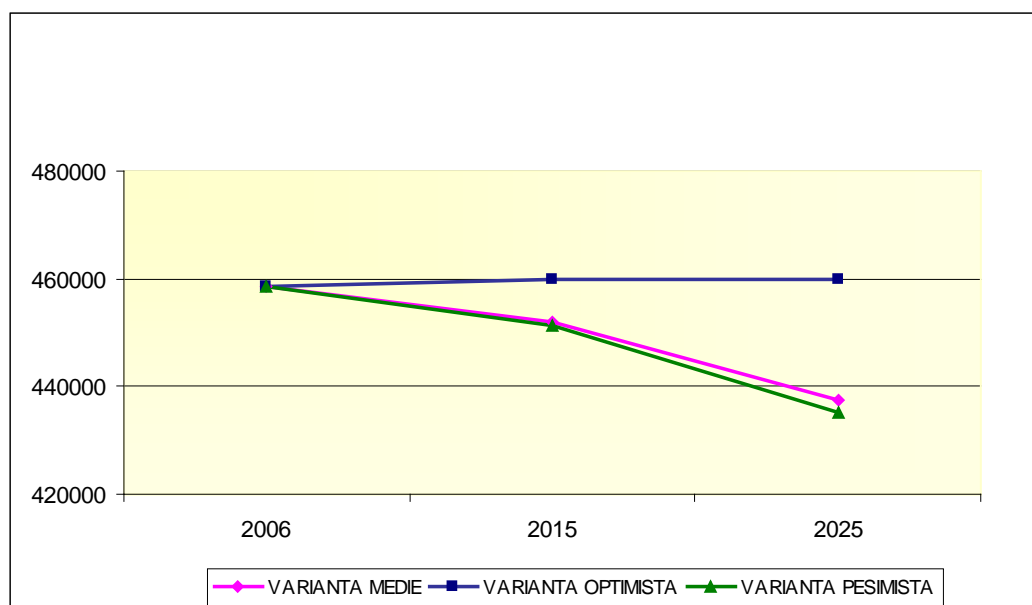
înregistrate la nivel național (10,2‰). Rata mortalității are valoarea de 14,21‰, valoare superioară celei înregistrate la nivel național (12,3‰). La nivelul zonei de studiu, sporul natural are valoare negativă (-4.5‰). Sporul migrator are însă valoare pozitivă, ceea ce înseamnă că numărul celor care vin din județ îl devansează pe cel al plecaților. Valoarea pozitivă a sporului migrator se datorează în principal ruralului care înregistrează în 2006 un spor de 5,6‰, în timp ce valoarea acestuia în urban este numai 0,99‰.

În vederea obținerii unei analize mai detaliate care să stea la baza formulării de propuneri la nivel teritorial, s-au elaborat prognoze în trei variante (pesimistă, optimistă și medie) la nivelul zonei de studiu, la nivel de unitate administrativ-teritorială și pe medii de rezidență.

Estimarea populației zonei de studiu în varianta medie pornește de la ipoteza conform căreia cele două componente ale mișcării populației, sporul natural și sporul migrator, vor avea valori constante în perioada prognozată.

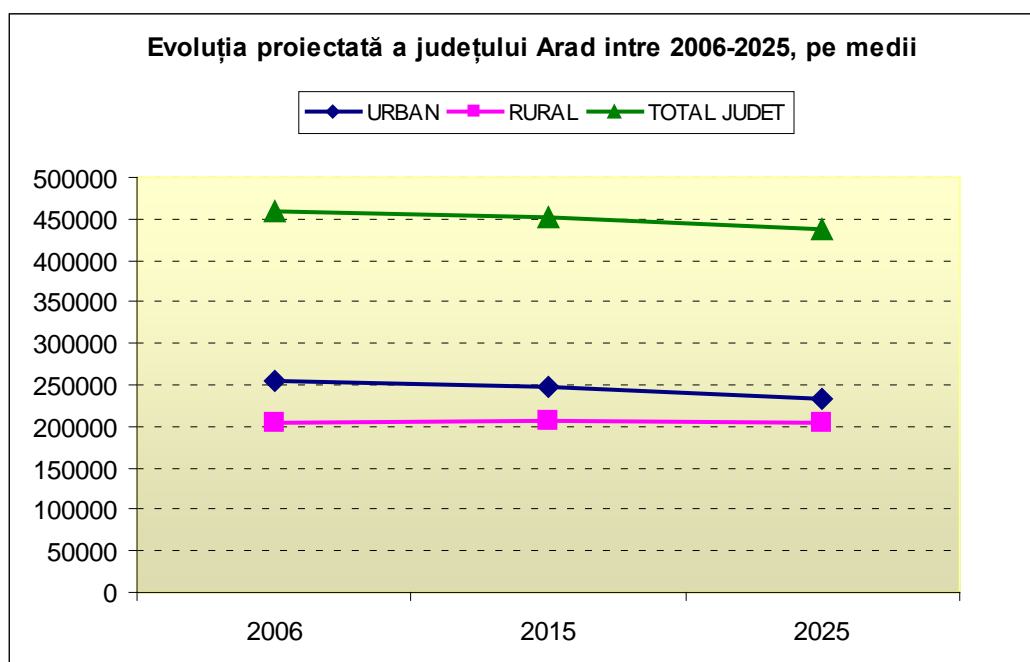
Evoluția proiectată a populației județului Arad între 2006-2025 în cele 3 variante:

	2006	2015	2025	Dinamica 2006-2025
VARIANTA MEDIE	458487	452105	437597	95,4%
VARIANTA OPTIMISTA	458487	459808	459901	100,3%
VARIANTA PESIMISTA	458487	451302	435100	94,9%

În continuare se va detalia evoluția proiectată a populației în varianta medie considerată cea mai probabilă, valorile corespunzătoare celorlalte două variante putând fi găsite ca anexă.

În perioada 2006-2025, la nivelul județului Arad se vor înregistra scăderi ale populației cu aproximativ 4.6%. De remarcat faptul că în mediul urban evoluția descendentă a populației este mult mai accelerată decât în mediul rural (-8.1% în urban față de -0.2% în rural). În 15 din cele 68 de localități rurale ale județului sunt preconizate diminuări ale populației de peste 20%.

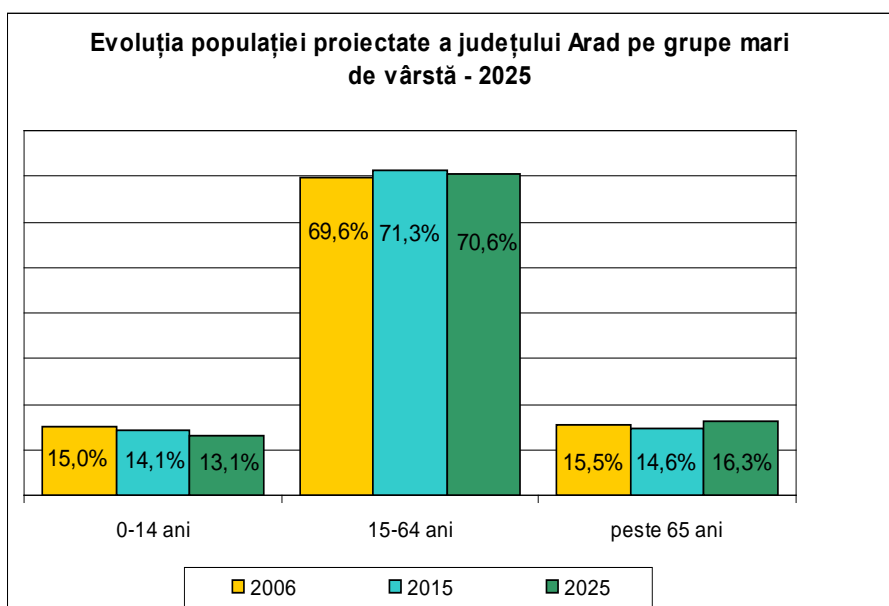

La nivel de unitate administrativ-teritorială evoluția proiectată a populației are o tendință de scădere între 2006 și 2025 în mai mult de jumătate dintre ele. Scăderi masive de populație se vor înregistra în comunele: Hălmăgel (42,7%), Pleșcuța (42,0%), Taut (37,2%), Carand (32,5%), Dezna (30,5%). În cifre absolute cea mai mare scădere de populație se va înregistra în municipiul Arad (18340 persoane), urmat de orașul Ineu (2283 persoane), orașul Lipova (1085 persoane) și comuna Halmagiu (1000 persoane).

Localități care în perioada de proiecție înregistrează creșteri semnificative de populație sunt Fântânele (25,8%), Macea (24,8%), Vladimirescu (20,9%), Zădăreni (19,7%), Ghioroc (17,6%), Felnac (17,4%). Aceste creșteri se datorează unei rate a natalității destul de ridicate și sporului migrator pozitiv, adică unui număr semnificativ de stabiliri de domiciliu în aceste localități.

Ponderea populației cu vârsta cuprinsă între 0 și 14 ani reprezintă o măsură a potențialului demografic al unei zone. Până în 2025 acesta va scădea de la 15% (în anul 2006) la 13%. Scăderea populației tinere și creșterea numerică a populației vârstnice se va resimți și pe piața forței de muncă. Totodată o scădere în viitor a ponderii populației tinere ar necesita o reorganizare a distribuției unităților de învățământ și cultură. Deoarece populația tânără reprezintă un potențial pentru dezvoltarea unei anumite zone, ponderea scăzută a acesteia poate reprezenta un factor restrictiv al dezvoltării.

Distribuția pe vârste a populației județului Arad, conform Proiecției populației României în profil teritorial până în anul 2025 elaborată de Institutul Național de Statistică, va avea următoarea structură:

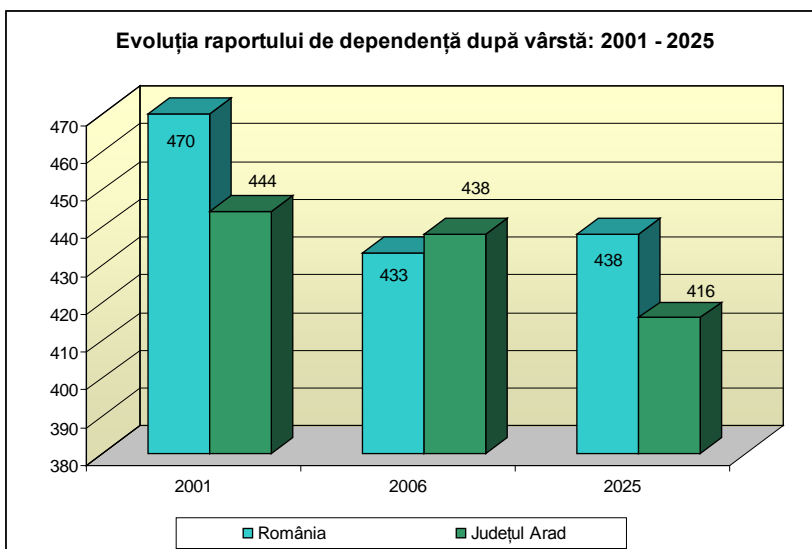

Sursa datelor: INS, Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2025

Raportul de dependență după vârstă, care ne arată sarcina socială pe care o suportă segmentul populației adulte al unei zone, va cunoaște în județul Arad o evoluție descendentă mult mai accelerată decât la nivel național. Până în anul 2025 valoarea acestuia va scădea de la 444‰ în 2001, la 416‰, ceea ce înseamnă că 1000 de persoane în vârstă de muncă vor susține 416 persoane inactive. La nivel național, valoarea preconizată a acestuia este de 438‰, deci sarcina socială a populației în vârstă de muncă din zona studiată va fi mai mică decât cea pe care o va suporta populația țării din aceeași categorie.

Aceste analize surprind o serie de fenomene demografice negative care ar putea afecta evoluția populației județului Arad în perioada prognozată. Cele mai importante sunt: scăderea populației la nivelul întregii zone, scăderea ponderii populației tinere și accentuarea procesului de îmbătrânire demografică. Schimbarea structurii pe grupe de vârste este un proces mai grav decât simpla reducere a efectivului populației. Aceste modificări demografice se referă la reducerea efectivului de tineri (0-14 ani) cu 17% (11680 persoane) precum și a populației în vârstă de muncă (9686 persoane) și în consecință creșterea importanței segmentului vârstnicilor. Acest fapt va pune pe termen lung problema înlocuirii generațiilor în general, a vitalității populației care au repercusiuni directe asupra investițiilor și pieței forței de muncă.

Populația urbană va cunoaște o descreștere mai puternică decât cea înregistrată în mediul rural. Măsurile destinate reducerii fenomenelor demografice negative trebuie să se bazeze pe relansarea economică. Deși dezvoltarea economică nu conduce în mod necesar la o creștere demografică bazată pe spor natural, ea ar stimula, într-o mai mare măsură, reducerea emigrării din zonă. Creșterea populației în vârstă de 60 de ani și peste conduce la nevoi ridicate în ceea ce privește serviciile de sănătate și asistență socială și la creșterea cheltuielilor sociale datorită presiunii acestei categorii de populație asupra populației active.

Sursa datelor: INS, Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2025

3. STRUCTURA ACTIVITĂȚILOR

3.1. Agricultură, silvicultură și piscicultură

Calitatea solului

Sintetizarea datelor la ansamblul județului evidențiază prezența unei game largi de limitări ce afectează capacitatea productivă a terenurilor agricole: gleizarea, pseudogleizarea, sărăturarea, reacția solului, alcalină, acidă, alunecări de teren, stabilizate, semistabilizate, active, eroziunea de suprafață, eroziunea de adâncime, rezerva de humus, drenajul solurilor, tasarea solurilor, inundabilitatea, poluarea, volumul edafic util, exces umiditate, deficit umiditate.

Repartiția terenurilor pe clase de pretabilitate este următoarea: I - Foarte bună - 44.158 ha – 8,6%, II - Bună - 113.474 ha – 22%, III - Mijlocie - 198.904 ha – 38,9%, IV - Slabă - 63.146 ha – 12,3%, V - Foarte slabă - 60.495 ha – 11,8%, VI - extrem de slabă (31.461 ha – 6,2%).

Pe lângă procesele și fenomenele de degradare a solurilor amintite trebuie remarcate și tendința de diminuare a suprafețelor agricole prin scoaterea din circuitul agricol și folosirea lor în alte scopuri, tăierea pădurilor, precum și exploatarea empirică a terenurilor, activități ce duc la o degradare continuă și posibil ireversibilă a solurilor.

Presiuni asupra stării de calitate a solurilor exercita următoarele fenomene:

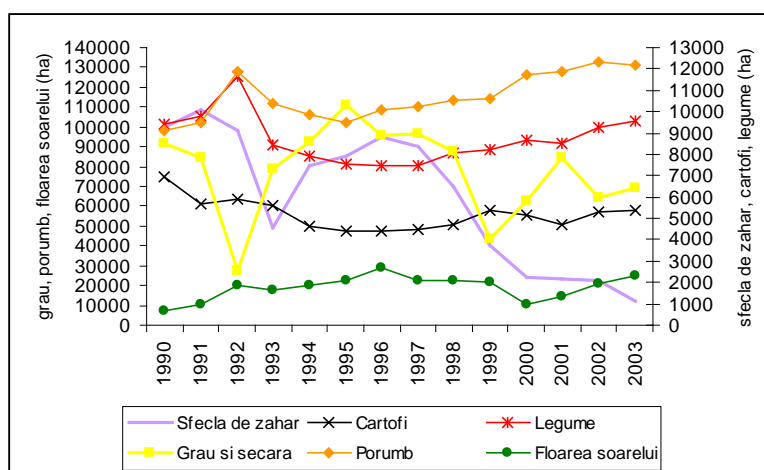
- lucrări de excavare “la zi”(cărămidării, balastiere, gropi de împrumut),
- degradări ale solului prin acoperire cu deponii (halde de steril, iazuri de decantare, depozit de deșeuri),
- poluarea solului cu hidrocarburi (reziduuri petroliere, poluări accidentale, etc),
- depozitări de materii radioactive (halde),
- depozitări de deșeuri și reziduuri organice de la industria alimentară,
- procese de eroziune de adâncime și de suprafață,
- degradarea solului prin alunecări de teren,
- degradarea solului prin salinizare secundară și alcalizare secundară,

- degradarea solului prin acidifiere secundară,
- degradarea solului prin exces de umiditate (freatic și stagnant),
- degradarea solului prin compactare secundară.

Județul Arad dispune de un potențial agricol important, mai ales în jumătatea vestică, unde condițiile naturale sunt deosebit de favorabile culturii plantelor și a viței de vie.

Terenurile agricole dețin peste 66 % din suprafața totală a județului, dintre care terenurile arabile reprezintă 68,2 %, pășunile și fânețele naturale 30%, livezile 1,1 % și viile 0,7 %.

Cea mai mare parte a terenurilor arabile sunt situate în jumătatea vestică, în regiunile de câmpie și deal și sunt cultivate în special cu cereale (grâu și porumb). Ponderea terenurilor arabile scade treptat către est, fiind înlocuite cu pășuni și fânețe naturale pe baza cărora s-a dezvoltat foarte mult creșterea animalelor.

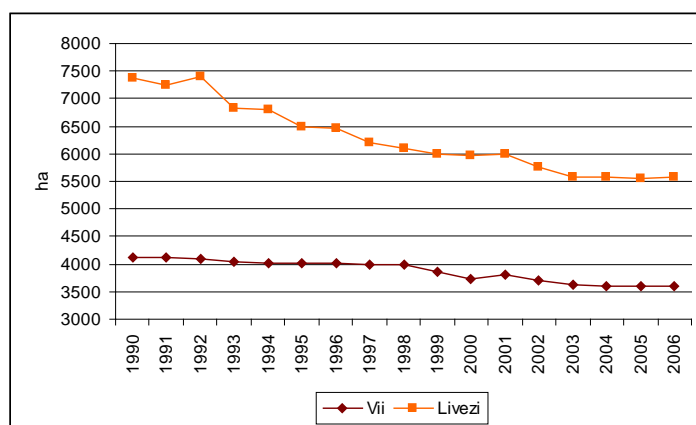
Dinamica suprafeței cultivate cu principalele culturi, 1990 – 2003

Cerealele pentru boabe se cultivă pe suprafețe foarte mari (peste 87 % din suprafața totală cultivată), în schimb suprafața cultivată cu plante textile, leguminoase pentru boabe, sfeclă de zahăr etc. a scăzut foarte mult în perioada 1990 – 2003. Ca urmare, agricultura județului Arad prezintă un pronunțat caracter cerealier.

Una din problemele importante cu care se confruntă agricultura o constituie fărâmițarea exagerată a terenurilor arabile și ponderea foarte mare a exploatațiilor individuale de subzistență, ceea ce împiedică practicarea unei agriculturi productive și competitive în limitele județului Arad.

Pășunile și fânețele naturale dețin aproximativ 30 % din suprafața agricolă totală, fiind dezvoltate în special în jumătatea estică unde pot avea frecvențe de până la 60 % din suprafața agricolă la nivel de localitate. Suprafața pășunilor și fânețelor naturale a crescut ușor în perioada 1990 – 2006 pe fondul reducerii suprafeței arabile și a celei ocupate cu livezi și vii.

Terenurile viticole ocupă suprafețe importante în jumătatea vestică a județului, în regiunea Miniș – Măderat, viticultura reprezentând o ocupație cu vechi tradiții în județul Arad. După 1990, suprafața viticolă s-a redus treptat de la peste 4 mii ha (în 1990) la 3,6 mii ha (în 2006).

Dinamica terenurilor pomicele și viticole, 1990 - 2006

Terenurile pomicele reprezintă 1,1 % din suprafața agricolă și întâlnesc condiții favorabile de dezvoltare în jumătatea estică a județului. În perioada 1990 – 2006, livezile de pomi fructiferi și-au redus foarte mult suprafața, ca rezultat a retrocedării acestora vechilor proprietari, care în unele situații, au defrișat livezile sau nu le-au îngrijit corespunzător, multe dintre acestea caracterizându-se printr-o productivitate foarte scăzută.

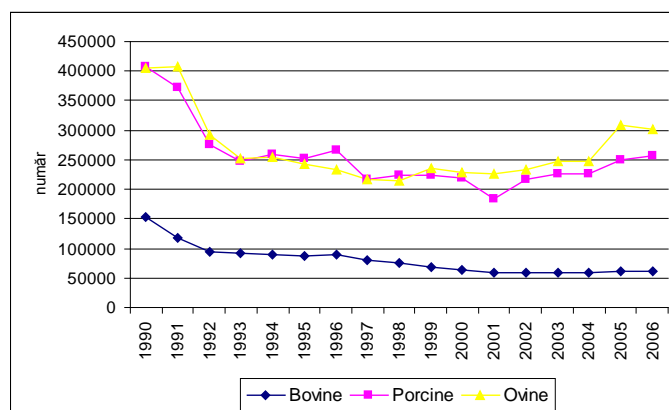
În anul 2006, valoarea totală a producției agricole a fost de 1336397 mii lei RON, din care 97 % a fost realizată în domeniul privat. Valoarea totală a producției vegetale a fost de 896069 mii lei RON, iar cea a producției animale de 431083 mii lei RON.

În cadrul *producției agricole vegetale*, cerealele pentru boabe (grâu și secară, porumb, orz etc.) dețin peste 51,7% din total. Producțiile medii la hectar la principalele culturi sunt, în general, peste media națională, ceea ce denotă o productivitate mai ridicată a terenurilor agricole. Cu toate acestea, producțiile medii la hectar realizate în județul Arad sunt cu mult sub media UE.

Viticultura reprezintă o ocupație tradițională, în județul Arad, suprafața viilor pe rod este de 2524 hectare, toată fiind în proprietate privată, iar producția de struguri a fost de 4018 tone la nivelul anului 2005.

Pomicultura este dezvoltată în aprtea vestică a județului. În anul 2006, numărul total de pomi fructiferi era de 3409246, dintre care cea mai mare pondere o au merii (46,8 %) și prunii (40,5 %). Atât numărul de pomi fructiferi, cât și producția totală de fructe au înregistrat fluctuații importante după 1990, ca urmare a retrocedării terenurilor pomicele în baza Legii fondului funciar și a îngrijirii necorespunzătoare a livezilor de către noii proprietari.

Producția agricolă animală reprezintă 32,2 % (2006) din totalul producției agricole. Creșterea animalelor a înregistrat un declin accentuat în perioada 1990 – 2006, când efectivele de animale s-au redus cu 36 %. În ultimii ani se observă o ușoară redresare a sectorului zootehnic.

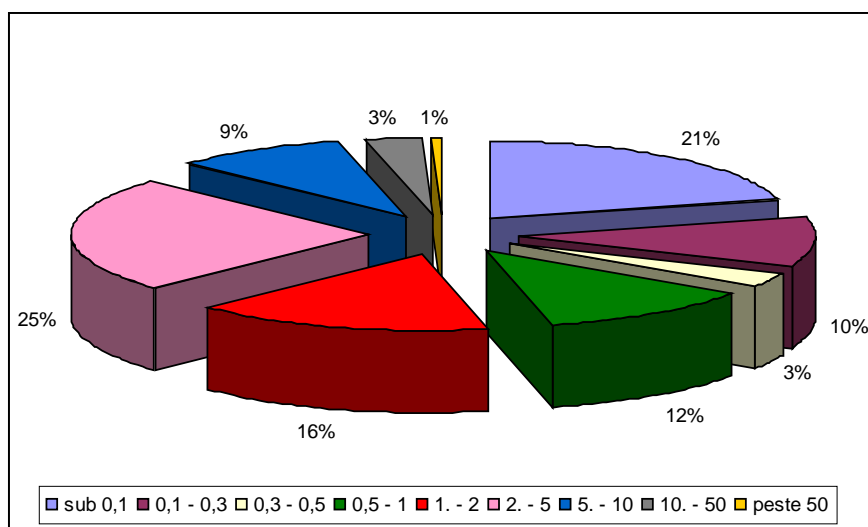

Evoluția numărului de animale în județul Arad, 1990 – 2006

Principalele probleme cu care se confruntă agricultura județului Arad sunt legate de fragmentarea accentuată a terenurilor agricole, ponderea foarte mare a exploatațiilor agricole individuale de dimensiunii foarte mici, gradul scăzut de mecanizare a lucrărilor agricole, fertilizarea redusă și arbitrară a culturilor agricole, folosirea unor practici agricole „neprietenoase” cu mediul, slaba asociere a producătorilor agricoli, dificultatea comercializării produselor pe piață internă și externă, lipsa unei rețele informaționale etc.

-*Fragmentarea excesivă a terenurilor agricole și ponderea foarte mare a exploatațiilor individuale* de subsistență au rezultat ca efect a aplicării Legii fondului funciar 18/1991 și constituie un obstacol în aplicarea celor mai noi tehnologii de producție din domeniu și în practicarea unei agriculturii competitive în limitele județului.

În județul Arad există un număr de 88305 exploatații agricole, din care 99,2 % sunt exploatații agricole individuale și numai 0,8 % sunt unități cu personalitate juridică.

Numărul exploatațiilor agricole, pe clase de mărime a suprafeței agricole utilizate, 2005

În cadrul exploatațiilor agricole predomină *exploatațiile foarte mici și mici* cu o suprafață sub 5 ha (aproximativ 87 %). Aceste exploatații practică o agricultură de subsistență, produsele fiind destinate în mare parte consumului propriu. *Exploatațiile mici spre mijlocii* având între 5 și 10 ha reprezintă 9 %, iar *exploatațiile de dimensiune mijlocie și mare* cu suprafață cuprinsă între 10 și 50 ha și peste 50 ha dețin doar 4 % din totalul exploatațiilor agricole.

-Fertilizarea terenurilor agricole este insuficientă și se face, în majoritatea cazurilor, în mod arbitrar, fără efectuarea studiilor agrochimice, care să stabilească dozele optime necesare a fi aplicate. Atât folosirea în exces a îngrășămintelor și pesticidelor, cât și insuficiența acestora pot avea efecte negative asupra productivității terenurilor agricole. În primul caz prin poluarea cu diferite substanțe chimice, iar în al doilea prin sărăcirea solului în elemente nutritive.

În ultimii ani, cantitatea de îngrășămintă chimice și pesticide aplicată culturilor agricole a scăzut constant. Îngrășămintele organice sunt aplicate pe suprafețe restrânse și dispersate.

-În ceea ce privește gradul de mecanizare a agriculturii, județul Arad se situează pe locul doi în cadrul Regiunii de Dezvoltare Vest din punct de vedere a numărului de tractoare și mașini agricole.

Deși numărul de tractoare și mașini agricole este în creștere, gradul de dotare a agriculturii cu mijloace tehnice este redus. Pe un tractor fizic revine o suprafață de teren de 43,9 ha, situându-se peste media pe țară. În plus, mijloacele tehnice au un pronunțat grad de uzură fizică și morală. Numărul insuficient de tractoare și mașini agricole, coroborat cu gradul înalt de uzură fizică și morală și cu tarife inaccesibile pentru micii producători agricoli determină nivelul scăzut de mecanizare a lucrărilor agricole și întoarcerea, în numeroase cazuri, la tracțiunea animală și la munca manuală.

ACTIVITATILE AGRICOLE SI INDUSTRIALE - SITUATIA EXISTENTA

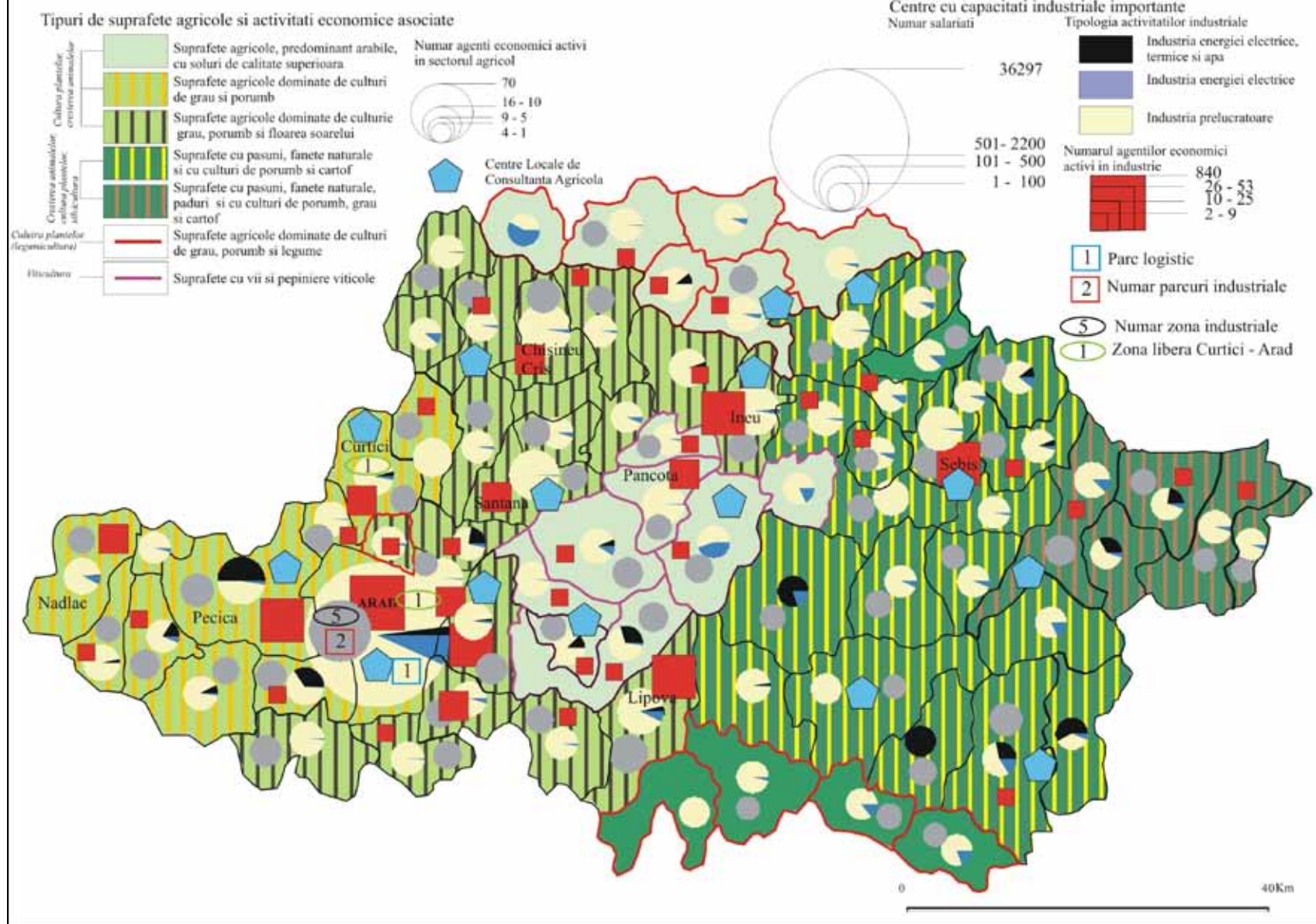

Fig. II.2.5

3.2..Industria și construcțiile

Industria reprezintă sectorul cel mai dinamic al economiei județului Arad, dezvoltându-se pe baza unor resurse locale de o mare varietate datorită diversității morfopedologice și naturii formațiunilor geologice. Rolul important revine izvoarelor termale și minerale, rocilor folosite ca materiale de construcție (granite, diorite, diabaze, calcare, dolomite, gresii și conglomerate), structurilor petrolifere. În viitor acestea pot favoriza transferul forței de muncă de la activitățile extractive aflate în declin la altele în creștere și o valorificare adecvată a specializării profesionale.

Distribuția geografică a efectivelor de forță de muncă salariată în industrie din anul 2006 indică o concentrare numerică în centrele urbane, în special în municipiul Arad, dar pe fondul general al creșterii semnificative a efectivelor de salariați din industrie. În mediul rural arădean se concentrau în anul 2006 numai 15,4% din numărul total al salariaților din industrie și aproape jumătate dintre aceștia sunt angajați ai unor agenți economici care își desfășoară activitatea în localități aflate în apropierea centrelor urbane sau în localități rurale componente ale orașelor.

Prezența unor centre industriale reprezentative ce concentrază un număr mare de salariați - Arad (peste 36.200 salariați), Chișineu-Criș, Ineu și Sântana (2.200 – 1.700 salariați) va putea determina menținerea unor activități cu caracter industrial. De menționat că populația ocupată în industrie reprezintă 31,6% din totalul ocupațiilor la nivel județean.

Cea mai mare pondere a ocupațiilor din industrie înregistrează comunele Fântânele (51,5%) și Livada (49,4%), Iratoșu (47,2%), Șicula (46,4%), Șofronea (46,3%), Zimandu Nou (45,1%), Zăbrani (42,6%). Industria poate înregistra o dinamică pozitivă în aceste centre prin dezvoltarea ramurilor deja existente, cât și prin apariția altora complementare sau conexe.

Scăderi mari ale numărului mediu de salariați s-au înregistrat în industria de construcții metalice, în industria de mașini și echipamente, în cea a prelucrării lemnului, textilă și a confecțiilor, în industria chimică.

Structura sectorului industrial scoate în evidență o predominanță a industriei prelucrătoare în județul Arad, astfel că în viitor dezvoltarea industriei va tinde spre acest sector.

Industria extractivă, afectată de problemele cu care se confruntă sectorul extractiv la nivel național, este prezentă cu ponderi mai însemnate în localitățile Felnac, Pecica, Petriș, Pleșcuța, Hălmagiu, Hălmăgel, Vârfurile, Păuliș și Ghioroc, se va putea dezvolta în aceste centre.

Industria energetică ocupă un rol important în Zerind, Târnova, Tauț, Bocsig, Dorgoș, Moneasa, Cărand, Sebiș, Gurahonț, Pilu și Cermei. Ca și în cazul anterior, sectorul energetic se poate dezvolta în aceste localități unde deja există o bază formată.

Distribuția tipurilor de activități economice CAEN evidențiază o structură complexă a domeniilor de activitate ale agenților economici din mediul urban.

Iese totuși în evidență gradul scăzut de dependență a economiilor locale de activitățile industriale redat prin ponderea salariaților industriali din totalul forței de muncă. Aceasta redă mai bine intensitatea dezvoltării industriale și reacțiile diferite față de celelalte localități în perioada de tranziție.

Principalele ramuri cu tradiție la nivel județean sunt reprezentate de: industria construcțiilor de mașini, industria chimică, industria de mecanică fină, industria articolelor de uz casnic, industria lemnului, industria textilă, industria alimentară.

Sectorul construcțiilor de mașini este reprezentat de Uzina de Vagoane Astra, ARIS - întreprinderea de strunguri, AZOMA – producătoare de utilaje agricole, mori și mașini pentru uz gospodăresc, mașini și instalații pentru preparat furaje concentrate, utilaje componente pentru hale de creștere a animalelor și păsărilor, instalații pentru irigații.

În prezent, Uzina de Vagoane Astra, care a fost și a rămas cea mai mare, este nucleul unui grup de firme din care fac parte ARIS SA (care fabrică boghiuri și componente pentru material rulant, dar și mașini unelte), IRVC Caransebeș SA (unde se fac servicii de mentenanță vagoane) și Astra Comind SRL (o societate de comerț și logistică).

Este important de subliniat faptul că o însemnătate majoră pentru economiile urbane au agenții economici specializați în fabricarea articolelor de îmbrăcăminte (producție în sistem lohn) (cazul orașelor Sebiș, Ineu, Pâncota, Nădlac, Curtici, Pecica și chiar Arad), în fabricarea produselor textile (Ineu, Curtici, Chișineu Criș), în tăbăcirea și finisarea pieilor (Sebiș, Pâncota, Pecica), în industria alimentară și a băuturilor și în fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice (Arad, Lipova, Curtici, Chișineu Criș).

Aceste ramuri cu dezvoltare deosebită și tradiție pot asigura în viitor o dinamică economică corespunzătoare nivelului Uniunii Europene. Astfel, se remarcă existența unor industrii competitive la export, care valorifică potențialul material și uman al județului.

Sectorul întreprinderilor mici și mijlocii a cunoscut în perioada tranziției o importantă dezvoltare în cadrul economiei județului Arad, reprezentând un potențial important al județului. Un factor restrictiv pentru viitor este reprezentat de accesul limitat la infrastructura de afaceri care să stimuleze dezvoltarea sectorului.

Dezvoltarea IMM-urilor este limitată de un set de factori. Astfel, există un număr destul de redus de antreprenori autohtoni, iar cultura antreprenorială este încă sub nivelul celei din Uniunea Europeană. Puțini din potențialii antreprenori dispun de garanții pentru a obține finanțare și drept urmare, multe din întreprinderile sunt subcapitalizate și prezintă discontinuități în fluxul de numerar. Facilitățile legate de management și tehnologie sunt limitate și există un deficit de spații adecvate pentru sedii. Din punct de vedere al cererii, jumătate din populația rurală trăiește la nivel de subzistență, ceea ce conduce la o cerere redusă pentru bunuri și servicii pentru consum personal. Accesul la infrastructura de afaceri care să stimuleze dezvoltarea sectorului este practic limitat la nivelul municipiului Arad, care deține în continuare peste 80% din numărul societăților comerciale din județ, aproape 100% din structurile care pot acorda asistență și consultanță pentru dezvoltarea afacerilor.

În ce privește amplasarea în teritoriu nu mai există domenii în care să nu existe firme mici și mijlocii cu sedii în orașele județului. În privința întreprinderilor mici și mijlocii la nivelul localităților urbane se constată că în industrie cel mai mare număr se înregistrează în municipiul Arad (1166 unități) reprezentând 68,4% din total. În acest top, urmează orașele Sebiș (106), Ineu (82) și Lipova (62).

Investițiile străine directe constituie o sursă esențială pentru creșterea și modernizarea economiei. Investitorii străini creează locuri de muncă, care contribuie la scăderea șomajului generat de procesul de restructurare a economiei, dar în același timp ei oferă o piață pentru bunurile și serviciile furnizate de IMM-urile românești. Pentru atragerea de noi fluxuri de investitori trebuie avut în vedere dezvoltarea infrastructurii în orașele mici, cât și în unele comune din județ pentru a se asigura condiții favorabile atragerii de investitori și în localitățile mai mici ale județului. Investițiile străine prezintă o serie de avantaje, cât și dezavantaje, astfel, dezvoltarea unor activități, precum industria confecțiilor textile și a confecționării încălțămintei, cu valoare adăugată mică, a determinat înființarea unor societăți comerciale în localitățile mici, constituind unica alternativă de muncă pe plan local. Prin migrarea firmelor străine respective spre țări cu manoperă mai ieftină aceste afaceri au fost închise, populația pierzându-și locurile de muncă. Cu cât investiția care se mută sau se încheie a fost mai mare cu atât impactul este mai mare asupra economiei localității.

În municipiul Arad și în ariile înconjurătoare s-au concentrat investițiile străine rezultând astfel un grad ridicat al dotărilor, constând în locații adecvate, accesibilitate, infrastructură, forță de muncă diversificată și calificată. Sectorul componentelor auto a adus cele mai mari investiții greenfield în județul Arad.

Restructurarea unor ramuri industriale a determinat existența unor situri industriale disponibile care necesită reabilitări complexe și reconversii către alte tipuri de utilizări. După dezvoltarea cu succes, începând cu 2005, a Parcului Industrial UTA 1, pe structura activelor fostelor Uzine Textile Arad (UTA), Parc Logistic UTA2 este următorul proiect industrial de anvergură a Grup Codlea Arad. Parcul industrial UTA3 este un proiect ce se va dezvolta în viitor și care în prezent se află doar în stadiu incipient.

Prin crearea zonelor industriale s-a reușit atragerea a numeroși investitori străini atât în Arad cât și în județ, cu precădere în producerea de componente și accesorii pentru industria automobilistică, lucru care a făcut posibilă absorbirea forței de muncă și din acest sector.

În Arad, zonele industriale s-au dovedit a fi adevărate baze de dezvoltare a potențialului economic. În conformitate cu rezultatele unui studiu realizat în 2004, județul poate fi considerat un exemplu al atragerii de investiții străine directe cu ajutorul zonelor industriale, deoarece aici au fost demarate afaceri din diverse domenii, în special în producția de componente auto.

Problemele sectorului industrial sunt legate și de utilizarea unor tehnologii învechite și, ca urmare, competitivitatea scăzută a produselor.

Consolidarea rolului industriei ca ramură de bază în structura economiei și ca suport al unei dezvoltări economice durabile impune în continuare ajustări structurale corelate cu obiectivul de creștere a competitivității în sectorul privat, prin sprijinirea directă a investițiilor materiale în întreprinderi aparținând sectorului productiv.

Din punct de vedere al amenajării teritoriului este necesară restructurarea zonelor destinate activităților industriale, prin acțiuni concertate, care să creeze un număr mare de locuri de muncă, în principal pe piețele de forță de muncă din municipii, orașe și centrele comunale.

Domeniul construcțiilor a fost sectorul care s-a repliat poate cel mai repede, datorită dezvoltării unei piețe a construcțiilor, cu precădere pentru structurile de stat cât și demarării unor investiții private și apariției unei cereri pentru construcții de locuințe.

Pe locul trei în privința cifrei de afaceri a județului Arad se află construcțiile, cu o pondere de 5,54% din volumul cifrei de afaceri și de 5,94 % din numărul societăților.

În județul Arad se constată creșterea numărului de salariați în construcții în majoritatea unităților administrativ teritoriale. Agenții economici din domeniul construcțiilor își derulau activitatea specifică într-un număr de localități de trei ori mai mare în anul 2006, comparativ cu situația de la începutul deceniului actual. Deși pe ansamblu este un sector dinamic există oscilații la nivel teritorial. Cei mai mulți agenți economici din construcții sunt concentrați în mediul urban dar se remarcă și unele localități rurale cu un sector al activităților de construcții bine reprezentat în economia locală.

Volumul lucrărilor de construcții a avut în general un trend ascendent.

Investițiile realizate în domeniul construcțiilor în ultimii ani (2006, 2007) se caracterizează printr-un trend ascendent. Construcția de locuințe a înregistrat valori mai ridicate, în mediul urban fiind construite 85,2% din totalul de locuințe în timp ce în rural s-au construit doar 14,8%.

Dezvoltarea economico-socială a județului Arad va influența dinamica sectorului construcțiilor. Factorii determinanți în evoluția activității în construcții sunt reprezentați de piața terenurilor și migrația externă a forței de muncă specializate.

3.3. Serviciile

Activitățile terțiare sunt predominante în economia arădeană, atât în UAT-urile urbane, cât și în cele rurale. Semnificația acestei situații constă într-o terțiarizare a întregii economii locale, în concordanță cu dinamica înregistrată la nivel regional și național. Aceasta este evoluția normală și

dorită a unei economii care a fost industrializată în perioada socialistă și care, în prezent valorifică avantajele oferite de poziția județului la frontiera vestică a țării, precum și alte elemente care îi favorizează dezvoltarea viabilă.

Județul Arad dispune de o serie de elemente/factori de favorabilitate pentru dezvoltarea sectorului terțiar. Până în prezent se remarcă o valorificare relativ bună a acestora, în acest context sectorul serviciilor devenind, alături de cel industrial, unul dintre “motoarele” dezvoltării teritoriale a județului Arad. Prin natura, originea și structura lor, unele dintre elementele favorabile dezvoltării serviciilor își vor menține influența pozitivă: poziția geografică a județului Arad în partea vestică a țării, la frontiera cu Ungaria, varietatea cadrului natural, implicit a tuturor (sub)componentelor și a tipurilor de peisaje (reprezintă potențialul turistic natural), înființarea și funcționarea în condiții bune a unor structuri/tipuri de spații industriale și de servicii (Zona Liberă Curtici-Arad, zonele industriale din orașele Arad, Pecica, parcurile industriale din Arad), precum și contextul economic regional, rețeaua de transport diversificată și relativ bine distribuită teritorial, comparativ cu situația din alte județe ale Regiunii de dezvoltare Vest.

Sectorul serviciilor, în întregul său, are perspective bune de dezvoltare în județul Arad, remarcându-se o serie de posibile direcții spațiale de dezvoltare prin diversificare, amplificare; totodată, se evidențiază și unele tendințe de stagnare și uneori de regres:

- menținerea și probabil accentuarea tendinței de concentrare a agenților economici din servicii în Municipiul Arad (concentrarea are deja dimensiuni remarcabile, întrucât 87% din totalul firmelor de servicii);

- “specializarea” în activități comerciale a centrelor urbane Pâncota, Sebiș, Pecica, Curtici și Nădlac;

- menținerea diversificării sectorului terțiar (dominat totuși de comerț) în Arad, Sântana, Chișineu-Criș, Lipova;

- tipologia activităților de servicii va fi și în viitor “modelată” de potențialul de cooperare transfrontalieră, de poziția geografică, de potențialul de dezvoltare oferit de cadrul natural, așa încât orașele Chișineu Criș, Ineu, Sebiș, Lipova și Sântana se vor evidenția prin dezvoltarea activităților relaționate cu tranzacțiile imobiliare (naționale și/sau internaționale); orașele aflate în imediata vecinătate a graniței cu Ungaria vor avea și pe termen scurt o economie a serviciilor în care o însemnată mare o vor avea activitățile de transport, în special de persoane (Nădlac, Pecica, Curtici, Lipova).

Activitățile de tranzacționare a terenurilor vor avea o dinamică ce va depinde nemijlocit de prețul terenurilor (pe măsură ce acesta va crește se va contura o tendință de scădere a interesului pentru acest tip de activități terțiare) și de cererea care a fost relativ mare în ultimii ani și care, probabil, că se va “plafona” sau diminua. Impactul dinamicii și volumului tranzacțiilor cu terenuri asupra dezvoltării și altor activități economice, precum și asupra structurii teritoriului județean se va concretiza prin: extinderea spațiului intravilan (o dinamică pozitivă din perspectiva calității noilor construcții, al dotărilor edilitar-gospodărești), se va tinde către o comasare a terenurilor agricole, ceea ce este o evoluție pozitivă a agriculturii arădene, către practicarea unor activități agricole (cultivarea plantelor, zootehnie, procesarea produselor agricole) eficiente, mai ales a viticulturii care este unul dintre cele mai profitabile subtipuri de activități agricole (cu condiția să fie practică pe baze științifice și economice și cu o atitudine de respect față de componentele naturii, de care este atât de dependentă); se va menține o bună reprezentativitate a serviciilor pentru întreprinderi în majoritatea centrelor urbane arădene, cele mai semnificative ponderi înregistrându-se și în prezent în Arad, Nădlac, Chișineu Criș, Sântana, Sebiș.

Importanța economică a activităților de transport de persoane se va diminua în următorii ani întrucât cererea pentru acest tip de activitate economică (forța de muncă implicată în migrația cu motivație economică) se va reduce treptat, așa cum reiese din tendințele generale ale fenomenului de migrare externă de la nivel regional și național. Totodată, dezvoltarea economică a județului și valența sa de “poartă” a României vor constitui elemente asiguratorii pentru amplificarea și diversificarea,

modernizarea și interconectarea infrastructurii locale de transport (rutier, feroviar și aerian) la rețeaua regională, națională și continentală.

-efectul modelator al UAT-urilor urbane, în mod special al Municipiului Arad, asupra disparităților teritoriale și ale structurii agenților economici din servicii și asupra forței de muncă implicate, se va menține și probabil că se va amplifica, deși se întrevede și continuarea translatării unora dintre tipurile de servicii către UAT-uri rurale, situate în apropierea orașelor: cele mai multe firme de servicii și cele mai diversificate tipuri de servicii se vor regăsi și în viitor în localitățile rurale din vecinătatea orașelor, fenomen din ce în ce mai acutizat în cazul Mun. Arad și mai puțin vizibil, dar de remarcat, și în cazul celorlalte orașe arădene;

-sectorul serviciilor în mediul rural arădean va fi dominat în majoritatea UAT-urilor tot de activitățile comerciale cu putere economică redusă, dar susținute de necesitatea populației locale de se aproviziona cu produse utile trailui zilnic; în unele UAT-uri rurale în care activitățile agricole sunt practicate într-un regim intensiv, mai frecvent întâlnite în arealul de câmpie, se vor dezvolta serviciile specifice agriculturii (reparații mașini agricole, aprovizionare diferențiată sezonier, cu material săditor, cu semințe, cu îngrășăminte etc.);

-se vor extinde diferitele servicii de telecomunicații și telefonie și a altora cu un înalt conținut tehnologic, în funcție și de creșterea nivelului de trai al populației, care va permite (sau nu!) utilizarea și plata acestora;

-se vor extinde serviciile edilitar-gospodărești, în concordanță cu direcțiile de dezvoltare a teritoriului și cu programele și cu proiectele de modernizare, reabilitare, extinderi ale diferitelor tipuri de infrastructuri care susțin aceste servicii;

-serviciile prestate populației vor fi dependente și în viitor de volumul cererii solvabile, adică de segmente ale populației care solicită diferite tipuri de servicii și care au și capacitatea financiară să le plătească; se remarcă deja constituirea unei astfel de cereri, mai ales în mediul urban, ceea ce reprezintă un element încurajator pentru evoluția viitoare a serviciilor pentru populație;

-se va amplifica sau iniția realizarea infrastructurii de afaceri, acolo unde acesta este deficitară sau inexistentă (în primul rând în centrele urbane, urmând ca într-un orizont de timp mai îndepărtat să fie vizate și unele UAT-uri rurale cu potențial pentru asemenea structuri terțiare, în concordanță cu dezvoltarea și altor tipuri de infrastructuri necesare);

-sectorul financiar, bancar și de asigurări își va diversifica oferta de servicii specifice, întrucât o asemenea evoluție va fi impusă de contextul economic general, caracterizat de dezvoltarea economiei regionale și județene;

-disparități teritoriale atât ale infrastructurii fizice de învățământ, cât și ale numărului și specializării cadrelor didactice din mediul rural;

-pe fondul reducerii numărului de elevi înscriși în ciclul primar, se va continua procesul de desființare de clase și chiar de unități de învățământ primar și gimnazial;

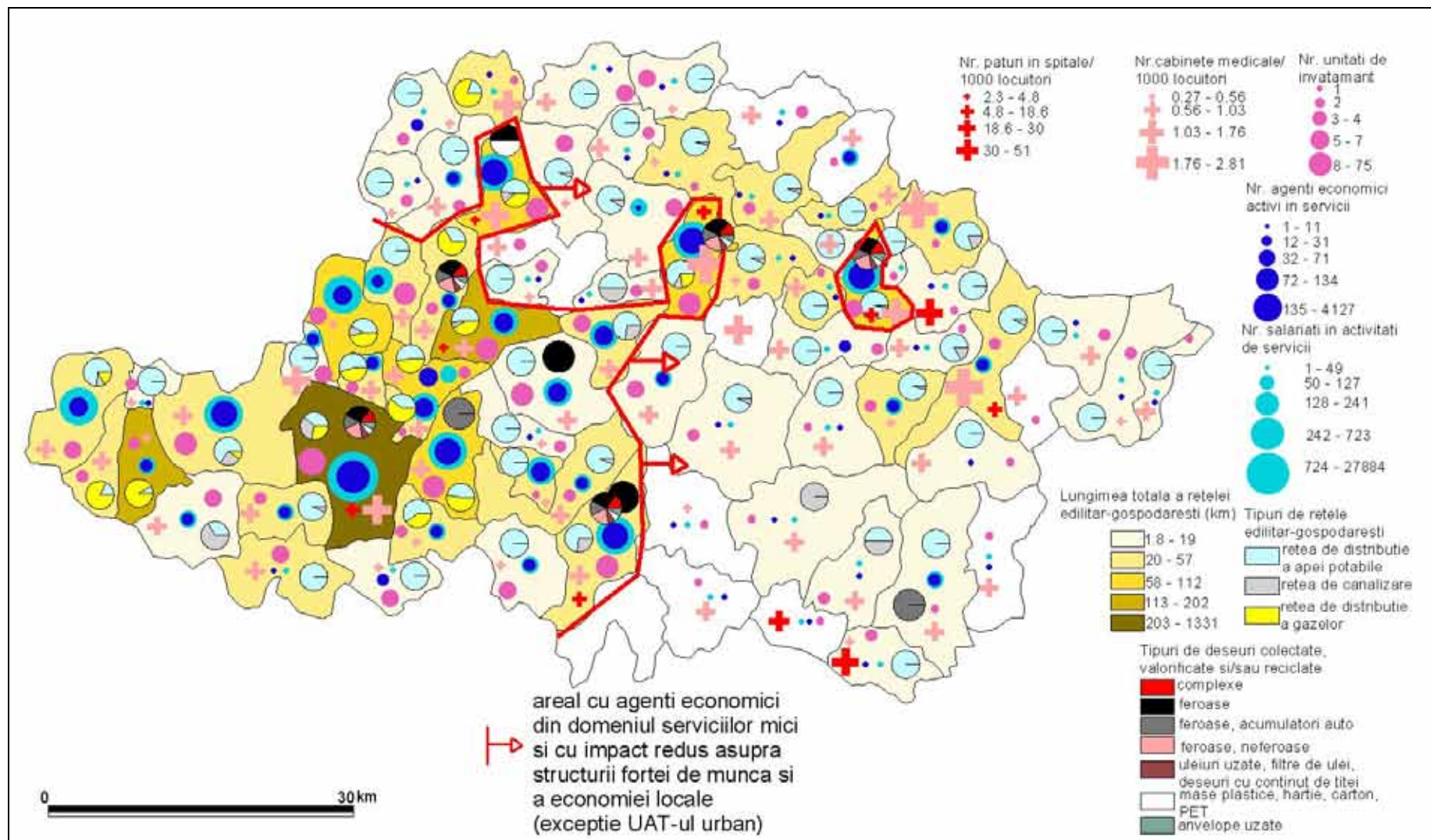
-degradarea infrastructurii din învățământ va duce la închiderea unor școli, situație deja întâlnită în unele localități rurale arădene (și caz de funcționare "fictivă" a școlii, în condițiile în care procesul de învățare/educare nu se poate derula efectiv în clădirea aflată într-un grad avansat de degradare);

-diferențieri geografice ale calității și tipurilor de infrastructură fizică sanitară și insuficiența cadrelor sanitare cu pregătire superioară și medie;

-probleme complicate în ceea ce privește păstrarea titlului de proprietate de către unele unități sanitare asupra clădirilor în care funcționează.

3.4. Turismul

- potențialul turistic natural este mai bine reprezentat în UAT-urile din spațiul montan și din cel depresionar, precum și în cele localizate de-a lungul Culoarului Mureșului; de asemenea, localitățile de la poalele M-ților Zarand se remarcă printr-un potențial natural deosebit;
- potențialul turistic antropoc este bine reprezentat și mai mult de jumătate dintre UAT-urile arădene: cel mai bogat și mai diversificat potențial turistic antropoc se regăsește în Municipiul Arad, dar și în Săvârșin, Hălmagiu, în localitățile de la poalele M-ților Zarand și în Moneasa și Buteni;
- calitatea și distribuția teritorială neuniformă a infrastructurii de transport și a celei edilitar-gospodărești reprezintă elemente care nu favorizează desfășurarea în bune condiții și cu eficiență a activităților turistice; UAT-urile cele mai favorizate din acest punct de vedere sunt cele din vecinătatea Municipiului Arad, din lungul Mureșului și al Crișului Alb, care se constituie în culoare de vale care modelază și impun traseul principalelor căi de transport rutier și pe calea ferată; UAT-urile cele mai defavorizate din perspectiva accesului la infrastructura tehnică și al diversității sale sunt cele situate în arealul montan;
- menținerea disparităților geografice ale infrastructurii gospodărești, a stării precare a multora dintre drumurile județene va periclita dezvoltarea turismului arădean;
- inițierea și derularea unor programe și aplicarea unor proiecte de îmbunătățire a infrastructurii de transport, precum și a celei edilitar-gospodărești vor impulsiona activitățile turistice;
- deficiențe și disfuncționalități ale infrastructurii de transport și edilitar-gospodărești în UAT-urile rurale cu potențial pentru practicarea agro-turismului, astfel că numărul unităților agro-turistice este mai redus, comparative cu potențialul deținut;
- municipiul Arad concentrează cele mai extinse și mai bine echipate spații favorabile practicării turismului de afaceri (desfășurarea unor întruniri de afaceri, simpozioane, congrese etc.);
- varietate a categoriilor de unități de cazare a turiștilor, în special în UAT-urile care și stațiuni turistice (Lipova și Moneasa), în Municipiul Arad, precum și UAT-urile rurale din apropierea sa, în Nădlac;
- exceptând situația infrastructurii de primire a turiștilor din localitățile anterior menționate, în celelalte UAT-uri arădene unitățile de cazare sunt mai reduse ca număr de locuri și categoriile de calitate în care se încadrează sunt de 1-2 stele, majoritatea fiind pensiuni și unități-agroturistice;
- standardele de calitate și de dotare ale unora dintre unitățile de cazare a turiștilor nu sunt la nivelul celor europene, așa încât acestea nu sunt competitive pe plan continental;
- lipsa centrelor de informare și prestare de servicii pentru turism în punctele de trecere a frontierei, în gări, în aeroport și în acele UAT-uri urbane și rurale cu activități turistice;
- se remarcă o ofertă restrânsă pentru agrement și pentru diferite activități sportive atât în UAT-urile din aria adiacentă centrelor urbane, cât și în UAT-urile cu activitate turistică;
- obiectivele, manifestările cultural-religioase, etnofolclorice, monumentele de arhitectură și cele istorice nu sunt puse în valoare astfel încât să fie parte integrantă a unui circuit turistic sau a unui produs turistic complex, specific arădean;
- există disfuncționalități în ceea ce privește calificarea forței de muncă din turism (subcalificare), induse de lipsa personalului calificat în meseriile de bază din turism și alimentație publică (ospătar, bucătar, recepționar).

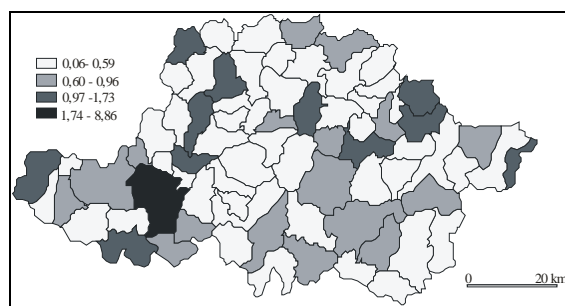
Serviciile – situația existentă

3.5. Diagnostic general- indice complex de dezvoltare socio-economică

3.5.1.Indicatori selecționați și semnificația lor pentru dezvoltare

Individualizarea concretă a arealelor favorabile dezvoltării și a celor defavorizate sub acest aspect se realizează pe baza unei serii de indicatori. Este de dorit ca acești indicatori să fie integrați sistemic, adică să evidențieze nivele de dezvoltare și calitatea/nevoile procesului de dezvoltare în cel puțin trei domenii: economic, socio-demografic și cel al standardului de viață (după Ianoș, 1997). Plecând de la obiectul studiului de față și anume, diagnosticarea teritoriului județului Arad din perspective activităților economice și a forței de muncă implicată în acestea, ne-am orientat atenția către indicatorii care relevă cel mai bine aceste domenii țintă. Subliniem o relativă deficiență a bazei de selecție a indicatorilor iar faptul că nivelul spațial asupra căruia se efectuează diagnosticarea este cel al UAT-urilor a restrâns opțiunile pentru sursa indicatorilor la fișele statistice ale comunelor și baza de date pusă la dispoziție de Consiliul Județean Arad (clasificarea după CAEN a agenților economici, la nivel de UAT-uri și pentru anii 2000 și 2006). Indicatorii regăsiți în aceste documente statistice au fost utilizați ca atare dar majoritatea au fost grupați și prelucrați astfel încât au putu fi calculați indici considerați mai reprezentativi pentru diagnosticarea teritoriului județului Arad.

1. **Densitatea fizilologică (DENSFIZ)** este calculată ca raport între populația totală a unei unități administrativ-teritoriale și suprafața agricolă, exprimată în ha. Acest indicator arată rezervele de teren cu capacitate de a susține biologic (pretabile diferitelor tipuri culturi) componenta umană a spațiului geografic, cele mai semnificative astfel de rezerve avându-le câmpia.

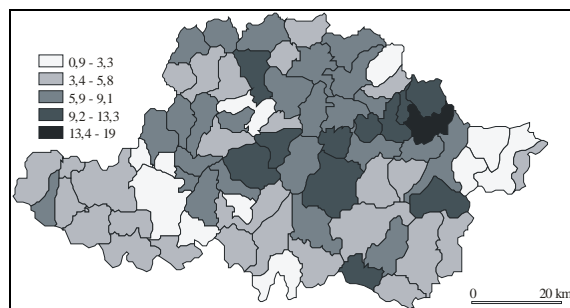

Densitatea fizilologică

La nivelul UAT-urilor județului Arad se remarcă un ecart de variație a valorilor densității fiziologice, cu limita inferioară de 0,06 loc./ha teren agricol și cu cea superioară de 8,86 loc./ha teren agricol. Valorile cele mai mici ale densității fiziologice se întâlnesc în cazul așezărilor cu suprafețe agricole extinse și cu efective ale populației care le încadrează în clase de mărime medie și mică (în Câmpia Crișurilor, parțial Câmpia Mureșului, în Dealurile Lipovei) sau în cazul localităților cu suprafețe reduse de terenuri agricole și cu populație puțină (arealul carpatic). Cele mai mari densități fiziologice ale populației sunt înregistrate de UAT-urile urbane, în mod special de Municipiul Arad. Treapta și chiar tipul/formele de relief pe care se situează centrele urbane, precum și mărimea demografică a acestora se constituie în factori care diferențiază valoric orașele arădene, în sensul că acestea pot fi clasificate în patru categorii distincte: Municipiul Arad (cu valoarea maximă), Pâncota, Curtici, Sântana situate în arealul de câmpie ori la contactul acesteia cu dealurile și glacisurile, cu întinse suprafețe agricole și cu populație relativ puțină au valori foarte reduse; Pecica, Sebiș, Ineu, Lipova, localizate în diferite trepte/forme/tipuri de relief dar cu o populație mai numeroasă au valori medii; Chișineu Criș și Nădlac, cu valori imediat inferioare celei maxime.

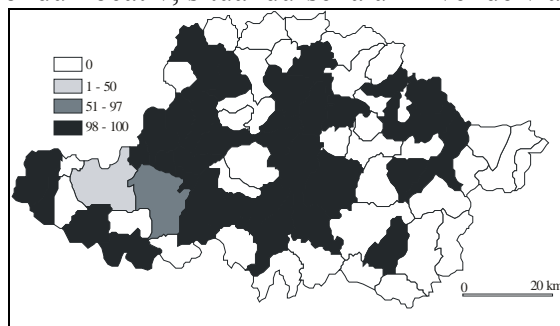
2. **Numărul de exploatații care utilizează tractor/ 1 tractor (EXPLTR):** acest indice a fost calculat pentru că arată necesarul de tractoare în agricultura practică în județul Arad. Se

evidențiază faptul că UAT-urile rurale și urbane din câmpie sunt mai bine dotate în ceea ce privește parcul de tractoare (și de alte tipuri de mașini agricole, așa cum reiese din date statistice avute la dispoziție), acestea fiind favorizate și de gradul de fragmentare mai redus al terenurilor agricole (se remarcă chiar o tendință de comasare a terenurilor agricole în exploatații mai extinse, în cadrul cărora se dorește practicarea unei agriculturi performante, de tip intensiv). UAT-urile situate în arealul montan al județului sunt caracterizate prin valorile ridicate ale numărului de exploatații care utilizează tractor, care revin unui tractor: situația acesta se datorează pe de o parte, gradului mai mare de fărâmițare a terenurilor agricole, și pe de altă parte, numărului mai redus de tractoare. De asemenea, trebuie reținut faptul că numai o parte dintre exploatațiile agricole individuale folosesc tractor ori alt tip de mașină agricolă, așa încât nivelul necesității de mecanizare a lucrărilor agricole este și mai mare decât indică valorile acestui indice.

Numărul de exploatații care utilizează tractor / 1 tractor

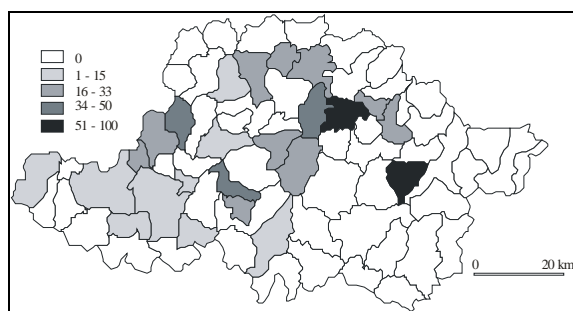
3. Ponderea locuințelor private din totalul celor terminate (LOCPRIV) reprezintă un indice care aduce informații despre puterea economică a populației locale, asupra uneie dintre direcțiile către care se îndreaptă resursele financiare destinate investițiilor proprii; totodată o pondere ridicată a locuințelor terminate din fonduri private, din totalul celor finalizate, demonstrează incapacitatea autorităților locale de a răspunde cerințelor cantitative și calitative ale locuirii. Inexistența nici unei locuințe terminate, nici din fonduri private, nici din fonduri publice, arată faptul că populația din spațiul montan, precum și din unele comune din câmpie, nu are puterea financiară să mărească fondul locativ, situându-se la un nivel de viață scăzut.

Ponderea locuințelor private din totalul celor terminate

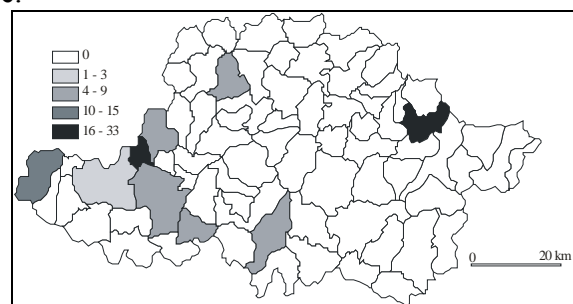
4. Ponderea agenților economici din industria confecțiilor din numărul total al agenților economici din industrie (AGECCONF). Acest indice a fost calculat pentru că poate evidenția dependența economiilor locale de o subramură a industriei ușoare care funcționează într-un context economic și financiar foarte labil, dependent la rândul său, de dinamica economiei naționale, continentale și chiar mondiale, de nivelul costurilor forței de muncă locale, comparativ cu cel al forței de muncă alogene, de strategia agenților economici implicați în această industrie. Se remarcă un areal discontinuu în partea central-estică a județului, alcătuit din 3 centre urbane (Pâncota, Ineu, Sebiș) și 4 comune (Târnova, Bocsig, Carand și Almaș) în care valoarea acestui indicator este de peste 50%, cu valori de 100% în Almaș și Bocsig.

Localitățile Covasinț și Macea au o economie locală dominată de industria confecțiilor, așa cum este și cazul altor UAT-uri din județ.

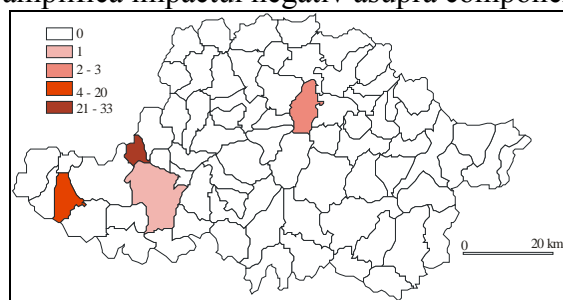
Ponderea agenților economici din industria confecțiilor din numărul total al agenților economici din industrie

5. Ponderea agenților economici din industria de mașini și echipamente, de mijloace ale tehnicii de calcul, de aparatură și instrumente medicale din numărul total al agenților economici din industrie (AGECTH). Acest tip de actori economici dinamizează economiile locale, precum și pe cea a întregului județ, fiind activi în (sub)ramuri industriale cu eficiență ridicată, relativ stabile din perspectiva delocalizării producției, implicit și a locurilor de muncă. Sectorul (sub)componentelor auto pare a fi unul dintre cele mai expansive, agenți economici din această (sub)ramură industrială, alături de cei din industria tehnicii de calcul, de aparatură și instrumente medicale fiind cei mai importanți ca număr și ca forță de muncă salariată în localitățile din partea vestică a județului (Arad, Nădlac, Iratoșu, Curtici, Chișineu Criș, Pecica) și în Lipova și Fântânele.

Ponderea agenților economici din industria de mașini și echipamente, de mijloace ale tehnicii de calcul, de aparatură și instrumente medicale din numărul total al agenților economici din industrie

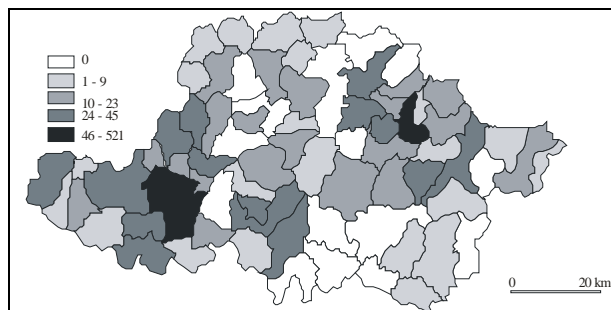
6. Ponderea agenților economici activi în recuperarea deșeurilor și resturilor de materiale reciclabile (AGECDES). Problema deșeurilor, atât a celor menajere, cât și a celor industriale, a devenit foarte importantă din cauza creșterii cantității lor și schimbării compoziției, care are le prelungește și le amplifică impactul negativ asupra componentelor mediului.

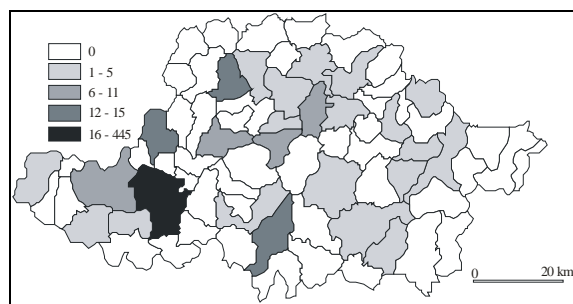
Ponderea agenților economici activi în recuperarea deșeurilor și resturilor de materiale reciclabile

Față de anul 2006, de când ne-au parvenit datele referitoare la agenții economici implicați în activități de recuperare a deșeurilor și a materialelor reciclabile, în prezent activează în județul Arad mai multe astfel de firme. Municipiul Arad concentrează cele mai numeroase societăți autorizate în colectarea, valorificarea și reciclarea deșeurilor (14), care prestează șapte tipuri de servicii, diferențiate în funcție de tipul deșeurilor: complexe, feroase, feroase și acumulatori de autoturisme, feroase și neferoase, uleiuri uzate, filtre de ulei și alte deșeuri pe bază de țitei, mase plastice, anvelope uzate.

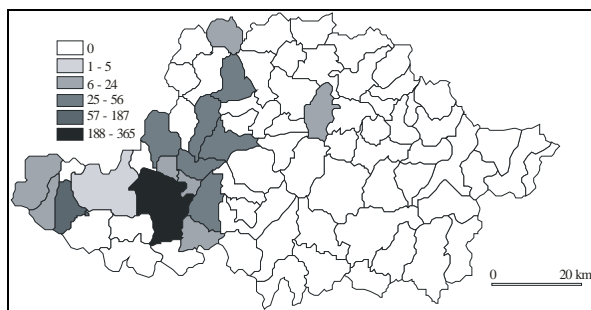
7. Lungimea rețelei de alimentare cu apă potabilă (APA) **8. Lungimea rețelei de canalizare (CANAL)** **9. Lungimea conductelor de alimentare cu gaze (GAZE)** reprezintă indicatori prin care se poate evalua gradul de dotare a teritoriului în infrastructura pentru serviciile edilitar-gospodărești. Se evidențiază centrele urbane prin valori ridicate ale lungimii totale a rețelei edilitar-gospodărești, acestea având și toate tipurile de infrastructură necesare pentru serviciile specifice: de alimentare cu apă potabilă, cu gaze și pentru evacuarea apelor uzate în rețeaua de canalizare. În mediul rural cel mai răspândit tip de infrastructură edilitar-gospodărească este cea de alimentare cu apă potabilă (numai 15 UAT-uri nu dispun de această infrastructură), urmată de cea de canalizare. Rețeaua de alimentare cu gaze este prezentă numai în UAT-urile din partea vestică a județului și în Ineu.

Lungimea rețelei de alimentare cu apă potabilă

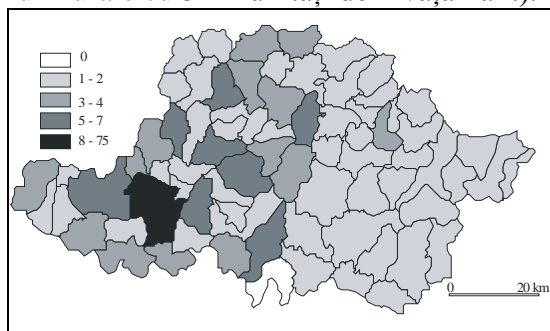
Lungimea rețelei de canalizare

Lungimea conductelor de alimentare cu gaze

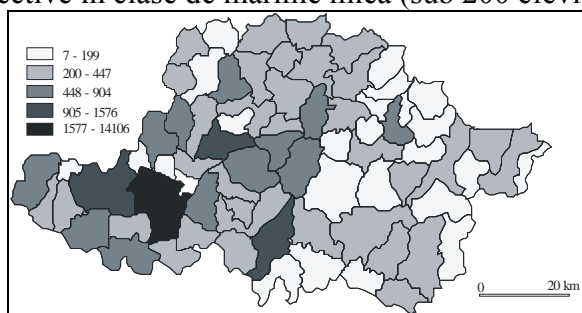
10. Numărul total al unităților de învățământ (UNITÎNV) arată gradul de acoperire a teritoriului de către infrastructura de învățământ. Într-o societate în care, cel puțin declarativ, se pune un accent din ce în ce mai puternic pe învățarea/perfecționarea continuă, pe tot parcursul vieții, rolul educației de bază, inițiale, este hotărâtor pentru drumul profesional al viitoarei forțe de muncă. Calitatea învățării și a condițiilor de viață ale elevilor, de la cei mai mici, până la cei din

ciclurile liceale, post-liceale și universitare sunt elemente care modelează parcursul viitor al vieții profesionale. Unitățile de învățământ sunt repartizate inegal între UAT-urile județului Arad, remarcându-se, pe lângă concentrarea lor firească în centrele urbane (mai ales în Arad, unde se întâlnesc toate tipurile de unități de învățământ), și o delimitare clară a teritoriului județean între est (exceptând orașul Sebiș, în aceste UAT-uri se găsesc numai grădinițe și școli primare și numai câte 1 sau 2 unități) și vest (orașele concentrează cele mai numeroase și mai diversificate unități de învățământ, existând și UAT-uri rurale cu 3 - 4 unități de învățământ).

Numărul total al unităților de învățământ

11. Numărul elevilor din învățământul primar și gimnazial (ELEVPG) reprezintă viitoarea populației în vârstă de muncă a județului iar mărimea efectivelor de elevi din aceste cicluri de învățare ar trebui să asigure un nivel primar de educație pentru o parte cât mai semnificativă a viitoarei forțe de muncă a județului. Distribuția teritorială a unităților de învățământ, cu o diferențiere clară est – vest, impune o “polarizare” a efectivelor de elevi din ciclurile primar și gimnazial, în sensul că numărul acestora este mai mare în UAT-urile din jumătatea vestică a județului, spre deosebire de cazul celor situate în partea estică, în care efectivele medii/UAT încadrează localitățile respective în clase de mărime mică (sub 200 elevi).

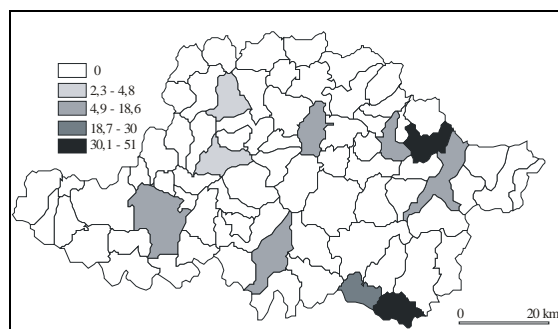

Numărul elevilor din învățământul primar și gimnazial

12. Unitățile de învățământ superior (UNIV) funcționează numai în Municipiul Arad (2) și reprezintă baza pentru învățământul superior al întregului județ, asigurând într-o măsură mai mică sau mai mare gradul de pregătire profesională a forței de muncă.

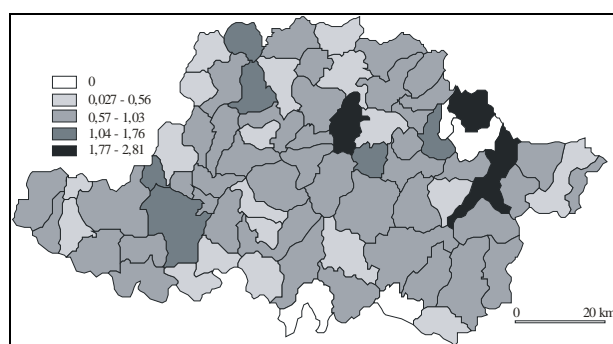
13. Numărul studenților (STUD) se ridică la peste 15000 persoane, concentrate în totalitate în Municipiul Arad.

14. Numărul de paturi din spitale/1000 locuitori (PATSPIT) reprezintă un indice strict relaționat cu distribuția teritorială a unităților spitalicești și cu mărimea populației din UAT-ul în care funcționează spitalul; arată necesarul de infrastructură specifică serviciilor de asistență medicală de specialitate. Din aceste motive, valorile cele mai mari ale indicatorului sunt înregistrate în Birchiș și Dezna. Centrele urbane ale județului au valori mai reduse, datorate efectivelor mai mari de populație la care se raportează numărul de paturi. Oricum, areale extinse ale teritoriului județului (UAT-urile din Munții Zarandului, Munții Codru Moma, parțial cele din Câmpia Crișurilor) rămân în afara ariei de acoperire cu diferite servicii medicale posibile a fi oferite numai în cadrul spitalelor.

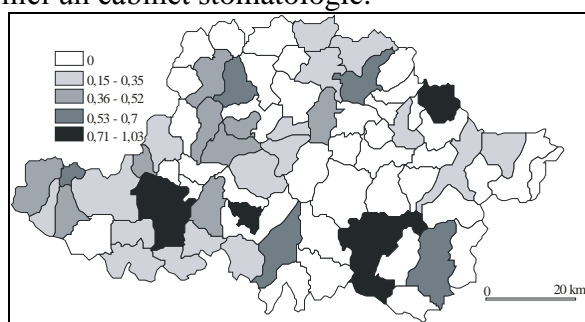
Numărul de paturi din spitale/1000 locuitori

15. Numărul cabinetelor medicale (CABMED) evidențiază capacitatea infrastructurii sanitare de a răspunde problemelor de sănătate generală ale populației, mai ales celei din mediul rural care nu poate beneficia prompt de serviciile medicale specifice oferite în cadrul unui spital. Teritoriul județului este relativ bine acoperit cu acest tip de infrastructură de sănătate, evidențiindu-se centrele urbane prin numărul ridicat de cabinete medicale.

Numărul cabinetelor medicale

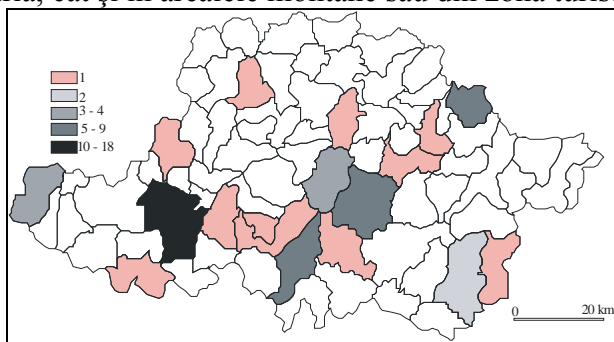
16. Numărul cabinetelor stomatologice/1000 locuitori (CABSTO) reprezintă un indicator prin care se poate aprecia standardul de viață a populației, întrucât serviciile prestate în cadrul acestui tip de cabinete sunt solicitante pentru bugetul familiei. În cele mai multe dintre UAT-urile rurale ale județului funcționează numai câte un singur cabinet stomatologic, spre deosebire de centrele urbane în care sunt concentrate cele mai multe dintre cabinetele stomatologice, astfel că și valorile indicatorului sunt cele mai ridicate. Ca și în cazul altor servicii de sănătate, o parte a teritoriului județean este deficitar, în sensul că în UAT-uri din Munții Zarandului și din Câmpia Crișurilor nu funcționează nici un cabinet stomatologic.

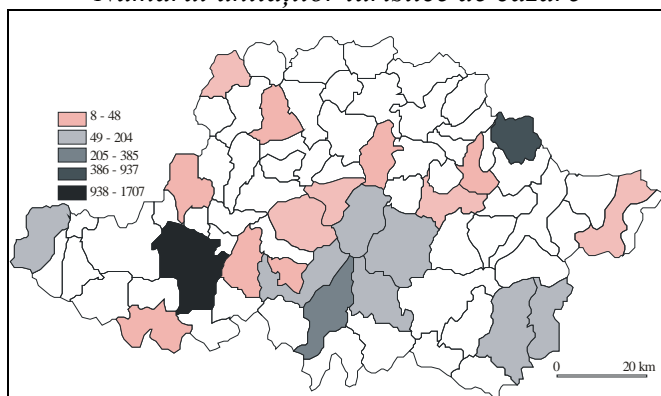
Numărul cabinetelor stomatologice/1000 locuitori

17. Numărul unităților turistice de cazare (UNITCAZ); 18. Numărul locurilor în unitățile turistice de cazare (LOCCAZ); 19. Numărul hotelurilor (HOTEL); 20. Numărul pensiunilor și vilelor turistice (PENSVILE) sunt indicatori prin care se poate realiza o analiză generală a gradului de dezvoltare a turismului în județ, precum și o evaluare a capacității de valorificare a potențialului turistic natural și antropic. În mai mult de jumătate dintre UAT-urile în care se practică activități turistice funcționează numai o singură unitate de cazare a turiștilor; cele

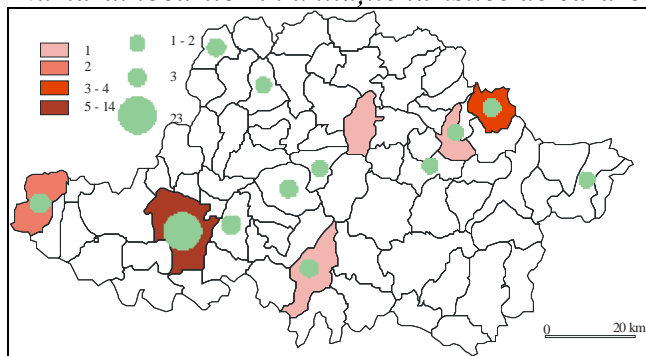
mai multe se regăsesc în centrele urbane (mai ales în Municipiul Arad) și în stațiunea Moneasa. Din perspectiva numărului de locuri în unitățile de cazare, se remarcă faptul că în UAT-urile din vecinătatea Municipiului Arad există capacitate de primire a turiștilor mai restrânsă, spre deosebire de cele din nordul orașului Lipova, în care unitățile de cazare turistică sunt mai mari, ca și cele din Săvârșin, Petriș și Moneasa. Dintre toate tipurile de unități de cazare turistică, am selectat hotelurile pentru că acestea reprezintă un indicator dezvoltării turismului de performanță, spre deosebire de pensiuni și vile turistice care se reprezintă un tip de unitate de primire turistică adresată populației cu venituri medii și care nu presupune costuri mari de înființare și de întreținere. De asemenea, selectarea pensiunilor a fost susținută și de studii geografice privind rolul pozitiv al acestui tip de unitate de primire a turiștilor asupra dezvoltării localităților rurale cu potențial turistic (Ciangă, 2007). Cele mai multe hoteluri funcționează în Municipiul Arad și în stațiunea Moneasa, iar pensiunile turistice sunt mai bine reprezentate atât în UAT-urile urbane și rurale din apropierea frontierei vestice cu Ungaria, cât și în arealele montane sau din zona turistică Podgoria Aradului.

Numărul unităților turistice de cazare

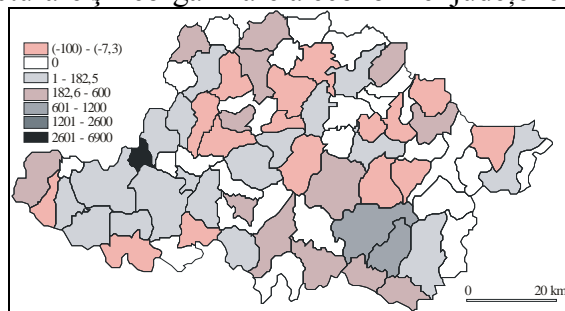
Numărul locurilor în unitățile turistice de cazare

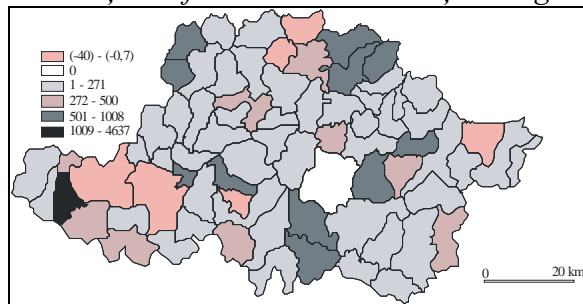
Numărul hotelurilor și numărul pensiunilor și vilelor turistice

21. Rata de variație a efectivelor de salariați din agricultură (SALAGR); 22. Rata de variație a efectivelor de salariați din industrie (SALIND); 23. Rata de variație a efectivelor de salariați din servicii (SALSERV) (calculat ca raport procentual între diferența efectivelor de salariați dintre cei doi ani de raportare și efectivele din primul an de raportare) sunt indicatori care, prin evoluția lor individuală și corelată, arăta care tip de activitate economică a modelat mai

puternic forța de muncă salariaată sau care au preluat din surplusul de forță de muncă rezultat din procesul complex de restructurare și reorganizare a economiei județene și regionale.

Rata de variație a efectivelor de salariați din agricultură

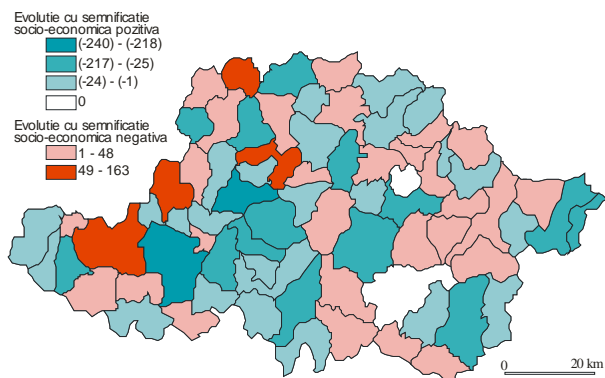
Rata de variație a efectivelor de salariați din industrie

Rata de variație a efectivelor de salariați din servicii

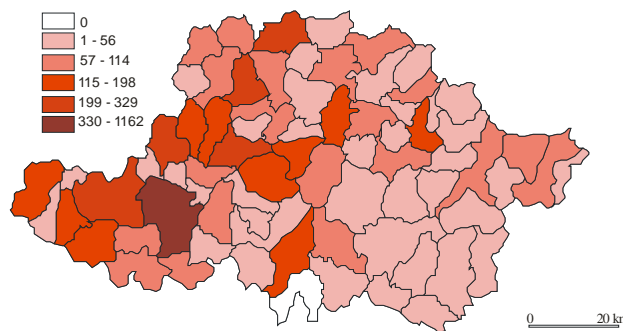
Creșterea evidentă a salariaților din agricultură din unele UAT-uri semnifică o profesionalizare a activităților agricole, ceea ce este un element pozitiv pentru dezvoltarea spațiului rural arădean (cazul localităților din Culoarul Mureșului, din Depresiunea Gurahonț-Hălmagiu, din Câmpiile Mureșului și a Crișurilor); în aproximativ 20% dintre UAT-urile județului Arad s-au înregistrat diminuări ale numărului de salariați din agricultură. În ambele cazuri, valorile absolute ale acestui indicator pentru majoritatea covârșitoare a UAT-urilor sunt reduse și valori ale ritmului de creștere de 6909 % înseamnă în valori absolute o sporire a numărului de salariați cu 69 de persoane, de la 1 la 70 persoane. Efectivele de salariați din industrie au crescut în cea mai mare parte a UAT-urilor din județul Arad, în cele mai multe dintre acestea creșterile fiind de până în 500%. Scăderile ratei de variație a salariaților din industrie sunt caracteristice pentru foarte puține UAT-uri (6 unități) iar în valori absolute acelea semnifică pierderi maxime de 261 și minime de numai 1 persoană. Numărul salariaților din activități terțiare a înregistrat o rată de variație pozitivă în majoritatea UAT-urilor arădene.

24. Populația șomeră la 31.12.2006 (SOM)

Acest indicator nu este foarte relevant pentru evidențierea aspectelor legate de discrepanțele teritoriale ale resurselor de forță de muncă nevalorificate, însă a fost singurul pus la dispoziție de AJOFM Arad. Cele mai multe dintre UAT-urilor arădene au înregistrat o evoluție negativă a populației șomere în ultimii ani, ceea ce demonstrează o creștere a capacității economiei județene de a oferi locuri de muncă. Distribuția geografică a efectivelor de șomeri este dictată de efectul de talie al populației active (variabilă de referință) din UAT-uri: astfel, cei mai numeroși șomeri sunt în Mun. Arad., Sântana, Chișineu Criș, Curtic etc., în timp ce la partea inferioară a ierarhiei UAT-urilor se situează cele rurale, cu efective de populație activă reduse, dominate de ocuparea din agricultură (Șilindia, Covasinț, Ignești, Dezna).

Evoluția populației șomere între anii 2005 și 2006

Populația șomeră la 31.12.2006

3.5.2. Identificarea arealelor favorabile dezvoltării și a celor nefavorabile

Aspecte metodologice

Cei 24 de indicatori și indici selecționați pentru a fi utilizați în delimitarea concretă a arealelor favorabile dezvoltării și defavorizate sunt exprimați în unități de măsură diferite iar analiza comparată a unor variabile cu numeroase caracteristici presupune aducerea lor “la un numitor comun”: standardizarea. Valoarea standardizată pentru o UAT a variabilei X se obține prin aplicarea formulei:

$$UAT = (X_{UAT} - X_{\min}) / (X_{\max} - X_{\min}) \text{ (după Ianoș, 1996)}$$

Indicele complex de dezvoltare (INDEZV) se poate calcula cel puțin prin două metode: 1. medie aritmetică a valorilor standardizate ale indicatorilor și indicilor elementari:

$$INDEZV = (X_1 + X_2 + \dots + X_{24}) / 24$$

2. Scor Hull (variază între 0 și 100 și se apreciază prin prisma raportului direct sau invers al fiecărui indicator și indice elementar cu sensul/amploarea dezvoltării: “indicatorii cu influență directă au fost considerați în procesul de determinare ca pozitivi iar cei cu influență inversă negativi”) (după Ianoș, 1997, pag. 105). Pe aceste considerente, formula finală de calculare a INDEZV ca scor Hull, rezultată din seria indicatorilor selecționați pentru studiul de față este următoarea:

$$INDEZV = 50 + 14(DENSFIZ + LOCPRIV + AGECTH + AGECDȘ + APA + CANAL + GAZE + UNITÎNV + UNIV + STUD + ELEVPG + PATSPIT + CABMED + CABSTO + UNITCAZ + LOCCAZ + HOTEL + PENSVIL + SALAGR + SALIND + SALSERV - EXPLTR - AGECCONF - ȘOM) / 24$$

În studiul de față INDEZV a fost calculat prin ambele metode pentru a se verifica și compara decupajul teritorial rezultat.

Delimitarea arealelor favorabile dezvoltării și a celor nefavorabile

Arealele favorabile dezvoltării și a celor nefavorabile delimitate prin cele două metode menționate și aplicate au contur foarte asemănător, astfel că teritoriul județului Arad apare “decupat” de 5 sau 6 areale favorabile dezvoltării. Acestea sunt “dictate” de poziția centrelor urbane și de puterea economică a acestora așa încât diferențele remarcate rezultă din componența pe UAT-uri a arealelor favorabile dezvoltării. Oricare ar fi metoda aplicată, diagnosticarea teritoriului județului Arad indică un nivel de dezvoltare al majorității UAT-urilor slab și foarte slab, cu excepția arealelor în care indicatorii considerați arată un grad mai ridicat de dezvoltare, cu șanse de a accede către un nivel de dezvoltare medie (cea mai mare valoare a INDEZV este înregistrată de UAT-ul Municipiul Arad).

Structura pe UAT-uri a arealelor favorabile dezvoltării

A. Media aritmetică		B. Scor Hull	
F1. Arad – Curtici INDEZV = 0,212	= Arad, Curtici, Livada, Vladimirescu, Iratoșu, Macea	F1. Arad – Curtici INDEZV = 53,663	= Arad, Curtici, Livada, Vladimirescu, Iratoșu
F2. Sebiș – Gurahonț INDEZV = 0,151	= Sebiș, Dezna, Gurahonț, Almaș	F2. Lipova - Ghioroc INDEZV = 52,200	= Lipova, Ghioroc
F3. Lipova – Ineu INDEZV = 0,134	= Lipova, Ghioroc, Târnova, Pâncota, Ineu, Cermei, Bocsig	F3. Sebiș – Gurahonț INDEZV = 52,105	= Sebiș, Gurahonț, Moneasa
F4. Nădlac - Semlac INDEZV = 0,120	= Nădlac, Semlac, Seitin	F4. Ineu (51,931)	= Ineu
F5. Chișineu Criș – Sântana INDEZV = 0,104	= Chișineu Criș, Sântana, Șimand	F5. Nădlac – Semlac INDEZV = 51,870	= Nădlac, Semlac, Seitin
		F6. Chișineu Criș – Sântana INDEZV = 51,768	= Chișineu Criș, Sântana, Șimand

Vom opta în studiul de față pentru decupajul rezultat în urma aplicării metodei mediei aritmetice (5 arealele favorabile dezvoltării: Arad – Curtici, Sebiș – Gurahonț, Lipova – Ineu, Nădlac – Semlac, Chișineu Criș - Sântana). Argumentele pentru această alegere constau în:

-valorile foarte apropiate de pragul de trecere de la dezvoltare sub medie la cea peste medie înregistrate de unele UAT-uri situate în vecinătatea centrelor urbane sau “cuprinse” între UAT-uri rurale aflate în arealele favorabile dezvoltării; astfel, se conturează și în cazul aplicării metodei Scorului Hull areale favorabile dezvoltării foarte asemănătoare cu cele rezultate din aplicarea primei metode;

-evidențierea și în urma aplicării metodei Scorului Hull a UAT-urile Bârzava, Vărădia de Mureș și Săvârșin ca centre de “divergență” a procesului de dezvoltare. Importanța comunelor Bârzava și Săvârșin a fost evidențiată și demonstrată și de alți cercetători geografi (Ianoș, 1990 și 2000), fiind subliniat rolul lor de centre locale de dezvoltare a activităților economice în spațiul Culoarului Mureșului;

-legăturile existente între Lipova, Pâncota și Ineu prin rețea de transport rutier și feroviar;

-caracteristici comune ale cadrului fizico-geografic în cazul unora dintre UAT-urile care în decupajul rezultat prin metoda Scor Hull apar în areale de tip F diferite (Lipova și Ineu apar în areale separate iar Pâncota nu este cuprinsă în nici unul dintre ele; situație asemănătoare în cazul arealul F Sebiș – Moneasa – Dezna);

-legături funcționale (UAT-urile din arealul F Lipova – Ineu au ca punct comun practicarea viticulturii și a activităților de prelucrare, valorificare a stru gurilor; Sebișul are rolul de “poartă” de intrare în arealul montan – depresionar Moneasa – Dezna).

Analiza arealelor identificate

Areale identificate (F = favorabile dezvoltării; D = defavorizate)	Caracterizare socio-economică generală
F1. Arad – Curtici (INDEZV = 0,212) = Arad, Curtici, Livada, Vladimirescu, Iratoșu, Macea	<ul style="list-style-type: none"> · dominată de puterea economică a Mun. Arad; · activități industriale și de servicii dinamice în cadrul Zonei Libere Arad-Curtici și în parcurile industriale și tehnologice din Mun. Arad; · UAT-uri rurale cu economie diversificată (Iratoșu, Vladimirescu,

	<p>Macea) și în expansiune;</p> <ul style="list-style-type: none"> · infrastructură diversificată și bine dezvoltată, mai ales în UAT-urile urbane, dar și în cele rurale (comparativ cu situația din restul spațiului rural); · tursim dezvoltat mai ales în Mun. Arad (concretizează infrastructura de primire a turiștilor cea mai semnificativă calitativ și cantitativ); · forță de muncă, afectată de restructurarea economiei în deceniul trecut; în prezent o structură pe sectoare de activitate care demonstrează terțiarizare.
--	--

<p>F2. Sebiș – Gurahonț (INDEZV = 0,151) = Sebiș, Dezna, Gurahonț, Almaș</p>	<ul style="list-style-type: none"> · agricultură extensivă (mecanizare insuficientă); · industrie reprezentată de două industrii: confecții (Almaș) și echipamente și mașini (Dezna); · infrastructură edilitar gospodărească relativ bine dezvoltată (dar fără gaze); servicii sanitare bine reprezentate; · turism dezvoltat (Moneasa); potențial pentru practicarea turismului balneo-climateric și a agro-turismului în Dezna și Gurahonț; · structura forței de muncă salariate marcată de creșterea cea mai semnificativă în sectorul serviciilor și de diminuarea din sectorul primar (agricultură) și din cel secundar.
---	--

<p>F3. Lipova – Ineu (INDEZV = 0,134) = Lipova, Ghioroc, Târnova, Pâncota, Ineu, Cermei, Bocsig</p>	<ul style="list-style-type: none"> · agricultură bine dezvoltată, mai ales cultura viței-de-vie ; · industria concentrată în UAT-urile urbane dar și în unele dintre cele rurale (industria confecțiilor în Cermei și Bocsig); · infrastructură edilitar gospodărească deficitară în UAT-urile rurale (parțial alimentare cu apă, canalizare, gaze lipsesc) și mai bine dezvoltată în cele urbane; · turism dezvoltat slab, dar arealul are potențial pentru dezvoltarea agro-turismului, a turismului cultural, și etnografic; · structura forței de muncă salariată marcată de creșterea cea mai semnificativă în sectorul serviciilor, de diminuarea din sectorul primar (agricultură) și din cel secundar.
--	---

<p>F4. Nădlac - Sendlac (INDEZV = 0,120) = Nădlac, Sendlac, Seitin</p>	<ul style="list-style-type: none"> · agricultură dezvoltată și un grad relativ ridicat de mecanizare; · activități industriale prezente în UAT-ul urban și în Sendlac; · infrastructura edilitar gospodărească acoperă bine teritoriul UAT-urilor componente (excepție rețeaua de canalizare); infrastructură sanitară și servicii de specialitate deficitare; · turismul puțin dezvoltat dar există potențial pentru turism de tranzit (Nădlac); · structura forței de muncă salariate marcată de creșterea cea mai semnificativă în sectoarele secundar (Sendlac) și terțiar (Nădlac) și de diminuarea din sectorul primar (agricultură).
<p>F5. Chișineu Criș – Sântana (INDEZV = 0,104) = Chișineu Criș, Sântana, Șimand</p>	<ul style="list-style-type: none"> · agricultură insuficient mecanizată; · dependența economiei UAT-ului Sântana de industria confecțiilor și diversificare în Chișineu Criș; · infrastructură edilitar gospodărească și sanitară relativ bine dezvoltate numai în UAT-urile urbane; · activități turistice practicate numai în Chișineu Criș; · structura forței de muncă salariate marcată de creșterea cea mai semnificativă în sectoarele secundar și terțiar și de diminuarea din sectorul primar (agricultură).
<p>D1. Sudic – Sud-Vestic Zabrani – Șiria – Șofronea - Peregu Mare (INDEZV = 0,071) = Pecica, Covasinț, Fântânele, Felnac, Păuliș, Peregu Mare, Șagu, Secusigiu, Șiria, Șofronea, Vinga, Zabrani, Zimandu Nou</p>	<ul style="list-style-type: none"> · agricultură extensivă și numai parțial practică în regim intensiv; cultura viței-de-vie în Păuliș și Șiria etc.; · activități industriale numai în UAT-urile urbane și în cele rurale din vecinătatea orașelor (Fântânele, Felnac, Vinga); industria confecțiilor în Pecica, Fântânele și Felnac), ind. de mașini și echipamente (Fântânele); · infrastructură edilitar gospodărească puțin dezvoltată (numai alimentare cu apă, canalizare numai în Pecica, Secusigiu și Felnac); · structura forței de muncă salariate dominată de activitățile terțiare (în valori absolute numărul salariaților este redus); migrație externă pentru muncă; ocuparea din agricultură este predominantă.
<p>D2. Estic – Sud-Estic Bârsa – Șiștarovăț – Birchiș – Hălmăgel (INDEZV = 0,051) = Bârsa, Birchiș, Brazii, Buteni, Chisindia,</p>	<ul style="list-style-type: none"> · agricultură specifică spațiilor montane și depresionare (zootehnie, cultura plantelor) nep practică în sistem intensiv;

<p>Conop, Dieci, Hălnagiu, Petriș, Săvârșin, Tauț, Vărădia de Mureș, Vârfurile, Bârzava, Bata, Hălmăgel, Pleșcuța, Șilindia, Șiștarovăț, Ususău</p>	<ul style="list-style-type: none"> · activități industriale foarte slab dezvoltate · infrastructura deficitară (rețea de alimentare cu gaze nu există, de canalizare numai în Tauț, Bârzava, Vărădia de Mureș); rețeaua unităților de învățământ este degradată și insuficient dotată (nevoia și de cadre didactice specializate); infrastructura de sănătate reprezentată numai prin cabinete de medicină generală (+ unitate spitalicească mică în Birchiș și cabinete stomatologice în Bârzava, Bata și Săvârșin) · activități turistice prezente (i se suprapun două zone turistice) dar nedezvoltate la nivelul potențialului de care dispun · se remarcă UAT-urile Bârzava, Vărădia de Mureș și Bata printr-o dinamică accentuată și pozitivă a salariaților din sectoarele secundar și terțiar; migrație externă pentru muncă.
<p>D3. (2) Nordic Socodor – Zerind – Olari – Ignești (INDEZV = 0,051) = Apateu, Archiș, Beliu, Carand, Grăniceri, Mișca, Olari, Pilu, Sepreuş, Șintea Mare, Socodor, Craiva, Hășmaș, Ignești, Zarand, Zerind</p>	<ul style="list-style-type: none"> · agricultură extensivă cu tendințe de comasare a terenurilor agricole (în sectorul de câmpie); · industria confecțiilor în Șintea Mare și Sepreuş; · infrastructura edilitar gospodărească slab dezvoltată (rețeaua de alimentare cu apă este cea mai extinsă, cea de canalizare numai în UAT-urile cuprinse între arealele favorabile dezvoltării, cea de alimentare cu gaze numai în Zerind); dependență totală de serviciile sanitare de specialitate (oferite numai în spitale) din UAT-urile urbane ale arealelor favorabile dezvoltării; · activități turistice slab dezvoltate în Pilu; · ocupare în agricultură predominantă și diversificare a structurii forței de muncă salariate numai în câteva UAT-uri situate la frontieră (Pilu, Grăniceri) sau în care s-a localizat industria confecțiilor (lohn); migrație externă cu motivație economică.

Priorități agricultura, silvicultura și piscicultura

În domeniul agriculturii trebuie identificate o serie de direcții de intervenție care să vizeze următoarele aspecte:

-creșterea productivității terenurilor agricole ar trebui să constituie o prioritate pentru dezvoltarea agriculturii; acest lucru se poate realiza prin implementarea unor măsuri de îmbunătățiri

funciare care să conducă la refacerea terenurilor degradate, la combaterea secetei, a excesului de umiditate, creșterea fertilității solurilor etc.;

-încurajarea și susținerea micilor producători agricoli pentru a se asocia și a conduce la diminuarea gradului de fragmentare a terenurilor agricole și la crearea de exploatații agricole comerciale;

-utilizarea durabilă a fondului funciar agricol reprezintă o altă direcție prioritară de acțiune pentru agricultura județului Arad; în acest sens, fermierii trebuie încurajați și susținuți să adopte și să respecte prevederile codurilor de bune practici agricole și de mediu și să folosească practici agricole „prietenoase” cu mediul. De asemenea, trebuie avute în vedere orientările și normele Politicii Agricole Comunitare (PAC).

Silvicultura reprezintă o ocupație de bază în partea estică a județului Arad, ca urmare a suprafețelor întinse acoperite cu păduri de foioase și conifere. Pentru silvicultură se identifică ca direcții prioritare de intervenție: dezvoltarea activităților silvice bazată pe conservarea și gospodărirea durabilă a pădurilor și dezvoltarea activităților legate de valorificarea locală a lemnului și a celorlalte produse asociate pădurii.

Priorități industrie și construcții

Industria are un rol important în realizarea și menținerea unui ritm adecvat de creștere economică a județului Arad. Datorită contribuției majore în procesul dezvoltării, industria va fi și în viitor unul din principalele sectoare ale economiei arădene.

Creșterea competitivității industriei nu trebuie privită ca un proces de exploatare a avantajelor pe termen scurt, ci ca un proces de construire a unei structuri economice bazate pe investiții de capital și pe procese de cercetare-dezvoltare-inovare. Creșterea competitivității sectorului productiv și a atractivității acestuia pentru investitorii străini, se axează pe stimularea dezvoltării unor sectoare cheie. Sunt incluse aici acțiuni menite să creeze un mediu propice pentru investiții din partea marilor companii, precum și acțiuni de sprijinire a dezvoltării IMM-urilor în aceste sectoare.

Creșterea performanțelor economice și afirmarea rolului județului Arad în spațiul național în condițiile diversificării activităților industriale, restructurării cu succes a industriilor aflate în dificultate și susținerii celor în creștere sau cu potențial de dezvoltare.

În vederea realizării creșterii competitivității industriale, obiectiv general al politicii industriale, principalele direcții de intervenție ce ar putea fi avute în vedere pe termen scurt și mediu sunt următoarele:

- accelerarea procesului de privatizare/restructurare a unităților industriale;
- sprijin pentru investiții necorporale și dezvoltarea asistenței pentru rețelele de întreprinderi și asociațiile profesionale industriale;
- promovarea investițiilor directe
- creșterea competitivității produselor industriale;
- susținerea dezvoltării IMM-urilor;
- asigurarea compatibilității tehnologiilor și produselor industriale cu exigențele de protecție a mediului înconjurător;
- îmbunătățirea infrastructurii de afaceri prin crearea de situri tehnologice, industriale și meșteșugărești
- valorificarea și dezvoltarea resurselor umane;
- îmbunătățirea infrastructurii energetice și valorificarea resurselor regenerabile de energie;

- sprijin pentru dezvoltarea capacității de cercetare/dezvoltare/inovare și reducerea decalajului informațional în regiune
- dezvoltarea unui mediu de afaceri viabil și deschis;
- dezvoltarea cooperării industriale.

Creșterea competitivității întreprinderilor private și drept urmare, a potențialului lor de a crea noi locuri de muncă se va realiza prin diverse tipuri de măsuri. Astfel, este indicat să se acorde sprijin financiar și de consultanță întreprinderilor nou create și IMM-urilor, având în vedere că acestea reprezintă sectorul economic cu creșterea cea mai dinamică și principalul furnizor de locuri de muncă. De asemenea, se vor depune eforturi în vederea îmbunătățirii infrastructurii de afaceri oferită investitorilor străini, care este încă deficitară în România și constituie o barieră importantă în calea dezvoltării economice. O categorie de măsuri administrate la nivel local va promova o mai bună integrare a diferitelor regiuni.

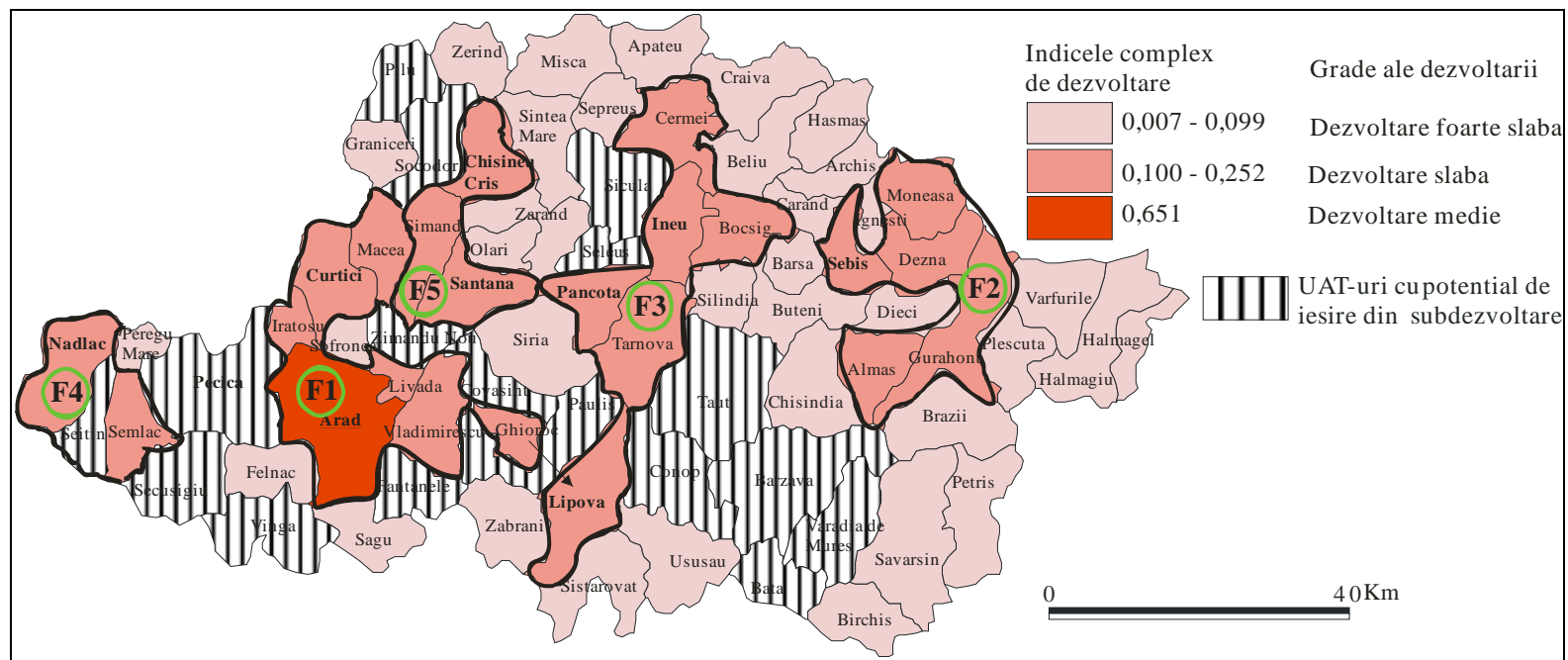
În vederea creșterii competitivității întreprinderilor private, vor fi abordate în principal două probleme esențiale: necesitatea diversificării bazei sectorului productiv și dificultatea întâmpinată de IMM-uri în accesul la finanțare.

Principalele direcții și propuneri pentru activitățile de construcții au în vedere:

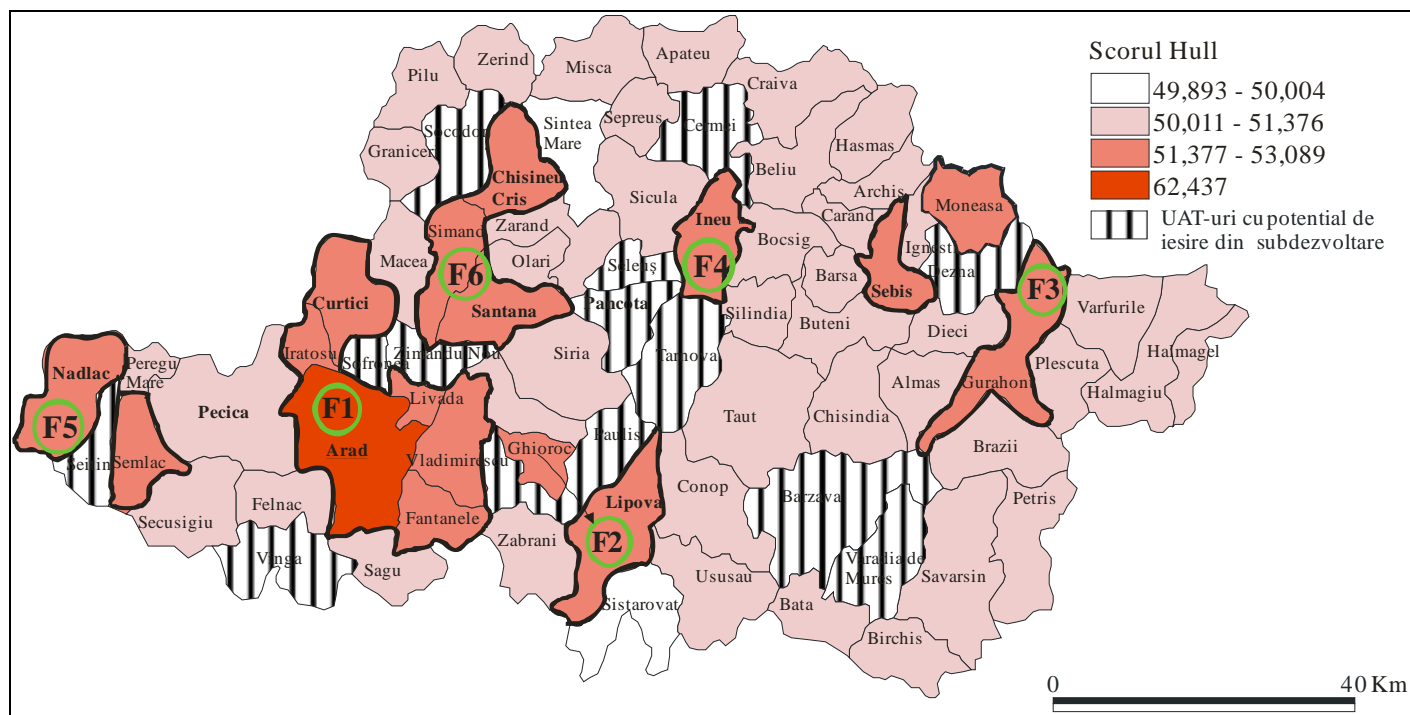
- rezolvarea problemelor sociale în rândul tineretului, finanțarea locuințelor făcându-se atât de la bugetul de stat cât și de la cel local;
- construirea de locuințe sociale pentru familiile cu venituri modeste;
- construirea de locuințe sociale prin sprijinirea programelor promovate de consiliile locale;
- finalizarea apartamentelor neterminate;
- construirea de locuințe individuale în proprietate, mai ales în localitățile rurale ale județului Arad;

Priorități în servicii

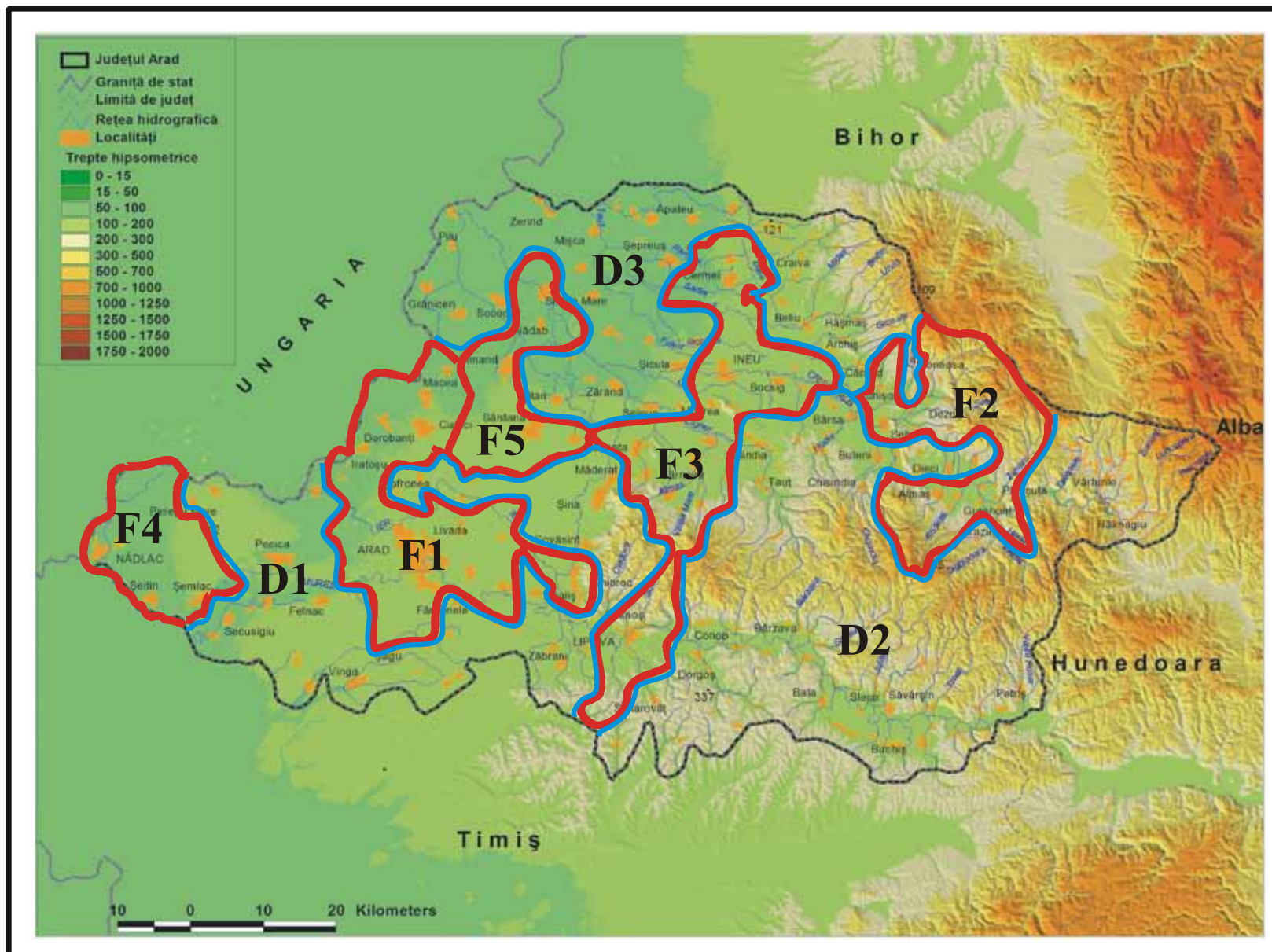
Direcțiile de intervenție din domeniul serviciilor vor fi indentificate astfel încât să se faciliteze atingerea obiectivelor, a priorităților din *Strategia de Dezvoltare a Județului Arad 2007 – 2013*. Îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii de transport rutier reprezintă o prioritate pentru dezvoltarea teritorială, socială și economică a județului Arad și se va putea materializa prin următoarele direcții de acțiune: continuarea lucrărilor de reabilitare a drumurilor județene și comunale, realizarea unor variante ocolitoare, executarea unor lucrări în vederea fluidizării traficului și sporirii capacității de circulație, construirea de poduri (în special peste Mureș). În ceea ce privește infrastructura de transport feroviar, este necesară stoparea procesului de degradare, reabilitarea liniilor de cale ferată și menținerea operabilității sistemelor de transport, în vederea asigurării transportului feroviar. Direcțiile de intervenție ce se pot identifica în vederea reabilitării și modernizării liniilor de cale ferată sunt: modernizarea rețelei de telecomunicații feroviare prin introducerea de cabluri cu fibre optice și de echipamente digitale, modernizarea parcului de material rulant, reabilitarea gărilor. Direcția de acțiunea pentru îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii de transport aerian are în vedere modernizarea continuă a aeroportului Arad. Îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii pentru producerea și transportul energie electrice are în vedere modernizarea sistemului energetic și asigurarea necesarului de energie electrică pentru uz industrial și casnic. O altă direcție de acțiune în acest domeniu al serviciilor constă în accentul ce va trebui pus pe dezvoltarea surselor regenerabile de energie, în mod concret pe obținerea energiei electrice și termice din energia solară, obținerea energiei electrice din surse eoliene, valorificarea biomasei (lemn, deșeuri de lemn, rumeguș), pe investiții în obiective hidroenergetice de capacitate mică. Infrastructura de alimentare cu gaze va trebui extinsă pentru consumatorii industriali și casnici, astfel încât noi UAT-uri să fie incluse în sistemul de alimentare.

Arealele favorabile dezvoltării și cele defavorizate rezultate prin metoda mediei aritmetice

Arealele favorabile dezvoltării și cele defavorizate rezultate prin metoda Scorului Hull

Delimitarea finală a arealelor favorabile dezvoltării și a celor nefavorabile

4. CONTEXTUL SUPRATERITORIAL

Județul Arad este situat în extremitatea vestică a României, la frontiera cu Ungaria și este inclus în Regiunea de dezvoltare Vest.

Contextului suprateritorial a dezvoltării spațiale a județului Arad implică mai multe paliere de integrare:

- *nivelul regional*- interacțiunea dintre strategiile de dezvoltare ale județelor învecinate, înscrierea în strategia de dezvoltare a Regiunii Vest și a zonelor cu valențe sau probleme specifice de dezvoltare: zone rurale, zone defavorizate;
- *nivelul macro-zonal* –strategii de dezvoltare specifice zonelor din care face parte județul, cum sunt zona Bazinului Tisei, Zona montană;
- *nivelul național*- înscrierea în strategiile naționale sectoriale și de planificare spațială, respectiv, secțiunile PATN și conceptual strategic de dezvoltare spațială al României;
- *nivelul transfrontalier/transnațional*- Programul de cooperare teritorială europeană transfrontalieră Ungaria- România 2007-2013 și Euroregiunea Carpatica.

Aderarea României la Uniunea Europeană impune înscrierea strategiilor de dezvoltare spațială la principalele documente strategice comunitare.

- „SCHEMA DE DEZVOLTARE A SPAȚIULUI COMUNITAR” (ESDP) – POTSDAM, 10/11 MAI 1999- principii directoare:

- *dezvoltarea unui sistem urban echilibrat și policentric și o nouă relație oraș-mediul rural;*
- *asigurarea unei parități a accesului la infrastructuri și informații;*
- *dezvoltarea durabilă, gestionarea inteligentă și protejarea naturii și a patrimoniului cultural;*

- „PRINCIPII DIRECTOARE PENTRU DEZVOLTAREA TERITORIALĂ DURABILĂ A CONTINENTULUI EUROPEAN” adoptate la Conferința europeană a miniștrilor responsabili cu amenajarea teritoriului – CEMAT, Hanovra 2000-: Principiile de dezvoltare spațială europeană :

- *promovarea coeziunii teritoriale printr-o dezvoltare socio-economică echilibrată și prin ameliorarea competitivității;*
- *susținerea dezvoltării generate de funcțiunile urbane și de îmbunătățirea relațiilor rural-urban;*
- *asigurarea unor condiții de accesibilitate mai echilibrate;*
- *dezvoltarea accesului la informație și cunoaștere;*
- *reducerea prejudiciilor provocate mediului;*
- *valorificarea și protecția resurselor și patrimoniului natural;*
- *valorificarea patrimoniului cultural ca factor de dezvoltare;*
- *dezvoltarea resurselor energetice cu conservarea siguranței;*
- *promovarea turismului calitativ și durabil;*
- *limitarea preventivă a efectelor catastrofelor naturale.*

- Strategia Lisabona / Goteborg, adoptată în anul 2004, având ca scop convergența strategiilor țărilor din Uniunea Europeană în vederea creșterii coeziunii la scara UE prin acțiuni interconectate și mutații structurale. Obiectivele Strategiei Lisabona / Goteborg:

- creșterea competitivității pe termen lung;
- crearea de noi locuri de muncă;
- dezvoltarea durabilă.

PLANUL NATIONAL DE DEZVOLTARE A ROMÂNIEI pentru perioada financiară 2007-2013 reprezintă documentul de planificare strategică și programare financiară multianuală, aprobat de Guvern și elaborat într-un larg parteneriat, care va orienta dezvoltarea socio-economică a României în conformitate cu Politica de Coeziune a U E.

PND-ul României pentru perioada 2007-2013 prevede șase priorități naționale de dezvoltare pentru perioada 2007-2013:

1. Creșterea competitivității economice și dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere
2. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport
3. Protejarea și îmbunătățirea calității mediului
4. Dezvoltarea resurselor umane, promovarea ocupării și incluziunii sociale și întărirea capacității administrative
5. Dezvoltarea economiei rurale și creșterea productivității în sectorul agricol
6. Diminuarea disparităților de dezvoltare între regiunile țării

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A REGIUNII VEST are ca Axe strategice prioritare dezvoltarea următoarelor domenii:

1. Infrastructura de transport și energie
2. Competitivitate economică
3. Turismul
4. Cooperarea teritorială
5. Dezvoltarea rurală
6. Dezvoltarea resurselor umane și serviciilor sociale
7. Mediul înconjurător
8. Dezvoltarea urbană

Axe strategice cu impact deosebit asupra dezvoltării spațiale a județului sunt:

Axa strategică 1. Infrastructura de transport- arii de intervenție:

- Integrarea în sistemul european de transport a infrastructurii de transport rutier a Regiunii Vest
- Reabilitarea și îmbunătățirea infrastructurii de transport rutier de interes regional și local
- Extinderea și modernizarea rețelei de cale ferată
- Îmbunătățirea calității serviciilor din transportul feroviar
- Modernizarea infrastructurii de transport aerian de interes național/regional/local
- Crearea și modernizarea infrastructurii portuare
- Dezvoltarea căilor și canalelor navigabile din regiune
- Dezvoltarea sistemelor de transport intermodale regionale
- Dezvoltarea unor sisteme de transport intermodale urbane.

Axa strategică 8. Dezvoltarea urbană. Arii de intervenție

- reabilitarea infrastructurii de transport urban
- modernizarea sistemului de transport public urban
- dezvoltarea utilităților publice urbane
- prevenirea dezastrelor
- reabilitarea clădirilor, centrelor istorice și culturale
- construcția de locuințe
- dezvoltarea sistemului de servicii publice urbane(facilități pentru timpul liber, dezvoltare e-service, creșterea accesului la cultură)
- reabilitarea zonelor industriale în vederea dezvoltării de noi activități.

PROGRAMUL OPERAȚIONAL REGIONAL 2007-2013

Obiectiv strategic:

Sprijinirea unei dezvoltări economice și sociale durabile, echilibrată teritorial, a tuturor Regiunilor României, potrivit nevoilor specifice, cu accent pe sprijinirea dezvoltării durabile a orașelor- potențiali poli de creștere urbani, îmbunătățirea mediului de afaceri și a infrastructurii de bază, pentru a face din Regiunile României, în special cele mai slab dezvoltate, locuri atractive de muncă, viață și petrecere a timpului liber.

POR implementează elemente importante ale Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională a Planului Național de Dezvoltare(PND) contribuind împreună cu celelalte Programe Sectoriale(PO) la realizarea obiectivului Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională a PND și al Cadrului Strategic de Referință, respectiv diminuarea disparităților de dezvoltare economică și socială dintre România și statele membre ale UE.

Axele prioritare tematice:

Axa prioritară 1. Sprijinirea dezvoltării durabile a orașelor- potențiali poli de creștere

1.1 Planuri integrate de dezvoltare urbană

Axa prioritară 2. Îmbunătățirea infrastructurii de transport regionale și locale

2.1.Reabilitarea și modernizarea rețelei de drumuri județene, străzi urbane- inclusiv construcția/reabilitarea soselelor de centură

Axa prioritară 3. Îmbunătățirea infrastructurii sociale

3.1. Reabilitarea, modernizarea și echiparea infrastructurii serviciilor de sănătate

3.2. Reabilitarea, modernizarea, dezvoltarea și echiparea infrastructurii serviciilor sociale

3.3 Îmbunătățirea dotării cu echipamente a bazelor operaționale pentru intervenții în caz de urgență

3.4.Reabilitarea, modernizarea, dezvoltarea și echiparea infrastructurii educaționalepreuniversitare, universitare și a infrastructurii pentru formare profesională continuă

Axa prioritară 4. Sprijinirea dezvoltării mediului de afaceri regional și local

4.1. Dezvoltarea durabilă a structurilor de sprijinire a afacerilor de importanță regională și locală

4.2. reabilitarea siturilor industriale poluate și neutilizate și pregătirea pentru noi activități

4.3. Sprijinirea dezvoltării microintreprinderilor

Axa prioritară 5. Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului

- 5.1. Restaurarea și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural și crearea/modernizarea infrastructurilor conexe
- 5.2. Crearea, dezvoltarea, modernizarea infrastructurilor specifice pentru valorificarea durabilă a resurselor naturale cu potențial turistic și pentru creșterea calității serviciilor turistice
- 5.3. Promovarea potențialului turistic și crearea infrastructurii necesare pentru creșterea atractivității României ca destinație turistică

Axa prioritară 6. Asistență tehnică pentru sprijinirea implementării POR

- 6.1. Sprijinirea implementării, managementului și evaluării POR
- 6.2. Sprijinirea activităților de publicitate și informare privind POR

Contextul suprateritorial pentru județul Arad se raportează la toate aceste strategii europene/naționale/ zonale și cuprinde în principal elementele de definire ale reperelor din *Conceptul strategic de dezvoltare spațială* privind axele și poliile care structurează teritoriul, precum și elementele determinante de infrastructură tehnică teritorială.

Principalele caracteristici ale contextului suprateritorial pentru județul Arad sunt:

- Municipiul Arad de Rang II, conform PATN Secțiunea IV Rețeaua de localități, el este declarat pol de importanță supraregională, a doua poziție în ierarhia națională a polilor de dezvoltare, alături de municipiile de rang I;
- Apropierea de municipiul Timișoara, oraș intrat în rețeaua metropolelor europene, constituie o șansă de conexare cu teritoriul comunitar, alături de situarea sa frontalieră;
- Județul nu deține poli de importanță regională, respectiv orașe de talie medie, ceea ce poate genera dezechilibre ale dezvoltării teritoriului și o presiune crescută pe municipiul Arad;
- Județul este străbătut de coridoarele europene de transport rutier și feroviar, ce se constituie în axe de dezvoltare teritorială de importanță majoră la nivel național și european ;
- Racordarea teritoriului județean la cel național este facilitată de perspectiva dezvoltării rețelei aeriene și navigabile, prevăzută prin PATN (aeroport, Mureș navigabil) ;
- Prezența punctelor de trecere a frontierei și perspectiva dezvoltării lor sunt oportunități de dezvoltare pentru județ, dar generează presiuni asupra terenurilor situate spre frontieră și accentuează dezechilibrele teritoriale;
- Zona montană a județului aparține Munților Apuseni ; legăturile cu întreg ansamblul de localități situate în acest masiv muntos, constituie șanse sporite de dezvoltare pentru zona profund rurală din estul județului ;
- Programul de cooperare teritorială europeană transfrontalieră Ungaria- România 2007-2013, își propune să stimuleze cooperarea în regiunea de graniță dintre cele două țări, în domenii precum infrastructura de transport și de comunicații, protecția mediului înconjurător, dezvoltarea economică și socială ; el constituie o garanție a dezvoltării armonioase și eficiente a celor două teritorii vecine și șansa accesării unor fonduri suplimentare pentru dezvoltare.

Obiective specifice:

Integrarea armonioasă a teritoriului județean în spațiul regional și național, racordarea la rețeaua națională și europeană a polilor și coridoarelor de dezvoltare spațială.

Eficiențizarea cooperării transfrontaliere.

În raport cu aceste caracteristici realizarea obiectivelor presupune în principal orientarea dezvoltării către utilizarea avantajelor poziției sale în teritoriu național, dar și spre diminuarea decalajelor de dezvoltare între arealele mai favorizate din vestul județului și cele mai puțin favorizate și dezvoltate din est.

Sunt necesare măsuri concertate în teritoriu de dezvoltare a unor poli teritoriali de echilibru în jumătatea estică, profund rurală. Germeni ai acestei dezvoltări posibile sunt zonele montane din apropierea orașului Sebiș și zonele situate pe cursul Mureșului, pe axul Săvârșin – Lipova.

IV. DIAGNOSTICUL GENERAL

Diagnosticul general se formulează pe baza diagnosticului prospectiv și a evaluării decalajului dintre situația actuală și cea considerată necesară pentru un orizont de timp mediu și lung.

Diagnosticul general are ca scop integrarea rezultatelor fazei precedente, în vederea evidențierii principalelor aspecte negative care afectează structurile teritoriale, sociale și economice ale județului, precum și a atuurilor și oportunităților de care acesta beneficiază. Se relaționează astfel problemele specifice semnalate pe domeniile de analiză, pentru a obține formulări sintetice ale unor probleme complexe și pentru a putea stabili ierarhia priorităților de soluționare, în funcție de gravitatea acestor probleme și teritoriile unde se manifestă.

În analizele precedente, pe fiecare domeniu s-au semnalat disparități teritoriale majore, care prin suprapunere au condus în final la concluzia că se pot contura areale specifice cu o omogenitate relativ mare în caracteristici.

Ca etape intermediare de agregare pe domenii determinante în structurarea teritoriului au fost considerate cele referitoare la populație și rețeaua de localități (planșa 5), dezvoltarea economico-socială, precum și gradul de dezvoltare rurală -studii PATN(planșa 6).

În formularea diagnosticului general s-a avut în vedere tendința de grupare a aspectului disparităților teritoriale în zone cu relativă omogenitate la nivel macro județean și la nivel intermediar.

În continuare se prezintă diagnosticul general pe zone și subzone prin sintetizarea factorilor de favorabilitate pentru evoluția pozitivă a teritoriului, precum și a principalelor probleme, disparități și disfuncționalități ce caracterizează structura teritoriului, aspectele demografice și activitățile economice din județ.

Zona de câmpie- jumătatea de vest a județului

Factori favorabili :

- relief predominant de câmpie, fond funciar valoros din punct de vedere agricol, respectiv pondere mare de teren arabil, combinată cu pășuni/ finețe în partea de nord-vest a județului și vii/ livezi pe axul Dj 709 ; vegetație și faună de stepă și luncă;
- resurse naturale importante constituite în principal zăcăminte de hidrocarburi lichide și gazoase (Sântana, Zădăreni, Bodrogu Nou, Nădlac), ape geotermale și ape minerale (Macea, Chișineu Criș, Curtici, Socodor), roci utile (Lunca Mureșului);
- bogate resurse hidrografice de suprafață (Mureșul, Crișul Alb, Crișul Negru) și subterane (nivel ridicat al pânzei freatice);

- potențial redus de producere a alunecărilor de teren;
- patrimoniu natural deosebit format din: parcul natural Lunca Mureșului și rezervații științifice, botanice și mixte, arii de protecție avi-faunistice și situri de importanță comunitară ca parte integrată a rețelei ecologice europene Natura 2000, clasate și protejate prin lege;
- concentrare mare de valori de patrimoniu cultural construit, datorate prezenței din cele mai vechi timpuri a așezărilor de câmpie și de pe valea Mureșului inferior (Zăbrani, Cladova, Pecica) precum și evoluției istorice a limitelor de frontieră (cetatea Aradului, valea Mureșului, linia Ineu – Lipova);
- concentrarea localităților urbane din județ și prezența stațiunii Lipova de importanță locală;
- prezența municipiului Arad important pol de dezvoltare regională de nivel supraregional;
- densitățile teritoriale cele mai mari și concentrarea UAT-urilor cu populație peste media județeană ;
- localități rurale de dimensiuni relativ mari, specifice zonei de câmpie;
- comune cu număr relativ restrâns de localități;
- concentrarea majorității localităților cu creșteri de populație;
- dotare edilitară superioară a localităților, datorată în principal concentrării orașelor;
- existența unui depozit municipal conform exigențelor de mediu în vecinătatea municipiului Arad;
- concentrarea fondului locativ din județ (Arad și zonele perimetrare);
- locuire caracterizată prin suprafața locuibilă mare pe persoană și pe locuință;
- prezența unor zone întinse (adiacente localităților urbane Arad, Lipova, Sântana, Pâncota, Chișineu Criș) cu creșteri ale numărului de locuințe;
- dotări și servicii medicale și de educație relativ ridicate datorate concentrării urbane;
- populație aflată în stagnare, creșteri moderate și local creșteri mari (excepție municipiul Arad);
- concentrarea UAT-urilor cu spor natural mediu și ridicat;
- spor migrator ridicat concentrat în localitățile din apropierea municipiului Arad;
- rata mortalității frecvent sub media pe județ;
- concentrarea infrastructurii majore de transport formată dintr-o rețea relativ densă de drumuri naționale, traseele majore CF, aeroport;
- existența drumurilor europene E 68, E 671 și a coridorului intermodal pan-european IV, de transport rutier și feroviar, care asigură conexiunea pe axa N-S în zona de câmpie a județului
- existența Rețelei trans-europene rutiere și feroviare -TEN-R și TEN-F
- prezența unor puncte importante de trecere a frontierei deschise traficului internațional;

- densitate mare de rețele magistrale de transport de energie(electrice, gaze naturale, termice);
- amplasarea principalelor surse de producere a energiei electrice, termice și captare de fluide combustibile ale județului ;
- municipiul Arad este nod important în rețeaua de telecomunicații națională și internațională ;
- existența lucrărilor de amenajări funciare pentru irigații, desecare și combaterea eroziunii solului;
- concentrarea activităților agricole ale județului în producția vegetală și animală;
- prezența centrelor industriale reprezentative;
- prezența centrelor rurale cu activități economice importante;(Olari, Semplac, Horia, Vladimirescu, Vinga, Semlac, Sânleani;
- trend ascendent al producției industriale;
- prezența centrelor industriale ce concentrează număr mare de angajați- Arad, Chișineu –Criș, Ineu, Sântana, Fântânele, Livada, Iratoșu, Șicula, Șofronea, Zimandu Nou, Zăbrani;
- prezența investițiilor străine;
- prezența principalilor agenți economici în construcții;
- prezența Zonei Libere Curtici-Arad;
- existența structurilor intermediare(firme de consultanță, agenții de dezvoltare economică);
- existența unei infrastructuri de susținere a activității economice: Zona Liberă Curtici-Arad, Zone Industriale, Camera de Comerț Industrie și Agricultură, Incubator de Afaceri, firme de consultanță, Agenția de dezvoltare și promovare economică a județului Arad și a Biroului Phare CBC Ro/Hu la Arad;
- Structuri industriale puternice care facilitează cooperarea inter-ramuri și achiziționarea pe plan local de componente/ subansamble;
- dezvoltarea unor ramuri noi, cu grad ridicat de prelucrare;
- forța de muncă industrială calificată;
- concentrare și relativă diversificare a sectorului terțiar- în localitățile urbane;
- potențial turistic important determinat de poziția de frontieră, potențialul cultural și agroturistic, potențialul balnear, potențialul piscicol s.a. (zona Aradului, Podgoria Aradului);

Probleme principale:

- risc de inundații pe cursurile de râuri Mureș și Crișul Alb;
- tronsoane de râuri cu clasa de calitate necorespunzătoare, pe Mureș și Crișul Alb;
- zone cu vulnerabilitate la poluare a apelor subterane;
- deficiențe în managementul deșeurilor în unele localități urbane (Pecica și Sântana) și în majoritatea celor rurale;

- mediu natural cu risc de poluare de la concentrarea activităților antropice: producere energie electrică și termică, activități industriale, proceduri agricole, reducerea suprafețelor naturale, fluxuri majore de trafic, exploatarea hidrocarburilor, insuficienta epurare a apelor reziduale s.a.
- presiune asupra terenurilor prin extinderea intravilanului și intensificarea utilizării terenurilor pentru construcții (îndeosebi în zona Aradului și în relație cu punctele de frontieră);
- patrimoniu natural și construit insuficient protejat și valorificat în scop turistic;
- pericol de degradare a monumentelor istorice;
- rețea de localități dezechilibrată, diferențe mari de talie între Arad și celelalte localități urbane;
- grad redus de satisfacere a indicatorilor de definire în orașe(Pecica, Sântana, Pâncota, Curtici, Nădlac);
- reorganizări administrative ale unor UAT-uri- conduce la deficit de dotări sociale, populație redusă;
- rata mortalității infantile medie și ridicată pe areale întise(estul zonei) atât în mediul urban cât și în cel rural;
- zone întise cu localități avînd deficit de medici și cadre medii sanitare;
- rețeaua de drumuri și capacitatea acestora nu asigură fluența și siguranța traficului;
- nu sunt realizate arterele ocolitoare pentru localitățile urbane;
- drumurile publice traversează localitățile-consecințe fiind vitezele mici și pericolul de accidente;
- traseu CF Arad-Timișoara are capacitatea depășită;
- rețeaua feroviară prezintă o stare avansată de uzură și echiparea sa tehnică nu permite desfășurarea traficului conform exigențelor europene;
- aeroportul Arad nu are curse interne;
- dotarea punctelor vamale nu se ridică la standardele internaționale;
- insuficienta epurare a apelor uzate în localitățile urbane;
- canalizare și epurare a apelor insuficientă în localitățile rurale;
- starea necorespunzătoare și uzura fizică a echipamentelor de producere și livrare a energiei termice;
- alimentarea cu gaze a localităților se realizează strict pe traseele magistrale- lipsa derivațiilor;
- probleme în păstrarea regimului de protecție a conductelor de transport gaze, conform normativelor în vigoare;
- insuficienta utilizare a apelor geotermale;
- insuficienta utilizare a energiei solare și eoliene;
- agricultură insuficient de performantă pentru competiția cu piața europeană;

- producție zootehnică în declin;
- viticultura și pomicultura necompetitive și cu fluctuații mari anuale;
- declin al ramurilor industriale tradiționale;
- probleme specifice ale declinului industriei extractive;
- dezvoltare și diversificare redusă a sectorului serviciilor (excepție Arad);
- standardele de calitate și dotarea unora din unitățile de cazare nu sunt la nivelul cerințelor europene;
- lipsa centrelor de informare și prestare servicii pentru turism în punctele de trecere a frontierei, gări, aeroport;
- deficit de personal calificat în turism și servicii conexe.

În cadrul acestei zone se disting următoarele areale favorabile dezvoltării economice și sociale:

- **F1 – Arad – Curtici:** Arad, Curtici și comunele Livada, Vladimirescu, Iratoșu, Macea, Ghioroc
- **F3 – Lipova-Ineu:** Lipova-Ineu și localitățile situate pe acest ax – Pâncota, Ghioroc, Târnova, Cermei, Bocsig
- **F4 - Nădlac, Semiclac:** Nădlac, Semiclac, Seitin
- **F5- Chișineu- Criș, Sântana :** Chișineu- Criș, Sântana, Șimand

Areele nefavorabile dezvoltării sunt în partea sud-vestică și cea de nord, respectiv :

- **D1- Sud, Sud-Vestic-Zăbrani, Șiria, Șofronea, Peregu Mare**
- **D3- Nordic-** Socodor, Zerind, Olari, Ignești

Apropierea arealelor de dezvoltare între ele atrage dezvoltarea în teritoriile învecinate, generând astfel posibilitatea extinderii ariilor cu favorabilitate și crearea unei zone compacte cu potențial pentru dezvoltare în jumătatea vestică a județului.

Zona montană- jumătatea de est a județului

Factori favorabili :

- cadru natural variat caracterizat prin prezența depresiunilor intramontane, zonelor colinare și a zonelor montane cu înălțimi reduse, accesibile ;
- fond forestier bogat, faună și floră variată;
- resurse ale subsolului bogate: minereuri metalifere, metale prețioase, importante depozite de roci utile și ape minerale;
- mediu natural curat, cu o bună calitate a apei, aerului și solului;
- resurse hidrologice bogate- traversată de Mureș, Crișul Alb și afluenții lor; regim bogat de precipitații;
- patrimoniu natural variat și pe arii întinse - arii naturale protejate de importanță națională și comunitară ;

- valori de patrimoniu cultural construit importante- situri arheologice, castele, conace;
- prezența stațiunii de importanță națională- Moneasa;
- potențial important pentru dezvoltarea turismului montan- zone turistice: Munții Codru Moma, depresiunea Gurahonț- Hălmagiu, Valea Mureșului;
- suprafețe mari de pășuni și finețe naturale;
- activități industriale predominant în sectorul energetic și extractiv.

Probleme principale

- prezența arealelor cu vulnerabilitate la inundații;
- situarea localităților în zone cu risc de alunecări de teren mediu și ridicat;
- potențial natural și cultural insuficient protejat, cunoscut și valorificat în turism;
- puternică ruralizare a teritoriului- un singur oraș, Sebiș;
- risipire a localităților în teritoriu- comune cu număr mare de localități și acestea de talie foarte mică;
- comune cu populație frecvent sub media națională;
- zone întinse cu comune afectate de declin demografic și fenomene demografice negative (natalitate redusă, mortalitate crescută, îmbătrânirea populației);
- numeroase comune cu spor natural scăzut;
- rata migrației foarte mare (plecări) în zonele montane din nordul și estul județului;
- îmbătrânirea forței de muncă;
- raport de dependență demografică ridicat pe areale întinse;
- forță de muncă cu calificare redusă;
- insuficienta dezvoltare a serviciilor medicale, de educație și cultură;
- slabă dotare tehnico-edilitară a localităților;
- canalizare și epurare a apelor reziduale insuficientă în localitățile rurale;
- îmbătrânirea fondului de construcții pentru locuințe;
- presiune asupra terenurilor în zonele cu potențial turistic, extinderea zonelor de locuit prin crearea de reședințe secundare;
- densitate redusă a rețelei majore rutiere și feroviare;
- disfuncționalități în rețeaua rutieră locală și accesibilitate redusă a localităților montane;
- alimentarea cu gaze a localităților este redusă;
- slabă dotare cu rețele de telecomunicații;
- practicarea unei agriculturi de subzistență;
- insuficienta dezvoltare a activităților industriale;
- insuficienta dezvoltare a sectorului construcții;

- prezența deficitară a serviciilor publice;
- potențial turistic insuficient valorificat;
- accesibilitate redusă a obiectivelor turistice;
- lipsa forței de muncă calificate în turism și servicii;
- insuficienta dezvoltare a infrastructurii turistice și a serviciilor conexe turismului;
- lipsa centrelor de informare pentru turiști;

În cadrul acestei zone nu se conturează, în prezent decît o arie cu favorabilitate pentru dezvoltare economică și socială:

- **F2. Sebiș – Gurahonț** : orașul Sebiș și comunele Dezna, Gurahonț, Almaș

Zona se remarcă prin prezența industriei prelucrătoare (confecții și echipamente de mașini), turism relativ dezvoltat (Moneasa), echipare tehnico-edilitară relativ bine dezvoltată.

Areale cu favorabilitate redusă la dezvoltare sunt în partea de nord (parțial **D3 Nordic**) și partea sud-estică și estică (**D2 Estic-Sud-Estic**)

- **D2. Estic – Sud-Estic**: comunele Bârsa, Șiștarovăț, Birchiș, Hălmăgel, Brazii, Buteni, Chișindia, Conop, Dieci, Hălmăgiu, Petriș, Săvârșin, Tauț, Vărădia de Mureș, Vârfurile, Bârzava, Bata, Hălmăgel, Pleșcuța, Șilindia, Șiștarovăț, Ususău.

Zona se remarcă prin slaba dezvoltare a activităților industriale, agricultură neperformantă, de tip montan, infrastructură tehnică și socială deficitară, insuficienta dezvoltare turistică în raport cu potențialul zonei, mortalitate infantilă ridicată, natalitate mică, îmbătrânirea populației, densitate mică a populației .

Totuși în cadrul acestei zone se conturează o arie de posibilă ieșire din stadiul de subdezvoltare a localităților situate pe cursul Mureșului: Vărădia de Mureș, Săvârșin, Bata, Bârzava.

D3. (2) Nordic – parțial: comunele Archiș, Beliu, Cărand, Craiva, Hășmaș, Ignești. Caracterizate prin slaba dezvoltare a activităților industriale, potențial turistic insuficient valorificat, predominanța activităților din silvicultură, slabă dezvoltare a serviciilor sociale, scăderi de populație, spor migrator ridicat, natalitate mică, îmbătrânirea populației, accesibilitate redusă la infrastructura de transport.